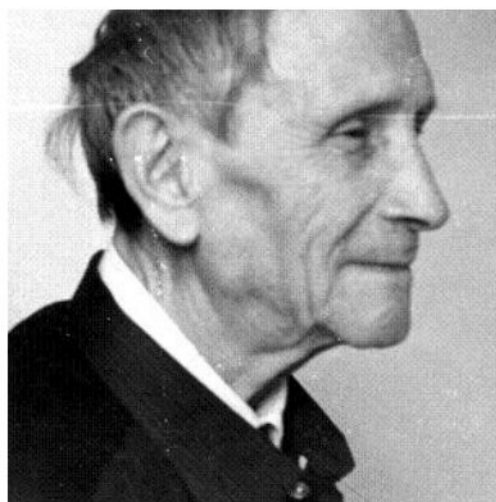
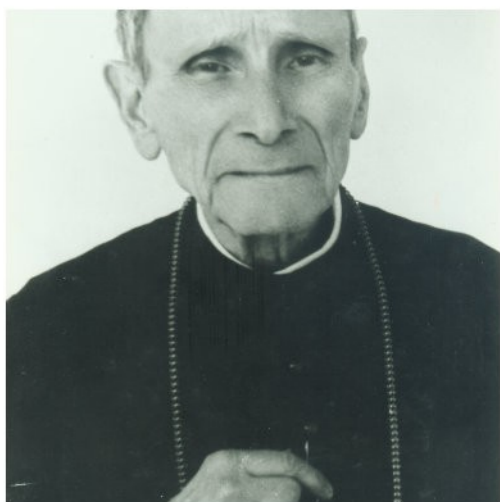

Visita Ilustratității - Sale J. Bossu
Episcopul țării în Băile Sângeorzi
România la 26. III. 1920 -

PISANII SÂNGEORZENE

- SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ -
ANUL VII, NR. 9(73), SEPTEMBRIE 2018

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL VII, NR. 9(73), SEPTEMBRIE 2018

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
aldaraban57@gmail.com

TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

<https://pisaniisang.wordpress.com>

Coperta 1: Episcopul Iuliu Hossu la Sângeorz-Băi (1920)

Coperta 2: Colaj de fotografii cu Iuliu Hossu

Coperta 3: Colaj de fotografii cu Iuliu Hossu

Coperta 4: Bustul cardinalului Iuliu Hossu dezvelit recent la Sângeorz-Băi

Fotografiile din acest număr provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunterei), Centrul Cultural „Justin Sohorca” Sângeorz-Băi, colecția personală a artistului Maxim Dumitraș

Cuprins

<u>CUPRINS</u>	5
<i>Vorbirea Ilustrității Sale Episcopul Gherlei</i>	7
<i>Epistola pastorală a Preasfinției sale Dr. Iuliu Hossu</i>	11
<i>Discurs Iuliu Hossu pe Câmpul Lui Horea din 1918</i>	21
DORIN DOLOGA, <i>Personalități ale Unirii de la 1 Decembrie 1918:</i>	
<i>Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu</i>	23
SERGIU SOICA, <i>Episcopul Iuliu Hossu în dosarele Securității</i>	24
OVIDIU BOZGAN, <i>Final de biografie</i>	41
PETRONELA NEGOȘANU și E. BOȘCA-MĂLIN, <i>De vorbă cu episcopul dr.</i>	
<i>Iuliu Hossu prezent la Marea Unire</i>	58
<i>Iuliu Hossu, Vestitorul Marii Uniri</i>	63

Dr. Iuliu Hossu

— Noul Episcop al diecezei de Gherla. —

Măne, la 4 Decembrie n. se consacrează întru Episcop, în Catedrala din Blaj Ilustr. Sa Dr. IULIU HOSSU. mirele văduvitei dieceze de Gherla.

Ceialalți trei Arhieri ai Provinței noastre metropolitane vor îndeplini actul solemn, implorând binecuvântarea cerului, pentru noul tovarăș de muncă, în opera atât de sublimă și de dificilă: cârmuirea spre liman a navei lui Hristos. prin valurile turburi și răsvrătite din Valea Plângerii.

Coroană de pietrii scumpe se va pune pe capul tinărului Arhieriu, și toiagul puterii i-se va da în mână, ca alături de ceialalți înalți Păstori, să conducă turma cuvântătoare pe drumul indicat de Cel ce a spus: „Eu sint calea, adevărul și viața“.

În haosul zilelor grele de azi, actul solemn de mâne e, pentru biserica și neamul nostru, o rază de mângâiere și nădejde, un ostrov de popas, pe întinderea nemărginită a talazurilor, deslănțuite.

Se ridică pe tronul arhieresc o nouă forță de muncă, de care se leagă atâtea nădejdi, ales în aceste zile de grea cumpănă, pentru lumea întreagă.

Dieceza de Gherla îmbracă iarăș haina de bucurie; instituțiile culturale de acolo așteaptă cu neastimpăr mâna iubitoare și energică, să le ridice din temelii și să le desăvârșească spre binele obștei, după cum plănuiseră înaintașii.

Bucuria nu este numai a diecezei de Gherla, ci a bisericii noastre întregi.

Ne alăturăm și noi acestei sărbători, în cea mai curată convingere, că noul Arhieriu va duce mai departe steagul ridicat de înaintașii săi, sprijinindu-l cu toată puterea, în opera înălțătoare a mântuirii sufletelor și a culturii naționale.

Ridicat la treapta Arhieriei, în cea mai deplină vigoare a forței de muncă, a culturii înalte de care dispune, Episcopul Gherlei însemnează o achiziție de mare valoare pentru biserica noastră.

Ne asociem și noi la bucuria obștească.

Dorim noului Arhieriu un seceriș cât mai bogat, în cariera Lui înaltă; dorim să înregistrăm, ca fapte împlinite, toate nădejdiile cari planează acum, în jurul toiagului, ce-l ia în mână.

Dragostea credincioșilor și a neamului să-i fie pavază în îndeplinirea operei înălțătoare, mai ales în clipele când va simți, că coroana arhierescă e, adeseori, identică cu coroana de spini.

Păstorul cel bun și-a pus totdeauna sufletul pentru oile Lui!

Întru mulți ani, Stăpâne!

Vorbirea Ilustrității Sale Episcopului Gherlei

Excelența Voastră, Înalt Preasfințite Domnule Mitropolit!

Astăzi când prin punerea mâinilor Excelenței Tale Î. Preasfințite, am fost ridicat în șirul necurmat al acelora, care ca urmași ai Apostolilor, s-au pârândat în decursul veacurilor întru ocârmuirea Bisericii lui Hristos și întru propovăduirea Evangheliei Adevărului vecinic, mă prostern cu toată ființa mea înaintea Majestății Atotputernicului Dumnezeu și ador din adâncul sufletului meu mișcat, orânduiala Proniei cerești, care pe mine nevrednicul, m-a învrednicit să urc sublima treaptă a apostoliei și să fiu așezat dimpreună ocârmuitor a Bisericii lui Hristos.

Frică și cutremur mi-a cuprins sufletul și numai la gândul acesta și în deplina cunoștință a slăbiciunilor mele, martor îmi este Dumnezeu, cu smerenie am repetat cuvintele prorocului, rostite în cunoștința greutății misiunii sale: „O Dumnezeule Doamne: iacă eu nu știu să vorbesc, că tânăr sunt. Adusu-mi-am însă aminte de dumnezeieștile cuvinte de îmbărbătare, îndreptate prorocului din partea Aceluia, care est e atotputernic: Nu zice tânăr sunt; căci tu vei merge la toți aceia, la care te voi trimite și le vei vorbi toate câte îți voi porunci ție. Nu te teme de dânșii, că eu ca tine sunt ca să te scap, zice Atotputernicul.

Pentru aceea I. P. S. Doamne, îmbărbătatu-s-a inima mea și cânta-va sufletul meu smerit, laudă și preamărire Aceluia, care din gura pruncilor și a celor ce sug a [în]deplinit laude, ca să sfarm pe cei contrari și care adesea alege pe celea nemintoase al e inimii, ca să dea de rușine pe cei înțelepți, alege cele slabe ale lumii, ca să rușineze pe cele tari și care se servește de cele mai de jos ale pământului spre a-și arăta puterea și mărirea. Căci mărturisesc sus și tare, că nu aflu nimic în mine cu ce m-aș putea lăuda, fără numai cu neputințele mele mă voi lăuda, căci nimic nu am, ce să n-o fi primit. Iară cu ceea ce am primit cum m-a și putea lăuda ca și când nu aș fi primit. Căci din darul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt.

Aceeași mărire și laudă, cinste și mulțumită împărătesei Certurilor, și Maicii Preaîndurate a muritorilor, Născătoarei de Dumnezeu, Doamnei noastre de minuni făcătoare de la Lourdes, Care a pururea puternică ocrotitoare mi-a fost și în vreme de primejdie, sănătos și în pace la hotarele patriei iubite m-a adus. Pentru aceea focul vecinicei mulțumite și a recunoștinței nepentoare va arde pe altarul sufletului meu recunoscător.

Drept aceea mărire și laudă Căruia singur i se cuvine mărire și laudă, pururea atotputernicului Dumnezeu și Maicii Sale preafericite.

Acel fior de bucurie și înviorare, care în sfânta zi de astăzi cuprinde întreaga provincie mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș, aprinzând sute de mii de suflete dreptcredincioase, care nu mai socotesc și cumpănesc persoana sau personalitatea acestuia sau aceluia, nu puținătatea nevredniciei mele, ridicată azi la treapta sfântă a Apostoliei în sânul Bisericii drept măritoare a lui Hristos, fără cuprind în focul dragostei lor unealta aleasă din partea Atotputernicului Prea milostivului Dumnezeu, pentru a se folosi de cu potrivit sfatului voinței Sale, acest fior încă adorează pe Acela, a cărui nume este Putere și căruia cinate și mărire i se cuvine întru toți vecii.

Și Biserica noastră cuprinde greutate a vremilor de azi și când este mărturie unei tempestăți nemaipomenite, a cărui puternice valuri nu cruță nimic ce le stă în cale, copleșită de îngrijorări, aude dumnezeieștile cuvinte, gândurile mele nu sunt gândurile noastre, nici

Vorbirea Ilustrității Sale Episcopului Gherlei

căile voastre căile mele și se bucură astăzi, văzând închegându-se șirul aceloră, care chemați sunt să vegheze asupra sorții aceleia și Sf. Maici Biserici.

După Dumnezeu așadar pentru aceasta îngrijire părintească față de provincia noastră mitropolitană și în deosebi față de eparhia de Gherla, mulțumesc din adâncul sufletului meu Sfinției Sale Pontificalui Roman Papa Benedict al XV-lea, capului văzut al Bisericii lui Mustos, urmașului Sfântului Apostol Petru. În care și prin care pecete a adevăratei credințe o purtăm în noi. Și rog pe Atotputernicul Dumnezeu să-i dăruiască sfintelor sale biserici în pace întreg, onorat, sănătos întru zile îndelungate, drept Îndreptând cuvântul Adevărului Său.

În al doilea rând I. P. S. Doamne sfântă datorință am și din tot sufletul meu o împlinesc de a manifesta sentimentele de cea mai călduroasă fidelitate, de supunere omagială și de devotament neclătit către Majestatea Sa preagloriosul nostru împărat și Rege apostolic Carol al IV-lea, cerând de la Atotputernicul să-L întărească și mai departe în aceste vremi de grea încercare și să-I dăruiască să ajungă a domni cu mărire în pace, amăsurat dorinței sincere a sufletului Său nobil asupra popoarelor, care cu drag îl înconjoară.

Aceste sentimente de credință și de fidelitate, pe care ai noștri le primesc din sânul maicii lor deodată cu laptele matern, care simțăminte pătrund firea noastră, căci formează o scumpă moștenire de la părinții noștri, voi încerca totdeauna a le păzi în sufletele aceloră, care în grija noastră părintească au fost așezați din partea Proniei cerești.

Aceleași simțăminte de fidelitate, devotament și recunoștință sunt fericit a le exprima față de Majestatea Sa Regina noastră Zita și deodată mulțumita mea cea mai fierbinte și cu această ocaziune pentru interesul și dragostea arătată față de Biserica noastră și până acuma, cu credința tare că se va îndura preagrațios a vărsa totdeauna o rază a căldurii materne asupra acestei Biserici. Dumnezeu cerurilor ocrotească Maiestatea Lor, verse belșugul darurilor Sale asupra Lor, a Moștenitorului de tron și asupra întregii glorioase Case domnitoare.

Iar acum îmi depun tributul mulțumitei și a recunoștinței mele la picioarele Excelenței Tale Î. Preasfințite.

Primește Excelentissime Domnule, călduroasa mea mulțămită pentru dragostea deosebită, cu care ai binevoit a mă primi de la început și cu care a m-ai întărit atunci când eram pe calea de a mă pregăti pentru a primi această măreață slujbă. Cuvintele mele sunt neputincioase de a da mulțumiri îndeajuns Î. P. S. D-le Mitropolit pentru aceea ce Te-ai îndurat a face azi pentru mine. Pentru aceea rog pe Atotputernicul Dumnezeu să Vă răsplătească din belșugul darurilor Sale nesecate, dăruindu-vă deplină sănătate întru lungime de zile spre binele și înflorirea bisericii și bucuria neamului. În această zi sărbătorească pentru întreaga noastră Biserică, primește Excelență Î. Prea Sfințită expresiune a sentimentelor mele de nestrămutată alipire, ca la acela, care este capul provinciei mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș, care este piatra unghiulară a acestei părți a Bisericii lui Hristos.

Inima mulțumitoare mi se îndreaptă apoi către Ilustritățile Lor Preasfințite, care au binevoit cu drag a alergera la Metropolia Provinciei noastre bisericesti, nebăgând în seamă multele greutăți inerente acestui drum, pentru a conlucra la acest act sfânt și sărbătorec. Și în deosebi rog cu insistență pe Ilustritatea Sa Preasfințită Episcopul Oradiei-mari, care marelui și pe veci neuitatului meu înaintaș i-a fost ca un frate mai mare și Întept, să binevoiască a străpune asupra mea această dragoste atât de prețioasă pentru mine, de care cu mulțămită recunosc, nici până acuma nu am fost lipsit.

De altă parte așisderea călduros îl rog pe Ilustritatea Sa Preasfințit Episcopul Lugojului, mie până nu de mult păstor și povățuitor, pe care asemenea strânse legături

Vorbirea Ilustrității Sale Episcopului Gherlei

sufletești i-au legat de același înaintaș al meu de fericită pomenire, care oarecând cu splendoare a îmbrăcat scaunul episcopesc al Lugojului și Preasfinției Sale păstor și ocrotitor i-a fost, iară în urmă frate Împreună slujitor, binevoiască a mă învrednici de aceea și dragoste și pe nevrednicia mea. Atunci eu mai micul Apostolilor, care n-am fost vrednic să mă numesc Apostol, mă voi întări în dragostea frățească, mă voi îmbărbăta și mă voi înțelepți, și oțelindu-ne împrumutat, ne vom afla tari în zile grele.

Mai departe din inimă mulțumesc Ilustrității Sale Dr. Breyer Istvan, consilier ministerial de secție pentru că a binevoit în calitatea aleasă de reprezentant al Înaltului guvern regesc ungar al Majestății Sale a lua parte în persoană la solemnul act al consacrării mele și îl rog a talmăci această călduroasă mulțumită a mea aceluiși Înalt guvern al țării.

Mulțumita mea fierbinte Prea Veneratului Capitlu Mitropolitan pentru binevoitoarea conlucrare la actul sfânt al consacrării, mulțumită tuturor iluștrilor oaspeți, care îndemnați de dragostea inimii lor, au alergat la acest loc sfânt, pentru a îmbucura sufletul meu în această zi măreață.

Iar acum Î. P. Sfințite Doamne, când termin acest cuvânt da mulțumită al meu, și cugetul mi-l îndrept către aceia care de mireasă mi s-a dat mie, astăzi, când prin punerea manilor Excelenței Tale, prin pogorârea Spiritului Sfânt s-a săvârșit deplinirea preoției lui Hristos întru mine, sufletul meu, aprins de dragoste înfocată mă îndeamnă să repet acele cuvinte, care cuprind în sine întreg programul vieții mele, și care înainte de aceasta cu aproape 8 ani de zile în ziua hirotonirii mele întru preot, aprins de aceeași dragoste le-am pus în ziarul meu între zidurile tainice din Propaganda Fide ale Romei vecinice. Dară acum, când viața mea se identifică într-un mod și mai deosebit cu viața sfintei noastre Biserici, când interesele ei sunt grijile sufletului meu zi și noaptea, când durerile ei sunt luptele mele, voi repeți acele cuvinte nu mai mult în taină, fără în fața întregului popor drept-credincios aici adunat între aceste scumpe și sfinte ziduri istorice, pentru că martori să-mi fie mie cu toții, că adevărul l-am grăit eu astăzi, și cu prorocul voi zice: să se lipească limba mea de gâtlejul meu de nu-mi voi aduce aminte de tine Sioane. De nu voi pune Ierusalimul în culmea bucuriei mele.

Vecinică credință jurat-am față de sfânt a Maică Biserică , și față de interesele ei, înflorirea și mărirea ei sunt viața mea.

Dară ceea ce am slăvit întru început, slăvi-voi și acum puterea Celui ce este Atotputernic. Și deoarece nimic nu putem săvârși din noi ca și din puterea noastră proprie, fără puțința noastră este de la Dumnezeu, voi cântă cu psalmistul: Dumnezeu este stânca și cetatea mea și Mântuitorul meu. Scutul meu și cornul mântuirii mele. Preaînălțat fie Dumnezeu, stânca mântuirii mele.

Candela piciorului meu este cu vântul tău și lumina cărării mele.

După ce singur Atotputernicul Dumnezeu Îmi este singura nădejde, El îmi va fi și calea vieții și prin adevărul Său duce-va pe robul său la viață.

Dumnezeu sfârși-va pentru mine ceea ce a început.

Doamne Îndurarea Ta este în veac . Lucrurile manilor Tal e nu le părăsi.

Amin¹.

¹ *Unirea*, Blaj, Anul XXVII, 1917, nr. 74-75 (11 decembrie), pp. 2-3.

Arhiereul Iuliu.

În ziua sfintei sărbători a Intrării în biserică, zidurile Catedralei noastre a avut prilejul înălțător, de a ocroti un public distins, cum n'au mai avut decât în zilele istorice a consacrarilor de Arhierei, sau — mai pe urmă — cu prilejul neuitatelor serbări culturale din 1911.

Lamura clerului și a mirenilor noștri, — în frunte cu cei trei Arhierei —, au grăbit, din mari depărtări, sfidând toate greutățile mari ale călătoriei anevoioase, să ia parte la această sărbătoare, în care Alesul diecezei de Gherla ia în mână toiagul puterii înalte, ca să fie toiag și sprijin celor ascultători supuși Lui, și toiagul îndreptării celor neascultători.

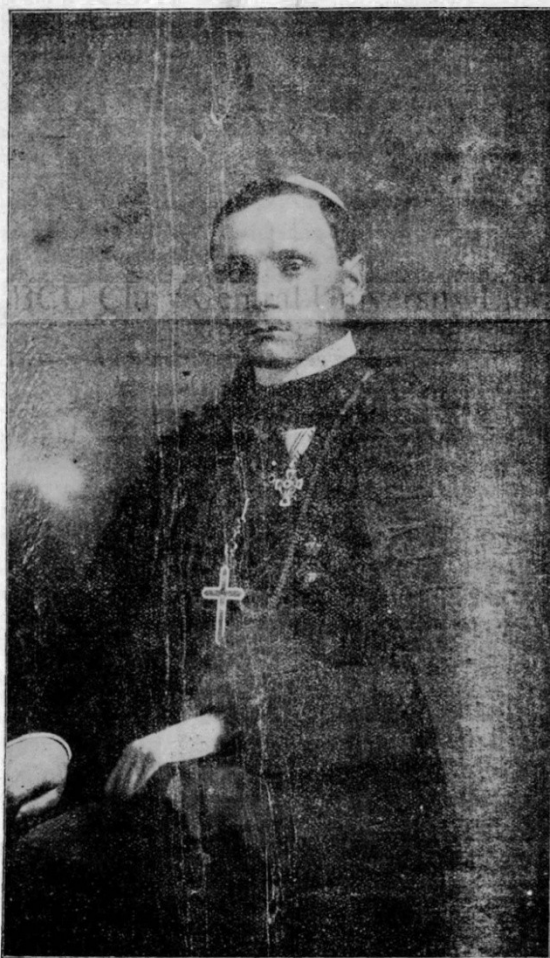
Profesiunea de credință, jurământul de fidelitate pe sfânta Evanghelie, s'au rostit solemn, și Alesul și-a plecat genunchii în fața sfântului altar pentru a primi binecuvântarea Arhierilor ridicându-l și pe El, pe tronul arhieresc.

Ziua aceasta a fost o sărbătoare pentru biserică românească unită cu Roma.

Institutede culturale de acolo, cari abia au început a se ridica din temelii, așteaptă mâna energică a Stăpânului ocrotitor.

El sosește acum. Aduce cu sine binecuvântarea tovarășilor Lui în Arhierie, energia și entuziasmul celor treizeci și patru de ani.

Dumnezeu să-L ajute, în opera măreață și dificilă de Păstor bun și ocrotitor al așezămintelor noastre bisericesti culturale — spre binele bisericii și al neamului!

Corul Arhierilor noștri, de acum, iarăș e complet, și sarcina ce apăsa numai pe umerii celor trei prelați, va fi suportată de acum, și de al patrulea, care aduce în sinul lor: toată energia și entuziasmul unei forțe de muncă, la cea mai frumoasă vârstă, și înalta cultură europeană, ce și-a câștigat-o în institutul teologic superior din Roma, și pe urma strădaniei neîntrerupte de acasă.

Dieceza de Gherla va completa actul solemn din Blaj, cu ocazia instalării Arhierelui Iuliu.

Cea mai extinsă dieceză a noastră, după vâduvie scurtă, îmbracă iarăș haina de sărbătoare, în așteptarea mirelui iubit. Avântul deosebit de înălțător ce s'a remarcat în acest centru bisericesc, în vremea din urmă, trebuie susținut la acelaș nivel, și sprijinit cu entuziasm și energie deplină.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

Episcopul Gherlei, îndreptată clerului și poporului diecezan, cu prilejul întronizării în scaunul de arhiereu

IULIU

din îndurarea lui Dumnezeu și gratia sfântului scaun apostolic, episcop greco-catolic român al Gherlei.

Veneratului cler și iubitului popor al aceleiași dieceze! Dar și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Isus Hristos!

Câteva săptămâni și se împlinesc doi ani de zile de când a fost chemat la soarta părinților săi aceia pe care cu atâta dor l-ați dorit și i-ați așteptat, cu atâta bucurie l-ați primit în mijlocul vostru și cu atâta dragoste i-ați îmbrățișat fiind cu voi, încât ați stârnit mirarea chiar și acelor care erau departe de voi. Aproape doi ani de când a trecut la cele veșnice acela, care a fost Părintele și ocrotitorul vostru, păstorul bun fala și mândria voastră. Și prea în grabă, în vremile cele mai grele, în mijlocul năcazurilor și durerilor iară număr, mâna nemiloasă a sorții celor născuți, rupt-a scumpele legături de dragoste, care în mod minunat în așa scurtă vreme s-au țesut. Între păstorul însuflețit de dragostea Mântuitorului Isus și între fiii suflatești, care în grija sa părintească au fost dați. A încetat de a mai bate inima nobilă, care în dragostea sa v-a cuprins pe toți fără deosebire, a căzut cununa capului vostru, și vălul văduviei s-a așezat peste această puternică și mândră dieceză a provinciei noastre bisericesti.

S-a stins acela carele la aceste vremi de grea încercare era nădejdea noastră a tuturor și l-a deplâns un neam întreg. Marele arhiereu, bărbatul providențial Dr. Vasile cândva Hossu nu mai este.

Tronul acestui neuitat și mare bărbat al neamului nostru, demn urmaș a spiritelor alese a marilor săi înaintași, care în scurtă vreme a fost la atare a-l îmbrăca cu deosebită strălucire, sunt trimis să-l ocup eu, cel mai mic între frați carele nu sunt vrednic a mă chema Apostol¹. Mie celui mai mic decât toți frații mi s-a dat darul acesta a rosti între voi bogăția lui Hristos, cea neurmată.

Căci prea-grațios denumit din partea Maiestății Sale pre-gloriosului nostru Împărat și Rege apostolic Carol al IV-lea cu prealalta rezoluție din 3 Martie 1917, preconizat de către Sfinția Sa Preafericitul Părinte Benedict al XV-lea Patriarhul Romei în Consistoriul din 21 Aprilie 1917 și consacrat de către Excelența Sa înalt Preasfințitul Domn Dr. Victor Mihalyi de Apșa, Arhiepiscopul și Mitropolitul de Alba-Iulia și Făgăraș, cu împreună lucrarea Preasfințiilor Domni Episcopi sufragani ai Oradiei-mari, Dr. Demetriu Radu și al Lugojului, Dr. Valeriu Frențiu la 4 Decembrie 1917, în biserica metropolitană din Blaj, iată-mă Venerați Frați și preaiubiți Fii, sosit în mijlocul vostru, ca Arhiereul acestei puternice eparhii, ca păstorul acestei alese turme cuvântătoare a lui Hristos. Când urc deci scaunul celei mai

¹Cor. XV. 9.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

sublime slujbe a Bisericii Mântuitorului Isus, și deodată Îmbrac cinstea cea mai măreață în sânul poporului nostru, cuprinzând pe deplin greutatea acestei slujbe și povară, însemnătatea și răspunderea cu care este împreunată această cinste, frică și cutremur mă cuprinde și în sincera smerenie a sufletului meu ridic graiul către atotputernicul și zicând cu Moise: „Rogu-mă Doamne”, pentru ce m-ai trimis pe mine „slab la glas; și zăbavnic la limbă sunt eu”¹. Dară se îmbărbătează inima mea auzind răspunsul Domnului: „Cine a dat gură omului? Și cine a făcut rău la auz și surd, văzător și-i orb. Au nu eu Dumnezeu? Și acum mergi și eu voi deschide gura ta și te voi învăța cele ce vei grăi”². Căci cu adevărat noi din noi înșine nimica nu putem face, puțința noastră este însă de la Dumnezeu, căci din Dânsul, și prin Dânsul și întru Dânsul sunt toate.

Deci acest moment sărbătoresc când preiau, asupra mea sarcina slujbei ce mi s-a încredințat mie, cu tot focul sufletului mulțumesc lui Dumnezeu pentru lucrurile mari și minunate cu minte făcute și exclam din adâncul sufletului meu: mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile mâinilor Tale. Căci astăzi se învederează în fața voastră a tuturor lucrul minunat a sfatului celui Atotputernic, Care din gura pruncilor și a celor ce sug a [în]deplinit laude ca să sfarme pe cei contrari și Care foarte adeseori alege cele slabe ale lumii de unealtă a realizării sfaturilor sale, pentru ca să dea de rușine cele tari.

Cu încredere în Domnul Carele mă întărește și din darul Căruia sunt ceea ce sunt, ca unul care are misiunea legiuită, după cum singuri ați auzit, ocup scaunul care a fost împodobit de mărișii mei înaintași și încălzit de dragostea deosebită a aceluia, care într-adevăr părinte iubitor v-a fost, a marelui și neuitatului Arhiepiscop de veșnică pomenire, Vasile - și în semnul dragostei cu care el pururea a fost față de voi, cuprins de focul dragostei Mântuitorului Isus, astăzi când s-a rupt vălul văduviei voastre, vă zic din adâncul inimii mele: Pace vouă.

I

Cred că nu poate fi cuvânt mai scump sufletului vostru, Venerați Frați și preaiubiți Fii, în aceste vremi de grea încercare și nesfârșită suferință, când povară necunoscută a durerii apasă inimile voastre, decât acest cuvânt dumnezeiesc, carele era cuvântul de salut a mântuitorului Isus, cu carele îl întâmpină pururea pe învățăceii săi și prin carele varsă liniște în sufletele lor îngrijorate. Eu slugă smerită a Mântuitorului Isus îndrăznesc a lua de deviză acest cuvânt scump izvorât de pe buzele divine ale Mântuitorului și a veni la voi în semnul păcii și al dragostei lui Isus, la voi fii drept măritori al aceluiași Dumnezeu al păcii și al dragostei. Și anume am zis în semnul păcii și al dragostei, așa încât unde nu este dragoste nu poate fi nici pace. Și iarăși cu cât dragostea sfântă este mai adevărată, mai fierbinte și mai curată, cu atât va rezulta o pace mai deplină mai desăvârșită. Căci „Dumnezeu dragoste este”³.

Sfânta Maică Biserică totdeauna a fost conștientă că este mireasa mistică a Mântuitorului Isus, carele din dragoste s-a dat pentru noi și pentru mântuirea noastră, pentru ca să ne Împace cu Dumnezeu, cu noi înșine și cu de-aproapele noastre, aducând din nou liniște și pace acolo, unde din lipsa focului dragostei dumnezeiești, și pierise aceea pace.

Pentru aceea s-a năzuit pururea, ca prin propovăduirea acestui adevăr suprem conducându-ne pe aceste căi dumnezeiești să ne procure liniștea și pacea sufletului și prin

¹II. Moise IV, 10.

²II. Moise IV. 11. 12.

³I. Io. IV. 16.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

aceasta zilnic să ne întărească la lupta grea, care avem a o purta în aceasta vale a plângerii; ca apoi să intrăm întru Împărăția bucuriei Domnului nostru și să ne odihnim în fericirea dragostei și a păcii veșnice. Dumnezeu însă i-a lăsat omului facultățile strălucite a intelectului și a voinței libere, cu care l-a fost împodobit și omul liber se i hotărăște în urma acestei îndrumări a Mamei iubitoare, sub a cărei aripi ocrotitoare este pus, sau a călca alte cărări, care nu duc la izvorul dragostei și al păcii.

Cu cât se îndepărtează acest centru a ființei noastre, cu atât mai tare se răcește scânteia divină în el și cu atât mai des încrucișează și căile de-aproapelui său. Și deoarece această inteligență și această voință a omului, nu armoniază cu inteligența și voința supremă, care este Dumnezeu veacurilor și deodată și izvorul lor, se tulbură relațiunile sufletești între Dumnezeu și om și în necesară consecință între om și om. Și iată omul, carele nu înaintează pe calea dragostei, îndepărtându-se prin aceasta de Dumnezeu și învrăjbit cu de-aproapele său, lipsit de pace, și chinuit de neliniște în sufletul său. Este numai firesc că nu există altă cale de a recâștiga această liniște, această pace, decât a reîntoarce iară pe calea adevărului, a dragostei față de Dumnezeu și față de de-aproapele. Acest lucru si numai acest lucru îl cere de la noi Mântuitorul, căci în el se cuprind toate. „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta e întâi și mai mare poruncă. Iară a doua asemenea acesteia: Să iubești pe de-aproapele tău ca pe tine însuși. Întru aceste două porunci toată legea și prorocii atârnă”¹.

Pe Dumnezeu trebuie să-l iubim mai pe sus de toate. Aceasta este Întregă credința noastră, aceasta formează religia noastră. Precum zice Sf. Ioan: „Cel ce nu iubește, nu cunoaște pe Dumnezeu: căci Dumnezeu dragoste este”². Și deoarece El este dragoste, prin aceasta ne-a scos pe noi din nimica. Iar după ce am rătăcit de la El, după ce depărtându-ne de El focul divin al originii noastre s-a răcit întru noi, El a fost iarăși carele ne-a ridicat la sine.

„Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu întru noi, că pe Fiul său cei unul născut i-a trimis Dumnezeu în lume, ca să viem prin trânsul. Întru aceasta este dragostea, nu pentru că noi am iubit pe Dumnezeu, ci pentru că el ne-a iubit pe noi. Și a trimis pe Ful său curățire pentru păcatele noastre”³.

„Că așa a iubit Dumnezeu lumea, cât și pe Fiul sau cei Unul născut l-a dat: ca tot cei ce cred întru dânsul să nu piară, ci să aibă viață de veci”⁴. „Și noi am cunoscut și am crezut dragostea care are Dumnezeu spre noi. Dumnezeu dragoste este și cel ce petrece în dragoste petrece în Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru dânsul”⁵.

Și deoarece Dumnezeu este dragoste el așteaptă ca prin dragoste, după cum zice Sf. Ioan, să rămânem într-însul și atunci Dumnezeu încă va rămâne a întru noi. Să rămânem întru El, ori dacă ne-am depărtat să ne reîntoarcem ia El pe aceeași cale a dragostei dumnezeiești.

Dar dragostea noastră față de Dumnezeu nu trebuie să fie cu cuvântul nici cu limba, fără trebuie să iubim cu fapta și cu adevărul”⁶. „Că aceasta este dragostea lui Dumnezeu, ca să păzim poruncile lui”⁷. Întru aceasta apoi ne vom cunoaște că suntem dintru adevăr. Mântuitorul Isus la cina cea de taină a spus-o limpede cine este care îl iubește întru adevăr:

¹Mat. XXII. 37. 40

²I. Io. IV. 8.

³I. Io IV 9. 10.

⁴To III 16.

⁵I. Io. IV. 16.

⁶I. Io. III 18.

⁷I. Io. V. 3.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

„Cel ce ace poruncile mele și le păzește, acela este carele mă iubește”¹. Și îndată adaugă ceia ce va naște în sufletul credinciosului această dragoste adevărată. „Și cel ce mă iubește, iubiseva de Tatăl meu și eu voi iubi pe el și mă voi arăta lui”². Și iarăși: „De mă iubește cineva, cuvântul meu va păzi, și Tatăl meu va iubi pe el și mă vom veni și sălaş la el vom face”³. Astfel se va naște pacea desăvârșită în sufletul aceluia care iubește cu adevărat pe Dumnezeu. Mântuitorul Isus pentru ca să-și dovedească dragostea sa față de Tatăl ceresc, ascultător se face până la moartea crucii. Și după cina cea de taină când era să plece pe calea cea mai dureroasă, această ascultare o aduce de dovadă a dragostei sale: „Ci ca să cunoască lumea că iubesc pe tatăl; și cum mi-a poruncit tatăl așa fac: sculați-vă să mergem de aici”⁴. Și pleacă dulcele Mântuitor pe calea la a cărei capăt stă înfricoșata moarte a crucii.

Și precum singur dascăl al vieții noastre, Mântuitorul Isus, pildă ne-a dat, așa noi urmând calea vieții croită nouă, prin împlinirea poruncilor trebuie să dovedim dragostea noastră. Dragostea față de Dumnezeu prin împlinirea poruncilor care se referă la Dumnezeu. Atunci prin această dragoste divină devenim una cu acela din care am ieșit, atunci cu adevărat trăim în el, într-însul ne mișcăm și existăm. Atunci cu adevărat rămânem în Hristos Isus și El întru noi. Și dacă vom fi rămas întru El și cuvintele Lui întru noi. Vom cere orice vom voi și va fi nouă. Și întru aceasta se va preamări Tatăl că vom aduce roadă multă și-i vom fi Lui ucenici. Căci Mântuitorul ne-o spune : „Cum m-a iubit pe mine Tatăl și eu am iubit pe voi, rămâneți întru dragostea mea. De veți ținea poruncile mele veți rămâne a în dragostea mea, cum și eu poruncile Tatălui meu am păzit și rămân în dragostea lui”^{5/6}.

II

A doua poruncă asemenea este acesteia: „Să iubești pe de-aproapele tău, ca pe tine însuși. Întru aceste două porunci toată legea și prorocii atârnă”⁷. Această a doua poruncă întregeste cea dintâi despre dragoste a față de Dumnezeu. De altcum nici nu este o poruncă deosebită, fără formează una și aceeași mare poruncă a dragostei, după cum singur Mântuitorul cu altă ocaziune le împreună într-o singură poruncă. Căci cine iubește pe Dumnezeu nu poate să nu iubească ție de-aproapele său, care-i este frate întru același Părinte ceresc. Asemenea carele nu iubește cu adevărat nici pe Dumnezeu. Pentru aceea zice Sf. Ioan: „De va zice cineva că iubesc pe Dumnezeu, iară pe fratele său urăște, mincinos este; că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe carele nu l-a văzut, cum poate să-i iubească? Și aceasta poruncă o avem de la dânsul, că ce cel ce iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său”⁸.

Mântuitorul nostru Isus Hristos a aprins din nou focul acesta al dragostei, făcându-o chiar semnul caracteristic al ucenicilor săi: „Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți, că sunteți ai mei ucenici de veți avea dragoste între voi”⁹. Precum numai acela cunoaște pe Dumnezeu, numai acela rămâne întru El, care îl

¹Io. XIV. 21.

²Io. XIV. 21.

³Io. XIV. 23.

⁴Io. XIV. 31.

⁵Io. XV. 9 10.

⁶ *Unirea*, Blaj, Anul XXVII, 1917, nr. 78 (25 decembrie), pp. 1-2.

⁷Mat. XXII. 39-40 .

⁸I. Io. IV. 20.

⁹Io. XIII. 34 .

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

iubește și acela îl iubește care îi păzește poruncile, astfel numai acela îl iubește pe Isus, numai acela rămâne întru El, care iubește pe de-aproapele său. Căci una și aceeași dragoste este, care ne încălzește sufletul față de fratele nostru. Cum zice Sf. Ioan: „Dintru aceasta cunoaștem că iubim pe fiii lui Dumnezeu, când iubim pe Dumnezeu și poruncile lui păzim”¹.

Această dragoste sfântă și operativă față de Dumnezeu și față de de-aproapele, ne împreună cu Dumnezeu de la care am ieșit și face să trăim în Dumnezeu și prin Dumnezeu. Astfel ajunge la pace cea scântei a inteligenței și voinței supreme ajungând iarăși la izvorul său. Omul simțește pacea adevărată în sine pentru că odihnește în Domnul și Dumnezeul său.

Să nu i se pară însă cuiva că astfel vorbind ne depărtăm de la realitatea vieții care o trăim și neglijăm considerarea împrejurărilor care ne stăpânesc. Căci este cea mai desăvârșită și imperioasă realitate datorința noastră a tuturor și încă cea dintâi și cea mai de frunte de a iubi pe Dumnezeu mai pe sus de toate și pe de-aproapele nostru ca pe noi înșine dacă într-adevăr voim a fi ceea ce ne numim, dacă voim ca sucul de viață dumnezeiesc să însuflețească ființa noastră, dacă voim să rămânem întru Dumnezeu Mântuitorul nostru și El întru noi. Dacă voim să fim ucenicii lui adevărați, trebuie să purtăm în sufletul nostru semnul caracteristic al adevăraților lui ucenici. „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ai mei ucenici, de aveți dragoste între voi”². Cu un cuvânt trebuie să împlinim această poruncă supremă a dragostei, dacă voim să stăpânească pacea în sufletul și în mijlocul nostru. Căci „de aș grăi în limbile omenești și îngerești, iar dragoste nu am, făcut-am ca niște aramă sunătoare, și cîmbal răsunător. Și de aș avea prorocie, și de aș ști toate tainele și toată știința și de aș avea toată credința, cât să mut și munții, iară dragoste nu am, nimica nu sunt. Și de aș împărți toată avuția mea, și aș da trupul meu, să-l arză, iar dragoste nu am, nici un folos nu mi este”³.

Nu pot să-mi folosească a bună seama, care nu sunt făcute în Domnul și pentru Domnul, lipsind din ele sufletul de viață dătător. Celor ce iubesc pe Domnul toate sunt spre bine, căci tot ce ei lucrează este însuflețit de acel duh dumnezeiesc, căci toate le fac întru numele Domnului. Doară Dumnezeu dragoste este. Acest duh sfânt trebuie să ne însuflețească pururea în toate acțiunile noastre. Atunci deși lupta perfecțiunii va fi grea, deși nu este ușor ca cu toții să ne unim întru desăvârșirea acestei dragoste dumnezeiești, dară cu toții ne vom întâlni și ne vom uni pe calea sfântă spre această desăvârșire. Căci cu toții vom iubi pe Dumnezeu din toată puterea noastră. Căile noastre vor fi convergente (...). Astfel vom ajunge la aceea unitate sfântă, care dorește Mântuitorul Isus să domnească între ai săi; care pe pragul dumnezeieștilor și mântuitoarelor Sale patimi, cu tot focul inimii divine a cerut de la Tatăl ceresc să o nască întru noi, pentru ca această unitate să fie dovada misiunii Sale dumnezeiești. „Și de acum nu mai sunt în lume, iară aceștia în lume sunt și eu la tine vin. Părinte sfinte păzește-i pe ei în numele Tău, pe care i-ai dat mie, ca să fie una precum și noi. Când eram cu ei în lume eu păzeam pe ei întru numele Tău... Iară acuma la Tine vin și acestea grăiesc în lume ca să aibă bucuria mea deplină întru sine... Nu pentru aceștia numai mă rog, ci și pentru ei și pentru cei ce vor crede prin cuvântul lor întru mine. Ca toți să fie una precum Tu Părinte întru mine și eu întru Tine, ca și ei întru noi una să fie, ca lumea să creadă cu Tu m-ai trimis. Și eu mărirea care ai dat mie o am dat lor, ca să fie una cum noi una suntem. Eu întru ei și Tu întru mine, ca să fie desăvârșit într-una și să cunoască lumea că Tu m-ai trimis și i-ai iubit pe ei precum pe mine m-ai iubit. Părinte pe care i-ai dat mie voi că unde sunt eu și ei să fie cu mine, ca să vadă mărirea mea care mi-ai dat mie, că m-ai iubit pe mine înainte de întemeierea

¹1. Io. V. 2.

²Io. XIII. 34

³I. Cor. XIII. 1-3.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

lumii. Părinte drepte și lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, iară eu Te-am cunoscut și aceștia cunoscut că Tu m-ai trimis pe mine. Și am arătat lor numele Tău și-l voi arăta: ca dragostea cu care m-ai iubit pe mine, întru ei să fie și eu întru ei”¹.

Această rugăciune a Mântuitorului Isus din noaptea aceea a durerilor, trebuie să ne aprindă inima și azi după nouăsprezece veacuri. Trebuie să fie pătrunsă inima noastră de cea mai fierbinte dragoste la auzul acestor cuvinte de foc, izvorâte de pe buzele divine a Mântuitorului, care din dragoste s-a dat pentru noi și Carele pururea le rostește pentru noi în fața părintelui ceresc unde acum întru mărire domnește. Să se săvârșească mărirea Tatălui întru noi la rugăciunea Unuia-născut Fiului Său, prin coborârea Spiritului Sfânt în sufletele noastre trezindu-ne la viață nouă, adevărat sufletească, pentru ca cu un suflet și cu o gură să preamărim pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Isus Hristos².

III

Stăpânit de aceste simțăminte și aprins de această dragoste vin în mijlocul vostru Venerați Frați și preaiubiți Fii întru Hristos, îmbrăcat cu darul de a vesti întru voi bogăția lui Hristos cea neurmată. Sunt pe deplin conștient de greutatea mare a misiunii mele, dară mare și puternic este Dumnezeu: așa cu apostolul neamurilor voi zice: Toate le pot întru acel carele mă întărește.

Pentru aceea Venerați Frați și prea-iubiți Fii întru Hristos, când stăpânit de această dragoste vin în mijlocul vostru, vă rog din tot sufletul meu cu mare insistență - cu căldura, și mai mare, să-mi fiți întru ajutor întru îndeplinirea slujbei mele grele, primându-mă cu aceeași dragoste cu care eu vin între voi. Să se întâlnească sufletele noastre ale tuturor fără deosebire întru aceeași dragoste sfântă, că ea ne împreună - ea ne unește cu Dumnezeu și din care toți vor cunoaște că suntem ucenicii lui Hristos și adevărata Lui Biserică.

Acel sprijin al dragostei voastre va fi scump și prețios sufletului meu, îmi va fi de îmbărbătare și îmi va împărtăși putere; va fi chezașia izbândii ostanelilor mele fără ajutorul Atotputernicului Dumnezeu, care și prin aceasta mă va întări.

Și înainte de toate mă îndrept către Venerații membri ai Capitlului Catedral, care sunt chemați să-mi fie sfetnici mai apropiați, în frunte cu Ilustritatea Sa Domnul Prepozit capitular și le mulțumesc din inimă pentru înțeleapta conducere a diecezei în grelele zile ale văduviei îndesate de aproape doi ani. Adâncă mulțumită cu deosebire Ilustrisimului și Reverendisimului Domn Prepozit, care ca vicar capitular cu atâta vrednicie a purtat aceasta sarcină. Inima mea cu rugămintă se îndreaptă apoi către dâșii rugându-i să mă sprijinească cu sfatul înțelept, drept și nepărtinitor, pururea având înainte de toate mai presus de toate binele și interesele bisericii vii a lui Hristos, atât a preoților cât și a credincioșilor, care sunt așezați sub mantia noastră arhierescă. Să se apropie de noi cu cea mai mare încredere, împărtășească-mi bucuriile și durerile acelora a căror bucurii și dureri sunt și ale noastre. Astfel lucrând ne vom afla a fi una întru slujirea binelui celor încredințați nouă.

Întregul Venerat Cler gremial, care petrece în nemijlocita noastră apropiere, îl rog și-l îndemn în Domnul, să cerce ca pururea să fie de pildă întru toate acelora care vin în atingere cu dâșul având totdeauna înaintea ochilor cuvintele Mântuitorului: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri”³. Ca văzându-vă iubiți frați, aceia care din

¹Io. XVII. 11 .

²Unirea, Blaj, Anul XXVII, 1917, nr. 79 (29 decembrie), p. 1.

³Mat. V. 16.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

depărtare aleargă la noi, să simțească căldura dragostei frățești și întăriți în suflet să se reîntoarcă la ale lor. Către voi se îndreaptă mai departe glasul nostru Venerați vicari foranei, protopopi și viceprotopopi care sunteți așezați să fiți spre ajutorul Episcopului vostru întru ocârmuirea turmei cuvântătoare a lui Hristos.

Sunteți mai aproape de acei Onorați Frați care sunt împărțiți în al vostru cerc de activitate, veniți mai adeseori în atingere cu ei, prin această atingere nemijlocită puteți cuprinde mai în grabă și mai bine lipsele și neajunsurile dreptcredincioșilor grijii lor încredințați; mai ușor le puteți sări întru ajutor și mai în grabă puteți cunoaște rădăcina răului și alege mijlocul potrivit pentru asanarea lui. Pentru aceea amăsurat slujbei ce apasă umerii voștri, rogu-vă iubiți frați a-mi fi întru ajutor din toate puterile voastre, conștienți fiind de răspunderea căreia o purtați înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor în urma slujbei care o îmbrăcați. Cu drag mă adresez acum către voi Onorați și Iubiții mei Frați preoți care sunteți puși întru grija sufletelor răscumpărate cu scump sângele Mântuitorului nostru Isus Hristos, cari zi și noapte în mijlocul turmei voastre sunteți, cuprindeți, Vă rog pe toți cu dragoste și fiți adevărați Părinți ai lor. Frângeți-le pâinea spirituală prin propovăduirea Evangheliei Mântuirii, vărsând balsamul credinței în sufletele care azi din greu sângerează. Stați la culmea chemării voastre mai ales azi când mai mult ca orișicând au lipsă de povățuitor, de mângâietor și mai presus de toate de părinte iubitor. Apărați turma lui Hristos de înșelători, seducători și de lupi răpitori îmbrăcați în piei de miei, întărindu-i în credința vie în Dumnezeu, păstrați-i tari în fidelitatea moștenită de la părinții noștri față de înaltul tron și iubita patrie. Iară voi la rândul vostru în orice necaz, în orice durere cu încredere întoarceți-vă la noi și nu vă îndoiiți nicicând că atunci în mine pururea veți afla inima iubitoare, gata a sluji ca sluga credincioasă a Domnului nostru a tuturor. Grijiiți, așadar, de voi și de toată turma, întru care Spiritul Sfânt v-a pus și pe voi a păstori în Biserica lui Dumnezeu, care o a câștigat cu prea-scamp sângele Său. Iară interesele voastre așezate sunt în grija noastră și puternic este Dumnezeu, care mă va întări întru apărare și promovarea lor.

Mai ales voi iubiți Frați și fii, care purtați slujba nespus de însemnată a creșterii tinerimii, aici în gremiu și afară în dieceza întreagă, să nu pierdeți nicicând dinaintea ochilor, că în mâna voastră este pus viitorul neamului nostru. În mâna voastră este pusă creșterea și formarea acelor, care sunt chemați să fie și ei la rândul lor apostoli ai Bisericii lui Hristos și dascăli ai neamului, care și ei au să sădească la rândul lor credința și știința în sufletele altora care vor fi și ei puși să crească fii credincioși bisericii și cetățeni folositori statului. Voi care asudați întru creșterea generațiunii noi a poporului să vă aduceți aminte că în mâinile voastre este depusă nădejdea Sf. Maici Biserici și a statului. Voi aveți chemarea aleasă de a plăsmui din fragedele odrasle ale poporului dreptcredincios fii adevărați ai Sfintei Biserici, iară patriei iubite cetățeni deștepți, onești și credincioși. Pentru aceea nicicând nu se va putea prețui în destul munca, care voi aveți a o săvârși întru creșterea adevăraților apostoli și a dascălilor înțelepți. Ochiul meu va urmări cu drag năzuințele voastre și inima mea cu voi va fi.

Și acum din nou rog și conjur întregul Venerat Cler al acestei de Dumnezeu păzite Dieceze în această zi solemnă când preiau ocârmuirea ei, de la cel mai bătrân până la cel mai tânăr, de la cel așezat în cea mai înaltă demnitate, până la cel încredințat în cea mai modestă capelanie, care cu toții sunteți împreună păstori ai turmei cuvântătoare a lui Hristos întrunită în această puternică eparhie, sprijiniți din toate puterile voastre bunăvoința inimii Noastre, primiți dragostea sufletului nostru cu dragostea inimii voastre, așezați mai pe sus de toate interesele Bisericii vii a lui Hristos prosperarea și înflorirea ei. Domnească întru voi același gând, același suflet aprins de dragostea acelor a căror grijă nouă ne este încredințată. Să trăim și să lucrăm așa precum o cere slujba primită de la Mântuitorul Isus, carele s-a îndurat a

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

ne alege pe noi, carele singur a zis că n-a venit să i se slujească, fără pentru ca să slujească. Pururea să răsune în urechile noastre dumnezeieștile cuvinte: „Cine e mai mare între voi să fie vouă slugă”. Întru toate și peste toate să căutăm mărirea lui Dumnezeu în mântuirea sufletelor răscumpărate pe sfântul lemn al Crucii.

Iară acum cu tot focul dragostei mele să îndreaptă inima mea, către voi preaiubiților fii, drept-măritorilor creștini, care formați turma cuvântătoare și aleasă a lui Hristos pusă sub păstorirea și ocârmuirea noastră. Din primul moment al denumirii mele, sufletul meu în mijlocul vostru petrece. Cuprinsu-v-am de pe atunci în inima mea cu toate durerile voastre, cu necazurile, cu toate grijile, cu toate greutatele zilelor de azi, care apasă sufletul vostru chinuit. N-a fost jertfă adusă Atotputernicului, să nu-mi fi adus aminte de voi. Cu dor am dorit să mă văd în mijlocul vostru, ca să pot aduce sufletelor voastre cât de puțină mângâiere în mulțimea durerilor, care sfâșie inima voastră. Și iată preaiubiți fii întru Hristos, că azi iau în mână cârmuirea diecezei, îmbrac după drept și de fapt slujba păstorului vostru al tuturor, iau asupra-mi grijile și suferințele voastre, căci grija tuturor bisericilor am să o port. Cine este dintre voi slab și eu să nu fiu slab? Cine se rușinează și eu să nu mă aprind? Pururea voi umbla pe urmele Mântuitorului Isus, carele pe sine Păstor bun s-a arătat, carele și-a pus sufletul său pentru oile sale.

Dară voi ascultând glasul păstorilor voștri nemijlociți grijii nemijlocite a căroră sunt încredințate sufletele voastre, urmați calea Mântuitorului Isus, calea dragostei. „Purtați sarcina unul altuia și așa veți plini legea lui Hristos. Și să se unească cel ce învață întru toate bunătățile”¹. Să vă uniți în Domnul cu acela care Păstor vă este dat vouă, lucrându-vă astfel mântuirea voastră. Dragostea să însuflețească ființa voastră întreagă, ca astfel lucrând, lucrurile păcii să le săvârșiți, pentru ca să domnească întru voi Hristos cu pacea sa, care întrece toată mintea.

Aceasta, dacă va stăpâni în sufletul vostru, vă va fi de tărie și mângâiere totdeauna, mai ales acum, când atâta lipsă de mângâiere și alinare simțim. Fie convins sufletul vostru că inima noastră părintească fără deosebire pe fiecare din voi cu drag cuprinde și gata este a vă sluji întru toate, care sunt îndreptate spre mântuirea sufletelor voastre. Gata sunt a conlucra din răspuțeri pururea pentru alinarea durerilor și a suferințelor voastre. Vouă vă sunt dat de părinte; și ocrotitor al vostru sunt Eu totul.

Iară acum pentru îngrijirea părintească față de această de Dumnezeu păzită dieceză, mulțămită va cânta sufletul meu aceluia, care este capul întregii Biserici a lui Hristos și locțiitorul lui aici pe pământ, fericitul urmaș al Sfântului Apostol Petru, Sfinției Sale Pontificalui Roman Papa Benedict al XV-lea în care și prin care pecetea adevăratei credințe o purtăm în noi. Legăturile strânse canonice ale supunerii fiești și dragostea comună întru același Isus Hristos, îmi va fi de tărie întru ocârmuirea diecezei mie concretizate. Pentru aceea pururea să se ridice rugăciunile noastre către Atotputernicul, ca să-l dăruiască pe el sfintelor sale biserici, întreg, onorat, sănătos întru zile îndelungate, drept îndreptând cuvântul adevărului veșnic.

În această zi exprim din profundul sufletului meu cea mai adâncă mulțumită Maiestății Sale pre-gloriosului nostru împărat și Rege Apostolic Carol al XV-lea pentru dragostea arătată întru ocrotirea și îngrijirea Bisericii noastre întru aceste zile de grea încercare. Simțăminte de recunoștință, de supunere omagială și de loialitate neînfrântă vor trăi în sufletul nostru față de măritul urmaș al întemeietorilor și ocrotitorilor Bisericii noastre. Aceasta vom dovedi-o rămânând tari în credința moștenită de la părinții noștri, față de înaltul

¹Gal. VI. 2. 6.

Epistola pastorală a Preasfinției Sale Dr. IULIU HOSSU

tron și iubita patrie, precum luminoasă dovadă dau despre ea sutele de mii a fraților noștri, care pentru aceasta sângerează în lumea largă. Rugăciuni să se înalțe din sufletele noastre a tuturor pentru Maiestatea Sa împăratul și Apostolic, pentru Regele nostru Maiestatea Sa Regina Zita, care și până acum s-a îndurat preagrațios cu căldură a se interesa de această puternică dieceză, ca Dumnezeu Cerurilor și împăratul împăraților să ocrotească Maiestățile Lor, să verse belșugul darurilor asupra Lor, asupra moștenitorului de tron și asupra întregii glorioase case domnitoare.

Deie Atotputernicul să ajungă cât mai în grabă după dorința sufletului său blând ziua strălucită a păcii, ca în pace sănătos și întreg într-o zi îndelungată să domnească drept îndreptând popoarele sale. Până atunci datorința noastră este, ca cu tărie demnă de părinții și frații noștri să purtăm greutatea zilelor de azi conlucrând astfel cu toți la grăbirea zilei aceleia de adevărată sărbătoare, când va răsări soarele dreptății și a păcii.

Întăriți cu pacea sufletească izvorâtă din conștiința liniștită împăcată cu Dumnezeu și cu de-aproapele nostru, să purtăm lupta grea a zilei, până ce Dumnezeu păcii va ajuta ca peste tot iarăși pace să domnească pe pământ.

Pe voi pe toți Venerați Frați și preaiubiți Fii întru Hristos, cu Sf. Pavel vă rog pentru numele Domnului nostru Isus Hristos, să ziceți cu toți aceea și să nu fie între voi împerecheri, fără să fiți desăvârșiți într-același simțământ și în aceeași părere. Fiind cu toată grija a păzi unirea spiritului în legătura păcii. În sfârșit Fraților trăiți în pace și Dumnezeu iubirii și al păcii va fi cu voi.

Darul Domnului Isus Hristos și iubirea lui Dumnezeu și împărtășirea Sfântului Spirit să fie cu voi cu toți.

Dat în Gherla, în ziua de 3/16 Decembrie a. 1917 al episcopiei noastre primul¹.

¹ *Unirea*, Blaj, Anul XXVIII, 1918, nr. 1 (3 ianuarie), pp. 1-2.

Discurs Iuliu Hossu pe Câmpul lui Horea din 1918

Fraților!

Ceasul plinirii vremii este acesta, când Dumnezeu Atotputernic rostește, prin poporul Său credincios, dreptatea Sa, însetată de veacuri.

Astăzi prin hotărârea noastră, se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită, rostind fericiți, toți Români de pe aceste plaiuri: Ne unim pe veci cu Țara mamă, România.

Vă reamintiți când prin sutele de spitale, în zilele de întunec, povesteam: “Va învinge dreptatea” (întreruperi entuziaste: Te cunoaștem pe Sfinția Ta); vă arătăm că vine ceasul când toți făcătorii nedreptății vor plânge, lacrimi de sânge, în ziua bucuriei noastre.

A biruit dreptatea!

Aceasta e ceasul dreptății lui Dumnezeu și al răsplătirii Lui, aceasta-i ceasul bucuriei noastre, bucuria unui neam întreg, pentru suferințele veacurilor, purtată de un neam, cu credința în Dumnezeu și cu nădejdea în dreptatea lui.

Suferințele veacurilor se îmbracă în lumină, cum revarsă în clipa aceasta soarele asupra noastră lumina sa, cu binecuvântare.

(În acel moment ieșea soarele de sub norii, ce acopereau până atunci întreg orizontul, mulțimea rupând într-un entuziasm înflăcărat).

Cuvintele Domnului se împlinesc și aici, întru plinirea dreptății: “Mulți au dorit să vadă ce vedeți voi și nu au văzut, și să aude ce auziți voi și nu au auzit. Ochii voștri sunt fericiți că văd și urechile voastre fericite ca aud”.

Văd ziua întregirii neamului și aud bunavestirea unirii noastre pe veci cu Țara-mamă: România.

La lumina celor expuse până aici, din încredințarea și numele Marelui Sfat al națiunii române din Ungaria, Banat și Transilvania, rog mărita Adunare națională să binevoiască a primi și a anunța, ca ale sale, următoarele hotărâri...

(P.S.S. Episcopul Iuliu Hossu citește proiectul de rezoluție votat de Adunarea Națională)

Fericit am vestit hotărârea judecății lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească; fericiți voi, cari ați pecetluit pe veci, Unirea cu Țara-mamă.

O viață întreagă veți mărturisi cu mândrie: “Și eu am fost la Alba-Iulia”!

Fiii fiilor voștri vor chezașui puternic și fericiți, rostind: “Și părinții noștri au fost la Alba-Iulia!” Voi sunteți marea armată a sufletelor alese, a neamului vostru.

De acum o Românie Mare, întemeiată pe dreptatea lui Dumnezeu și credința poporului Său.

Cântarea noastră de biruință să fie cântarea neamului pe calea lungă și grea a veacurilor: “Dreptatea Ta, Doamne, e dreptate în veac și cuvântul Tău adevărul”.

Dreptate și adevăr, la temelia României întregite.

Mărire întru cele de sus lui Dumnezeu.

Pe pământ pace.

Ziua învierii, să ne luminăm, popoare.

Discurs Iuliu Hossu pe Câmpul lui Horea din 1918

Trăiască România Mare, una și în veci nedespărțită, Amin.

(Urmează îmbrățișarea cu Prea Sfinția Sa Dr. Miron Cristea, atunci episcop ortodox de Caransebeș, în fața mulțimilor entuziaste, cari reclamau și plângeau de bucurie).

Prea Sfinția Sa a adăugat cuvintele: “Pe cum ne vedeți aici îmbrățișați frățeste, așa să rămână îmbrățișați, pe veci, toți Frații României”¹.

¹<http://centenarulromaniei.ro/discursul-lui-ps-iuliu-hossu-campul-lui-horea-1-decembrie-1918/>;
<http://dejulmeu.ro/index.php/2015/12/01/cardinalul-iuliu-hossu-episcopul-marii-uniri/>

PERSONALITĂȚI ALE UNIRII DE LA 1 DECEMBRIE 1918: EPISCOPUL GRECO-CATOLIC IULIU HOSSU

Dorin Dologa

Mai mult ca și alte popoare, poporul român, care a avut o istorie zbuciumată, a avut nevoie de o elită politică și intelectuală, care să alcătuiască un program pe care să și-l asume și să-l susțină pe scena politică internațională. Dacă un popor vrea să aibă un rol și să exprime un cuvânt în istorie trebuie să aibă elite. În momentele fundamentale, poporul român a avut elite care i-au dat impulsul de a face ceea ce trebuie, pentru ca țara aceasta să existe.

Din această elită a făcut parte și episcopul greco-catolic Iuliu Hossu. La 1 Decembrie 1918 Iuliu Hossu a citit în fața Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia Declarația de Unire a Transilvaniei cu România. Înainte de a citi Declarația de Unire, episcopul greco-catolic Iuliu Hossu a rostit o cuvântare în care și-a exprimat bucuria pe care i-a prilejuit-o acest eveniment din viața poporului român. Era exprimarea unui înalt prelat la un eveniment politic fundamental. Atitudinea episcopului greco-catolic Iuliu Hossu a fost crucială în acele momente. Prin prestigiul deosebit de care se bucura, înaltul ierarh greco-catolic a dat greutate acestei acțiuni politice. Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu arăta în cuvântarea sa că Unirea de la 1 Decembrie 1918 s-a întemeiat pe voința lui Dumnezeu și pe credința poporului român. Spusele lui Iuliu Hossu nu reprezentau doar o figură de stil, ele exprimau un adevăr fundamental. Credința este fundamentală, pentru că fără ea nu ne-am fi putut duce viața de-a lungul secolelor păstrându-ne ființa. Elitele ne-au ajutat să ne păstrăm ființa de neam. În Ardeal elitele au fost formate din preoți. Preoții români au rămas stâlpul credinței și stâlpul naționalității. Educația a fost făcută de către preoți la școlile satelor. Poporul a învățat că trebuie să aibă credință în Dumnezeu și în patrie. Românii au reușit să realizeze Unirea de la 1 Decembrie 1918 prin credința în Dumnezeu și în patrie. Unirea a fost realizată prin punerea în practică a acestei credințe de către elite împreună cu poporul.

Întreaga activitate a episcopului greco-catolic Iuliu Hossu a fost una remarcabilă. El a condus timp de zeci de ani Episcopia greco-catolică de Gherla, devenită ulterior Episcopia de Cluj – Gherla, a efectuat numeroase vizite canonice. Astfel de vizite au fost efectuate și în parohia greco-catolică Sângeorz Băi în 1920 și 1938.

România întregită a fost făcută de către români, dintre care unii aveau funcții politice importante, alții răspunderi religioase, culturale sau sociale. Printre aceștia s-a aflat și episcopul greco-catolic Iuliu Hossu, care și-a îndeplinit menirea sa de lider, mobilizându-i și conducându-i pe credincioșii greco-catolici la înfăptuirea marele act istoric de la 1 Decembrie 1918.

Episcopul Iuliu Hossu în dosarele Securității¹

Sergiu SOICA

Odată cu terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial, poporul român a făcut cunoștință cu metodele de lucru ale unui stat totalitar și ateu – URSS, care și-a impus voința în toate domeniile. În acest ambient, Bisericii Greco-Catolice din România i s-a interzis să funcționeze conform drepturilor conferite de Constituția țării din anul 1923, de Legea cultelor din 1928 și să-și desfășoare activitatea potrivit prevederilor lor și ale Concordatului încheiat cu Sfântul Scaun în anul 1927. Începând cu anul 1946, puterea politică împiedică restabilirea ierarhiei la nivelul Mitropoliei de la Blaj, impune o cenzură² și oprește legăturile directe cu Sfântul Scaun. Începe astfel să urmărească întreaga activitate desfășurată de episcopii și preoții greco-catolici, pentru ca, în cele din urmă, să prezideze unirea forțată a românilor greco-catolici cu Biserica Ortodoxă și să formeze un fals, printr-un abuz de putere. Merge chiar mai departe, trimițând în închisori întreaga ierarhie a Bisericii Greco-Catolice. Noul regim politic a găsit Biserica Greco-Catolică fără Mitropolit. La 5 iunie 1941 încetase din viață mitropolitul Alexandru Nicolescu, iar din cauza războiului alegerile pentru noul mitropolit au fost amânate până în martie 1946. Atunci electoratul Bisericii Românilor Uniți a ales ca Mitropolit, cu majoritate de voturi, pe Episcopul de Maramureș, Alexandru Rusu. Sfântul Scaun l-a și numit, dar guvernul român, condus de dr. Petru Groza, a refuzat să-l recunoască. În această situație, a fost numit de Sfântul Scaun, ca Administrator Apostolic al Mitropoliei, episcopul de Oradea, Valeriu Traian Frențiu³.

O notă informativă detaliază de ce Episcopul Alexandru Rusu ales Mitropolit al Bisericii Române Unite, nu a fost recunoscut de guvernul comunist: „Colegiul elector, format prin noul regulament de alegere de Papa Pius al XII-lea, a fost invitat să ia parte la exerciții spirituale cu începere de la 11 martie până în ziua votării: 16 martie 1946. Aceste exerciții au fost ținute de profesorul Ioan Miclea din Blaj, care nu a cruțat nimic pentru a îngrozi auditorii de actuala situație politică. Discuțiile de aproape o săptămână, în jurul prelaților capabili a fi aleși au fost foarte animate. Prezența la Blaj, cu puțin înainte a lui Ionel Pop (nepotul lui Iuliu Maniu) a făcut ca să fie unanim agreată candidatura Episcopului Alexandru Rusu din Baia Mare – creația și omul de absolută încredere a Partidului Național Țărănesc. De această idee au fost convinși chiar și canonicii blăjeni Moldovan și Florea, care sunt în relații puțin prietenești cu Episcopul Alexandru Rusu. Cu toate directivele date, prezența între alegători a Monseniorului Dr. Emil Iuga a răscolit sufletele. Prelat tânăr, de 43 de ani, cu pregătire apuseană, cu idei noi sociale, adept hotărât al unei acțiuni de progres și organizare nouă a preoțimii. Spre a se apropia din nou de popor, reluând tradiția veche a slujitorilor altarelor acelor preoți cu crucea-n frunte și inspirându-se de minunata acțiune modernă a preoțimii franceze socialiste, a putut să prezinte preoțimii ardeleni noul rol minunat ce-i revine. [...]

¹Această lucrare a fost finanțată din contractul POSDRU/159/1.5/S/140863, proiect strategic ID 140863 (2014), cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

²Arhiva Episcopiei Greco-Catolice de Lugoj, fond Prezidial, 1948, neordonat.

³Ioan Ploscaru, Scurtă Istorie a Bisericii Române, Timișoara, Editura Helicon, 1999, p. 92.

SERGIU SOICA

Dat fiind că nici Concordatul existent între România și Sf. Scaun nu prevede ca numirea Mitropolitului să se facă în urma rezultatului votării, este firesc că în această chestie dorința și voința Guvernului este hotărâtoare. Dat fiind că Episcopii Uniți actuali, la întrunirea lor ținută la Blaj, în 16 martie 1946, imediat după alegerea de Mitropolit, au adoptat menținerea actualei situații, până la căderea guvernului Petru Groza, pentru a nu da posibilitate regimului actual să-și formuleze drepturile, este necesar, ca-n baza Concordatului, guvernul să-și formuleze imediat și categoric punctul său de vedere. Sau să ceară de la Mitropolit pe omul nou, Mons. Dr. Iuga, necompromis, neamestecat în politica trecută a nici unui partid sau mișcări fasciste, sau să admită numirea Episcopului Rusu, condiționată de numirea concomitentă la Baia Mare a Mons. Iuga, care ar putea totuși, chiar în măsură mai mică, să dea evoluției politice religioase a Bisericii Unite alt rost. De altfel, în urmă, ușor s-ar putea avea episcopi mai tineri și capabili fie la Oradea, fie la Cluj în locul celor bătrâni și neputincioși.

Ținând cont de aceste noi realități, credem că Dl. Prim-ministru și Guvernul Țării trebuie să-și aibă omul de încredere între conducătorii Bisericii Române Unite ardelen, unde azi toți episcopii sunt creațiile și oamenii devotați ai Partidului Național-Țărănist, inclusiv Episcopul Hossu, care împăcându-se cu Maniu în 1942 i-a devenit persoană agreată¹.

Din acest document putem observa un mecanism al Statului comunist privitor la Biserica Română Unită, încă din anul 1946. Guvernul regimului comunist a găsit pe cineva disponibil să controleze Biserica Greco-Catolică. Emil Iuga „omul nou”, a vrut să ajungă Mitropolit, nu datorită convingerilor sale, ci a dorit să aibă funcție de conducere, să fie remarcat. Acest personaj mai apare în istorie, tot în asemenea contexte de câteva ori. Acesta a cerut ca în Cluj-Napoca să fie înființată o nouă Mitropolie Ortodoxă a Ardealului, cu tot ce poate cuprinde o asemenea instituție (Institut Teologic de grad universitar, Birou de Presă etc.), în locul Mitropoliei de la Blaj, care urma să fie desființată. Dacă aceste cerințe ar fi fost îndeplinite de Biserica Ortodoxă, Emil Iuga ar fi trecut la această Biserică, dar tratativele nu au dus la un rezultat satisfăcător pentru Iuga. În final, Emil Iuga, în anul 1963, a trecut la Biserica Ortodoxă fără nici o condiție, fiind numit la început preot catedral la Cluj, apoi consilier patriarhal la București și, de acolo, într-o parohie din Capitală, unde s-a stins din viață în anonim, în 1975, la vârsta de 71 de ani².

Tot în această perioadă a marilor frământări, episcopul Ioan Suciu, unul dintre cei mai tineri prelați catolici (avea doar 40 de ani), a fost consacrat episcop auxiliar de Oradea în vara anului 1940, rămânând în teritoriul cedat Ungariei, împreună cu alți doi ierarhi greco-catolici: Alexandru Rusu și Iuliu Hossu³. După ce, în toamna anului 1944, a supraviețuit unei tentative de execuție sumară de către armata maghiară aflată în retragere, episcopul Ioan Suciu s-a confruntat cu o nouă provocare: pericolul instaurării în țară a unui regim de sorginte sovietică. Chiar și după ce comuniștii români și-au consolidat pozițiile după falsificarea alegerilor din noiembrie 1946, Ioan Suciu s-a remarcat prin critica violentă a regimului prosovietic instalat prin fraudă. Presiunile crescând la care era supusă Biserica Greco-Catolică l-au determinat pe episcop să convoace în februarie 1948 pe toți preoții uniți din dieceza sa. La această reuniune Ioan Suciu a anticipat martiriul la care vor fi împinși clericii uniți și i-a rugat pe preoții nehotărâți să părăsească din timp Biserica. Temerile lui

¹Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fond CC al PCR-administrativ Politică, dosar nr. 17/1946, ff. 10-11 (notă informativă, Blaj – Mitropolit, nr. 476 din 17 martie 1946).

²*Catholicism și Ortodoxie românească. Scurt istoric al Bisericii Române Unite*, vezi online: <http://www.bru.ro/istorie/cat-si-ort-capitolul-18/>, (accesat la data 10.07.2015).

³Ioan Bota, *Istoria Bisericii Universale și a Bisericii Românești*, Cluj-Napoca, Editura Viața Creștină, 1994, p. 321.

 EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

Ioan Suciu se vor adevăra chiar la 22 februarie când Gheorghiu-Dej s-a lansat într-un atac nemilos la adresa Sfântului Scaun și a Bisericii Catolice. Episcopul Ioan Suciu a decis să ia poziție împotriva „adevărului” oficial promovat de ziarele și de radioul controlate de autoritățile comuniste. Astfel, la 19 aprilie 1948, Ioan Suciu declară că acest „adevăr” nu face altceva decât „să tâmpească pe om și să-l încurce și mai rău la minte”¹.

În primăvara anului 1948 existau destule semne că autoritățile guvernamentale intenționează să aplice modelul sovietic (experimentat deja cu Greco-Catolicii din Galiția și Transcarpatia) și în domeniul religios, adică să treacă – sub pretextul „reîntregirii” Bisericii Ortodoxe – la desființarea Bisericii Greco-Catolice. În aceste împrejurări, un cunoscut adversar al ierarhiei greco-catolice, mitropolitul ortodox al Ardealului, Nicolae Bălan, a rostit chiar la Blaj, pe data de 15 mai 1948 (aniversarea centenarului Revoluției de la 1848), un discurs în care îi chema pe credincioșii greco-catolici, „rătăciți” de la adevărata credință, să se întoarcă în sânul Bisericii Ortodoxe. Dar când a voit să ia cuvântul și episcopul Ioan Suciu de la Blaj, nu i s-a dat voie să vorbească².

Văzând primejdiile vremii și tot ce se întâmplă cu Biserica în țările vecine, viitorul cardinal, episcopul Iuliu Hossu, a stat cât se poate de mult în mijlocul fraților preoți și a „scumpilor” credincioși, a ieșit de-a lungul și de-a latul eparhiei, luând parte la toate conferințele (sinoadele) protopopești în toate protopopiatele eparhiei, slujind slujba arhierescă credincioșilor care se adunau și din satele din jur, predicând pretutindeni, rostind cuvântul Evangheliei Domnului, cu îmbărbătare și mângâiere pentru toți, îndeplinindu-și din mila Domnului datoria slujbei încredințate³.

După terminarea slujbelor la toate conferințele le spunea preoților: „Știm cu toții, simțim cu toții primejdiile vremii; ce va aduce ziua de mâine, numai Preabunul Dumnezeu o știe; văzând însă ce se întâmplă în țările din jurul nostru și în lumea întreagă, vă spun tuturor să privegheați; luați seamă de voi și de toată turma încredințată, întăriți-i pe toți în credință, trăiți credința voastră și fiți cu toții încrezători în Domnul, care ne-a făgăduit dumnezeiește că rămâne cu noi, va fi cu noi: «Iată Eu cu voi sunt până la sfârșitul veacurilor» [Matei 28, 20]. Corabia Bisericii Domnului este în larg, izbită de valuri grele, se leagănă, dar nu se scufundă și nu se va scufunda; aduceți-vă aminte de cuvintele Domnului spuse Apostolilor Săi care L-au rugat să-i mântuiască că piereau: «Nu vă temeți, puțin-credincioșilor» [Matei 8, 26]”⁴. Cu asemenea cuvinte i-a mângâiat și întărit Episcopul în sinoadele protopopești, la toate sfințirile de biserici, unde se adunau preoții din jur, cu miile de credincioși și cu toate prilejurile de ieșire în mijlocul lor. În tot acest timp, în România, presiunile regimului comunist au devenit mai dure, guvernul Groza începând transformarea țării într-un stat comunist. Astfel, la început a cenzurat sau a interzis publicațiile Bisericii Greco-Catolice, apoi a continuat cu arestări masive în rândul preoților sub pretextul că au susținut „partidele reacționare”, în special PNT. Învățământul confesional a fost grav afectat, acest fapt fiind stipulat în art. 27 al Constituției din 1948: „[...] Nici o confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține instituții de învățământ general, ci numai școli speciale pentru pregătirea personalului cultului sub controlul statului”. Decretul-lege nr. 175, din 3 august 1948, stipula reorganizarea învățământului, astfel încât toate școlile confesionale sau particulare deveneau școli de stat. Decretul nr. 176 din 1948 a prevăzut trecerea în

¹Cristian Vasile, *Episcopul Ioan Suciu*, în revista „Memoria”, nr. 31, februarie 2000, pp. 31-40.

²Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond Informativ, dosar nr. 259.613, vol. 1, f. 120.

³Iuliu Hossu, *Credința noastră este viața noastră. Memoriile Cardinalului Iuliu Hossu*, Cluj-Napoca, Editura Viața Creștină, 2003, p. 41.

⁴*Ibidem*, p. 42.

SERGIU SOICA

proprietatea statului a bunurilor bisericilor, congregațiilor, comunităților sau particularilor, care fuseseră folosite pentru funcționarea instituțiilor de învățământ. Denunțarea Concordatului, încheiat între România și Sfântul Scaun, la 12 iunie 1929, sa produs prin Decretul nr. 151 din 19 iulie 1948, aceasta fiind o altă măsură a guvernului comunist care a afectat Biserica Română Unită. O măsură legislativă care a afectat această Biserică a fost Legea Cultelor din 4 august 1948, care în art. 40 stipula: „Nici un cult religios nu poate întreține legături cu persoane sau instituții din afara teritoriului țării, fără acordul oficial al Guvernului”¹. Astfel, pentru a comunica cu Sfântul Scaun, Biserica Greco-Catolică din România trebuia să aibă acordul prim-ministrului Petru Groza, ministrului Cultelor, Stanciu Stoian și ministrului de Externe, Ana Pauker. În această lege s-a mai prevăzut ca o Episcopie să poată funcționa avea nevoie de 750.000 de credincioși, ceea ce însemna că în Biserica Greco-Catolică puteau fi doar două Episcopii, deoarece în anul 1948, conform Anuarului Pontifical, erau 1.726.168 credincioși greco-catolici în România². Legea și-a făcut efectul în septembrie 1948 când episcopii Ioan Bălan, Alexandru Rusu și Valeriu Traian Frențiu au fost pensionați, iar episcopul Ioan Suciu nu a mai fost recunoscut de regimul comunist. Lunile octombrie-decembrie ale anului 1948, au avut semnificații importante pentru această Biserică. În orașul Cluj-Napoca, la 1 octombrie s-a format un pseudo-sinod (precum cel din Ucraina), compus din 37 de clerici greco-catolici, care au semnat adeziunea de trecere la Biserica Ortodoxă Română. A doua zi, la 2 octombrie 1948, episcopul Iuliu Hossu a excomunicat pe preoții participanți la acest sinod. În acest context, la sfârșitul lunii octombrie 1948 episcopii și elitele Bisericii Greco-Catolice au fost arestate, astfel că după aceste arestări a urmat scoaterea în afara legii a Bisericii Greco-Catolice, prin Decretul nr. 358 din 1 decembrie 1948. Decretul nr. 358 referitor la Biserica Română Unită cu Roma Greco-Catolică a fost un act politic anticonstituțional, antidemocratic și anticreștin, realizat de Partidul Muncitoresc Român și de guvernul comunist. Deși supuși unor mari presiuni și torturi, niciun episcop român unit n-a cedat. În acel moment al desființării (din anul 1948), Biserica Greco-Catolică era formată dintr-o Mitropolie și patru Episcopii. Conform Anuarului Pontifical din 1948³, Biserica Română Unită avea: 2.789 de biserici, 1.764 de parohii, 1.722 de preoți, 262 de seminariști, 2 Academii teologice și 1.726.168 de credincioși. Episcopiile greco-catolice erau: Oradea⁴ (107 biserici, 107 parohii, 192 preoți, 40 seminariști, o Academie teologică și 200.000 credincioși); Lugoj⁵ (253 biserici, 235 parohii, 208 preoți, 19 seminariști și 127.763 credincioși); Cluj-Gherla⁶ (573 biserici, 463 parohii, 417 preoți, 94 seminariști și 425.652 credincioși); Maramureș⁷ 356 biserici, 353 parohii, 258 preoți, 49 de seminariști și 559.267 credincioși). Mitropolia avea 1.500 biserici, 606 parohii, 647 preoți, o Academie teologică și 60 seminariști. Biserica Unită mai avea 9 ordine călugărești cu 28 de case, 424 călugări și călugărițe, 20 școli liceale pentru băieți cu 3.352 interniști, 14 licee de fete cu 2.800 interniste, 4 azile și orfelinate, 6 tipografii ce imprimau 20 de reviste săptămânale și lunare în aproximativ 250.000 de exemplare⁸. Astfel s-a ajuns ca un an mai

¹ Octavian Roske coord., *Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. A-E, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2011, pp. 186-189.

² Cf. Anuario Pontificio 1948, Roma, Tipografia Poliglotta Vaticana, 1948.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, Episcopia Gran Varadino [Oradea], p. 196.

⁵ *Ibidem*, Episcopia Lugoj, p. 241.

⁶ *Ibidem*, Episcopia Claudiopoli-Amenopoli [Cluj-Gherla], p. 156.

⁷ *Ibidem*, Episcopia Maramureș, p. 247.

⁸ Cornel Sigmirean, *Intelectualitatea ecleziastică. Preoții Blajului (1806-1948)*, Târgu-Mureș, Editura Universității Petru Maior, 2007, p. 45.

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

târziu, din anul 1949, să se interzică menționarea în actele de stare civilă a confesiunii greco-catolice. După instaurarea regimului comunist din România viața episcopului Iuliu Hossu se va schimba. În toamna anului 1948 a mers la București, pentru a susține, împreună cu episcopul romano-catolic de Alba-Iulia, Márton Aron, proiectul de Statut al Bisericii Catolice din România în fața ministrului Cultelor, Stanciu Stoian. Atunci, episcopul Hossu a fost arestat de către Securitate din casa fratelui său, inginerul Ioan Hossu, la 29 octombrie 1948, ora unu și jumătate noaptea, și deținut la Ministerul Afacerilor Interne. Ulterior, la 8 noiembrie același an, este depus de aceleași autorități din scaunul episcopal, ca ultimul episcop greco-catolic în funcțiune¹.

Primul loc al detenției, ca și în cazul celorlalți episcopi greco-catolici, a fost mănăstirea ortodoxă de la Dragoslavele, din Muscel. De aici, în luna februarie 1949, au fost escortați la mănăstirea ortodoxă Căldărușani, iar ulterior, în mai 1950, transferați la închisoarea din Sighet. Episcopii și preoți greco-catolici au ajuns la Sighet în două etape², în 26 mai 1950, cei de la Căldărușani, iar în toamna anului 1950 au fost transferați episcopi și preoți greco-catolici de la alte penitenciare din țară. Episcopul Iuliu Hossu descria momentul sosirii la Sighet astfel: „Se deschide o poartă în zidul cam de 6 metri înalt și intrăm într-o curte, nu prea mare în fața unei clădiri cu două etaje; în partea stângă de-a lungul zidului până la intrare, erau înșiruiți o seamă de gardieni în uniforme albastre; erau gardienii penitenciarului din Sighet. Când ne-am coborât din mașini, am auzit față de ai noștri spunând între ei și păzitorilor noștri: «Băgăm bivoli la grajd»; aceasta a fost de bun venit pentru noi. S-au dat jos și bagajele, care trebuiau aduse în urmă; am mers pe rând la intrare; îndată, trecând pragul, mi-am dat seama că intrăm în penitenciar; două etaje despărțite cu pânza de sârmă, cum le-am văzut la penitenciarul din Cluj și cum sunt la toate penitenciarele, pentru a nu se arunca jos cei disperăți. La capul scării, cu listele în mână, sta directorul institutului și păzitorii noștri respectiv șeful lor: fiecare cum ajungea la rând spunea numele, pe care îl nota directorul; când a venit rândul meu am zis: «Episcop Iuliu Hossu»; îndată mi-a replicat accentuat directorul: «Aici nu este episcop»; aceasta de bine venit, care spunea ceea ce ne așteaptă»³.

La Sighet, viața deținuților a fost o luptă constantă pentru supraviețuire, orice acțiune a administrației penitenciarului fiind menită a-i distruge și mai ales prin regimul alimentar deficitar. Înfometarea a fost o armă a autorităților comuniste ce nu a lăsat urme, ci a acționat constant asupra deținuților, transformându-se într-un mijloc eficient de tortură. Toate zilele la Sighet se desfășurau la fel: trezirea la cinci dimineața, stingerea la nouă seara; în acest interval nimic altceva decât o monotonie apăsătoare și foame. În majoritatea mărturiilor celor ce au supraviețuit penitenciarului din Sighet se menționează că „cel mai mare chin al acestui penitenciar era foamea”. Iuliu Hossu scria: „La Sighet, am văzut, simțit și trăit foamea”⁴. Persoanele ce au stat cinci ani în acest penitenciar au avut un regim de exterminare. Episcopul Ioan Ploscaru în memoriile sale, Lanțuri și teroare, referitor la Sighet scria: „Cel mai mare chin al temniței din Sighet a fost foamea... Noi ne consolam, mai ales când murea vreun episcop, zicând: pe acesta nimeni nu-l va mai sili să treacă la Biserica

¹ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 4, f. 305.

² La penitenciarul din Sighet, pe lângă elita politică a țării din perioada interbelică, au fost reținuți și clerici. Din totalul de 55 de clerici: 16 au fost romano-catolici și 39 greco-catolici. În acest penitenciar au încetat din viață 4 episcopi, 3 greco-catolici și unul romano-catolic, și un prepozit capitular al greco-catolicilor.

³ Iuliu Hossu, *Credința noastră este viața noastră...*, p. 212.

⁴ *Ibidem*, p. 227.

SERGIU SOICA

Ortodoxă, nici foamea, nici frigul, nici boala; moartea lui este un punct câștigat pentru credință”¹.

În ceea ce îl privește pe episcopul Hossu, el a supraviețuit regimului de exterminare din acel penitenciar și i s-a stabilit domiciliu obligatoriu la mănăstirea Curtea de Argeș, apoi la mănăstirea Căldărușani, până la sfârșitul vieții. Conform Fișei matricole penale de la penitenciarul Sighet, observăm că Episcopul Iuliu Hossu a fost arestat fără să fi avut proces sau hotărâre judecătorească pe tot parcursul detenției. Mai mult, episcopul Iuliu Hossu a fost ținut în penitenciar și domiciliu obligatoriu timp de 22 de ani, până la sfârșitul vieții, 28 mai 1970².

La închisoarea din Sighet a fost deținut timp de 5 ani (24 mai 1950 – 4 ianuarie 1955). După această perioadă a fost dus în domiciliu obligatoriu până la sfârșitul vieții, de aici începând urmărirea informativă a Securității, pas cu pas. Această urmărire era minuțios pregătită prin „planurile de măsuri” întocmite de către ofițerii Securității. În dosarele de urmărire informativă ale episcopului Hossu am identificat șapte planuri de măsuri. Primul „plan”, datat la 1 ianuarie 1956, are în vedere urmărirea episcopilor: Iuliu Hossu, Alexandru Rusu din Baia Mare și Ioan Bălan din Lugoj, deoarece aceștia erau în același domiciliu obligatoriu la mănăstirea Curtea de Argeș. Sarcinile trasate de către locotenentul de Securitate Barbu Dumitru în acest „plan” au fost: „se va trece la identificarea tuturor elementelor ce apar în materialul informativ cât și a elementelor cu care susnumiții [Iuliu Hossu, Alexandru Rusu și Ioan Bălan] corespund și a celor ce-i vizitează pe cei trei episcopi greco-catolici. Se va cere interceptarea corespondenței episcopilor: Rusu Alexandru, Bălan Ioan și Hossu Iuliu, în scopul de a stabili cu cine întreține legături. Întrucât informatorul necalificat «Bărbulescu Petre» nu are putere de pătrundere pe lângă cei trei episcopi greco-catolici și în scopul urmăririi și stabilirii activității acestora, se va trece la studierea și verificarea numelui: W. M. Elementele de legătură ale celor trei episcopi, în special a elementelor folosite de acești episcopi în activitatea pe care o desfășoară, în ținerea legăturii cu vicari clandestini greco-catolici³, ce au fost numiți de Rusu Alexandru pentru a duce activitate clandestină. Se va cere la Regiunea MAI Cluj, dacă au trecut la recrutarea informatorului «Ivașcu Iulian» și dacă se poate conta pe el, în scopul de a fi marșrutizat la mănăstirea Curtea de Argeș, pentru a lua legătură cu cei trei episcopi greco-catolici. Materialele ce se vor obține în legătură cu cei trei episcopi, să ne fie înaintate și nouă în copie. Se va trece la studierea și verificarea numitei Rusu Maria, în scopul de a stabili dacă se poate recruta sau nu, deoarece îndeplinește funcția de intendentă a fostului palat episcopal din Curtea de Argeș, unde domiciliază cei trei episcopi”⁴.

Acest „plan de măsuri” inițiat în ianuarie trebuia îndeplinit în trei luni. Mai mult, acest plan a angrenat în urmărirea episcopului Iuliu Hossu și alte direcții regionale ale Securității din țară, precum și recrutarea de noi informatori. În ultimul plan de măsuri din dosarul episcopului Hossu, întocmit de către Securitate în 1 aprilie 1961, se menționează materialele care au stat la baza întocmirii acestuia: „Hossu Iuliu, după unificarea cultului greco-catolic cu cel ortodox în 1948, [aflat] în funcția de episcop greco-catolic, refuză să treacă la ortodoxie, menținându-se pe o poziție de rezistență și îndemnând și alte elemente din clerul greco-catolic să facă la fel. Ca urmare a acestei situații, organele noastre au luat

¹*Ibidem*, p. 227.

²ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 3, f. 175.

³Cleric care ocupă funcția de întâistător al unei episcopii, administrații apostolice sau al unei alte forme similare de organizare ecleziastică, în cazul în care Biserica este împiedicată a-și reglementa, în mod oficial și în condiții de libertate, chestiunile de succesiune în cadrul ierarhiei.

⁴ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 1, f. 33.

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

măsuri pentru izolarea lui fixându-i domiciliu obligatoriu în mai multe localități succesiv; se află la mănăstirea Căldărușani, pe lângă Snagov, raionul Urziceni. Episcopul greco-catolic Bălan și episcopul Hossu au câștigat o serie de elemente din garda MAI care îi supraveghea folosindu-le în scopul restabilirii legăturii cu elementele din afară și în special cu Nunțiatura Apostolică din București. Printre elementele care au primit scrisori și au fost îndemnate să ajute materialicește pe cei de la Căldărușani aflați în DO se află și Hossu Traian, Hossu Iustin și Rusu Victor toți rude apropiate ale lui Hossu Iuliu (primii fiind frați) aflați cu domiciliul în București.

Din lucrarea acțiunii informative [și] până în prezent nu au rezultat probleme deosebite, deoarece acțiunea nu a fost acoperită cu agentură de pătrundere și care să fie infiltrată pe lângă toate elementele cuprinse în acțiune. Singura măsură care s-a menținut pentru toate elementele a fost interceptarea corespondenței. Agentul «Gavrilă Mihai» care a fost recrutat pe lângă Hossu Traian a stabilit că acesta este un element foarte prezent și calculat în acțiunile pe care le întreprinde. Problemele ce rezultă din contactul agentului cu Hossu Traian sunt de suprafață, ele dovedind că obiectivul nu are suficientă încredere în agent. În ceea ce privește pe Hossu Iuliu, aflat cu domiciliu obligatoriu la Căldărușani, în perioada desfășurată a acțiunii, obiectivul a fost contactat de agentul «Văleanu Marius», de agentul «Gavrilă Mihai» prin deplasările pe care le-au făcut aceștia la mănăstire, iar într-un mod mai frecvent obiectivul a purtat discuții ori printr-o terță persoană, am putut cunoaște despre preocupările lui la mănăstire de la doi agenți ai Regiunii București recrutați în mănăstire”¹.

Măsurile luate în acest ultim plan întocmit de către Securitate au fost: „Agentul «Bogdan» al Regiunii București care lucrează în mănăstirea Căldărușani va fi contactat pentru a aprecia posibilitățile informative pe lângă Iuliu Hossu, după care se va face propuneri de predare la noi pentru a-l dirija în continuare. Întrucât din câteva note ale agentului «Văleanu Marius» rezultă că numitul Rădulescu Gh. doctor dentist a făcut în cursul anului 1958 și 1959 câteva deplasări la Căldărușani cu care ocazie a luat legătura și cu Hossu. Va fi luat Rădulescu în studiu pentru recrutare pe lângă obiectiv. Din materialul informativ furnizat de un agent al Serviciului I și de agentul nostru «Văleanu Marius» rezultă că numitul Dumitraș Aurel, medic stomatolog, are relații cu vârful elementelor greco-catolice din București, cum sunt: Mălai Titus, Hortensia Pâclișan, precum și cu Hossu Iuliu de la Căldărușani. Pentru aceasta Aurel Dumitraș va fi luat în studiu pentru recrutare. Întrucât numitul Olteanu Alexandru urmează a fi recrutat pentru organele Direcției a V-a, el fiind ginerele lui Hossu Iustin, vom lua măsuri pentru ca după recrutare agentul să fie dirijat pe lângă Hossu în baza unui plan de dirijare elaborat.

Numitul Rusu Victor din acțiune va fi studiat și verificat la evidența noastră operativă în vederea găsirii unor materiale din care să rezulte activitatea intensă împotriva clasei muncitoare desfășurată de el în perioada cât a funcționat ca secretar general în MAI; de asemenea vom studia relațiile sale actuale în vederea găsirii unui element corespunzător care să fie recrutat pe lângă cel în cauză. Deoarece din dirijarea agentului «Gavrilă Mihai» a rezultat că fratele acestuia, doctor Simion Iacob, are posibilități de informare pe lângă Hossu, vom reanaliza această situație în funcție de care vom propune măsuri corespunzătoare. Vom analiza posibilitățile introducerii de TO la domiciliul lui Rusu Victor sau cel puțin al interceptării telefonului (tel. 17.08.66)”².

Mai mult, în toată această perioadă Securitatea a fost extrem de atentă la activitatea

¹*Ibidem*, f. 21.

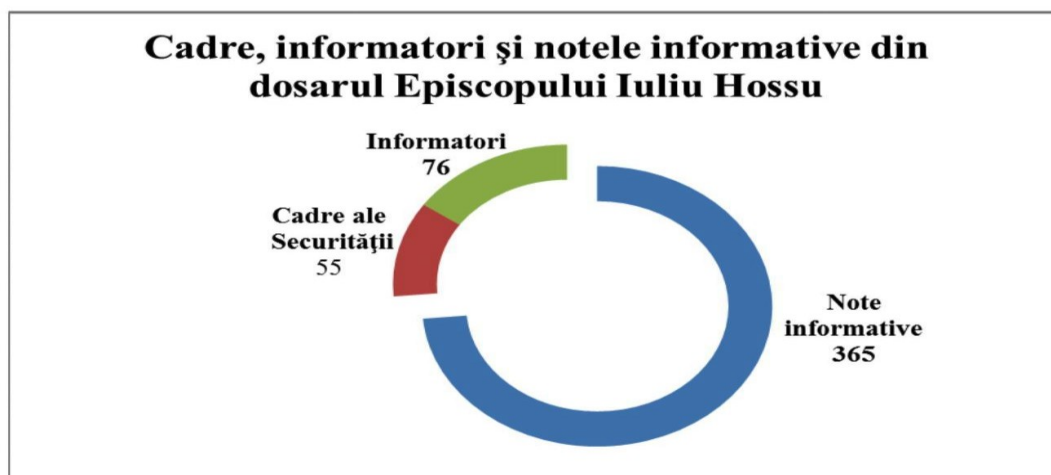
²*Ibidem*, f. 23.

SERGIU SOICA

episcopului Iuliu Hossu, monitorizând vizitele pe care le-a primit, discuțiile purtate și multe altele. Astfel, a fost introdusă „tehnică operativă”, adică aparate de ascultare pentru interceptarea discuțiilor purtate de Iuliu Hossu în locuința sa. Raportul din 10 iunie 1969¹ este relevant cu privire la modul în care era urmărit: „Materialele ce le deținem, arată că Hossu Iuliu, este considerat atât de foștii clerici din țară, cât și de cei din străinătate, inclusiv de Vatican, ca fiind unicul reprezentant legal al greco-catolicilor din România. Ca urmare, Hossu Iuliu primește deseori vizita unor trimiși speciali ai Vaticanului, cu care poartă discuții, ce prezintă un interes deosebit pentru organele de Securitate. Totodată, la domiciliul său, vin foarte mulți foști preoți greco-catolici «rezistenți» pentru a-l informa despre activitatea lor clandestină și intenții de viitor. Deși, pe lângă susnumitul folosim mai mulți informatori cu calități și posibilități de informare, Hossu Iuliu manifestă o deosebită prudență, iar încadrarea informativă se dovedește a fi insuficientă. Având în vedere această stare de lucruri, organele de securitate și-au propus de mai mult timp coroborarea posibilităților informative cu sursa «TEOFIL», dar, datorită unor condiții obiective, această măsură nu a putut fi luată.

Recent, am intrat în posesia unei informații care arată că Hossu Iuliu, începând din ziua de 9 iunie 1969, va fi internat în spital, pentru un tratament. Acest lucru ne oferă condițiile cele mai optime pentru luarea măsurilor ICO, fapt pentru care propunem: A se aproba luarea măsurilor ICO în cele două camere de la Mănăstirea Căldărușani. Folosirea sursei «TEOFIL» și în perioada cât Hossu Iuliu va fi internat la spital. Pentru efectuarea ascultării vom solicita Departamentului Cultelor ca mănăstirea să pună o cameră la dispoziția unor «cercetători meteorologici»².

Pe lângă această „Tehnică Operativă”, în dosarele întocmite de Securitate pe numele episcopului Iuliu Hossu am identificat 55 de cadre ale Securității și 76 de informatori, care au furnizat 365 de note informative în perioada anilor 1955-1971, astfel:

Menționăm că în dosarul de la Securitate al Episcopului Iuliu Hossu (8 volume) apare pe documente numărul „342”, acesta fiind indicativul pentru Biserica Catolică. Numărul „342” indica: Direcția a III-a, Serviciul IV, Biroul 2. Conform volumului Securitatea. Structuri / Cadre. Obiective și metode (1948-1967)³.

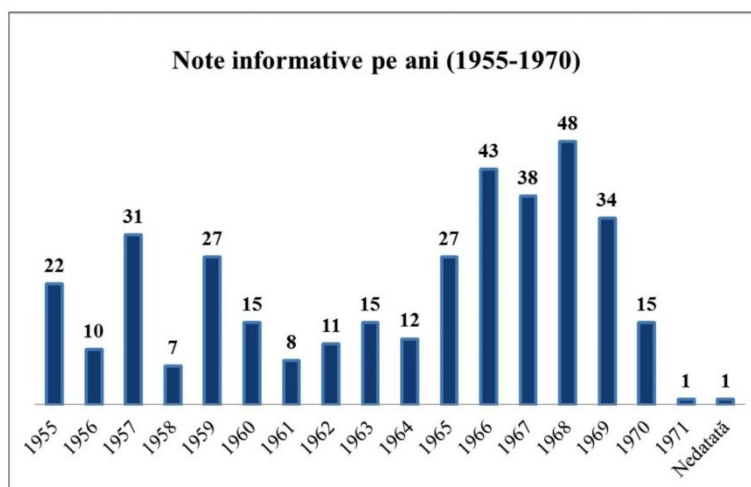
¹*Ibidem*, vol. 7, f. 101.

²*Ibidem*, f. 102.

³Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), *Securitatea. Structuri/Cadre. Obiective și metode*, vol. 1 (1948-1967), Florica Dobre coord., București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 104-105.

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

Conform volumului *Securitatea. Structuri / Cadre. Obiective și metode (1948-1967)*³¹: Direcția a III-a „duce lupta împotriva acțiunilor teroriste, a grupurilor dușmănoase și naționaliste, precum și împotriva activității reacționare a clericilor și sectanților. Organizează urmărirea informativă activă a legionarilor, a foștilor conducători ai partidelor burgheze, a elementelor naționaliste, a clerului reacționar și sectanților; descoperă și folosește în scopuri operative canalele lor de legătură cu centrele de emigranți, naționaliste și religioase din străinătate, care desfășoară activitate contrarevoluționară împotriva Republicii Populare Române. În acest scop creează agentură și efectuează alte măsuri operative. Duce muncă de control și acordă ajutor practic regiunilor de securitate în toate problemele direcției. În baza probelor obținute, face propuneri conducerii Ministerului Afacerilor Interne cu privire la arestarea elementelor a căror activitate dușmănoasă este dovedită. Direcția este condusă de un șef de direcție și de locțiitorii săi. Șeful direcției răspunde de activitatea direcției în fața ministrului Afacerilor Interne și locțiitorilor săi. Pe linie operativă, întreaga activitate a Direcției a III-a se împarte pe șase servicii. Serviciul IV: „Efectuează munca în vederea descoperirii și lichidării grupărilor dușmănoase și a elementelor care desfășoară activitatea lor de subminare împotriva regimului democrat din RPR sub masca cultelor și sectelor”. Biroul 2: „descoperă activitatea dușmănoasă dusă de elementele reacționare din rândurile clerului catolic”. Cele 365 de note informative au fost furnizate astfel:

Aici putem observa că în dreptul anului 1968 figurează cele mai multe note informative (48), deoarece se sărbătorește semicentenarul Unirii de la Alba Iulia. În anul 1918, anul de emancipare națională a românilor, episcopul Iuliu Hossu participă la Marea Adunare de la Alba-Iulia și se numără printre înfăptuitorii Marii Uniri. Încununarea eforturilor sale s-a văzut prin prezența sa în primele rânduri ale românilor participanți la marele act și citirea rezoluției prin care se înfăptuia unirea Transilvaniei cu România¹. Mai mult, a fost desemnat să prezinte Regelui Ferdinand I actul respectiv, alături de episcopul ortodox al Caransebeșului, dr. Miron Cristea².

¹ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 7, ff. 218-222.

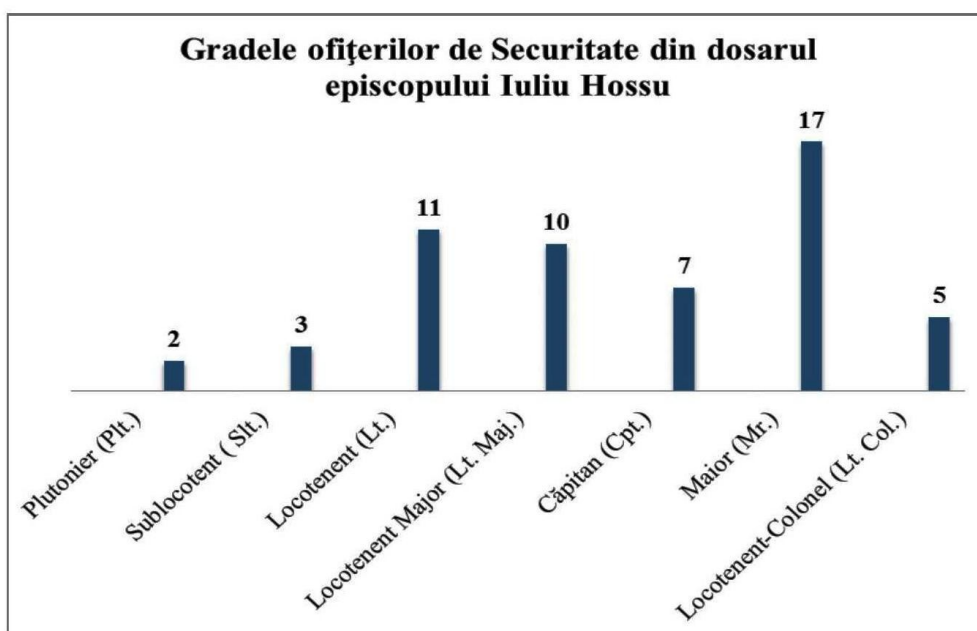
²Vezi pe larg: Valer Hossu, *Episcopul Iuliu - sfântul Marii Uniri*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2008, passim.

SERGIU SOICA

Episcopul Iuliu Hossu a descris acest moment de la Alba Iulia în anul 1968, cu ocazia semicentenarului Unirii. Conform documentelor consultate în arhiva CNSAS, Iuliu Hossu a evocat acest moment într-un interviu realizat de Petronela Negoșanu și E. Boșca-Mălin: „Întâi decembrie a fost ceas al împlinirii Dreptății, de veacuri așteptată, rostită de Dumnezeu prin poporul său fericit că se unea pe veci cu România. Ceas de lumină revărsată din veacuri, de biruință a Adevărului; ceas al supremei bucurii a unui neam ridicat din suferința mileniului cu credința tare în dreptatea lui. [...] Pentru actul prezentării Unirii la București, eram patru: Goldiș, Alexandru Vaida, Miron Cristea, episcopul de Caransebeș, și cu mine. Ne-am urcat într-un tren special compus dintr-un vagon de clasă tras de o locomotivă mânăată cu stânjeni de lemne. A doua zi, la București, ne-a așteptat noul guvern. Ni s-au spus vorbe pentru istorie: sunteți așteptați să sosiți de 1000 de ani. Să nu ne mai despărțim niciodată. Bucuria nu era a unei generații, ci a întregului popor din toate veacurile, neam care a rămas neclintit în credința de unire.

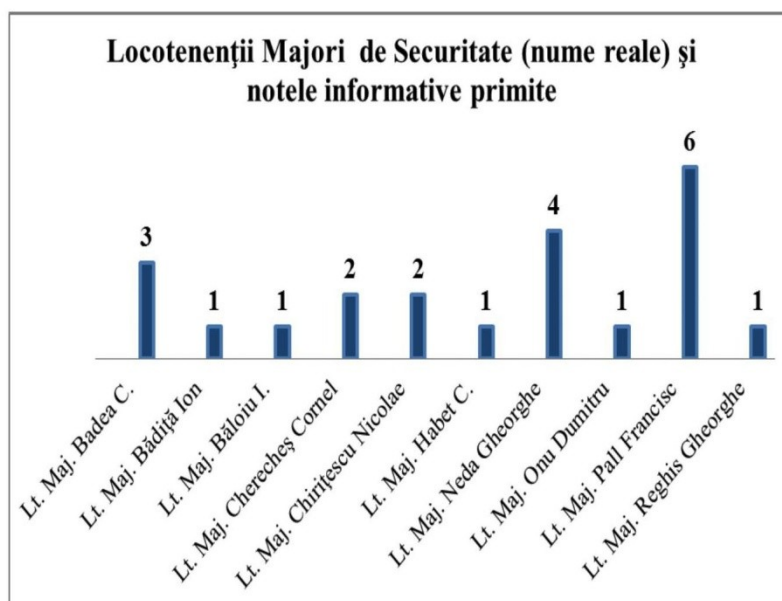
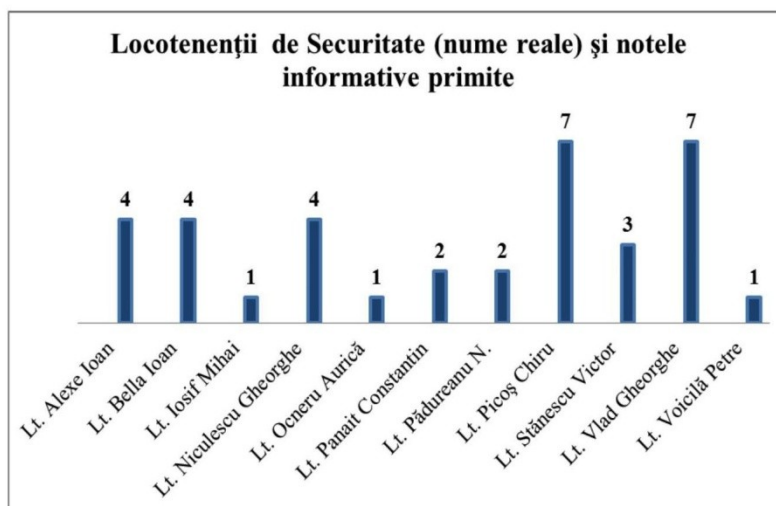
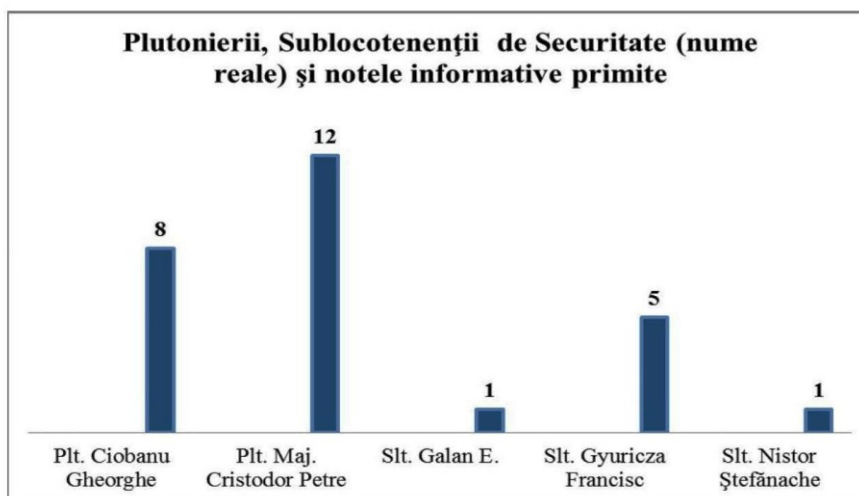
Nu erau doi popi însoțiți de doi laici, ci Transilvania cu prestigiul imens al suferințelor, al speranțelor și al prorocirilor; înaintau pe drumul istoriei aducând zornăit de lanțuri sfărâmate prin mijlocul poporului cuprins de frenezia triumfului. Mulțimea era alături de cei în modeste reverenzi și sărăcăcioase surtuce. Cortegiul înainta flancat nevăzut de umbrele eroilor Transilvaniei românești prăbușiți năprasnic în nemurire”¹.

În acest context Episcopul Iuliu Hossu, în anul 1968, era singurul în viață care a participat activ la Marea Unire din anul 1918, astfel era normal să participe la semicentenarul din anul 1968. Din cele 48 de note informative ale anului 1968 observăm că Securitatea și regimul comunist dezavauau rolul istoric pe care îl avusese episcopul Hossu la Alba Iulia. În privința gradului lucrătorilor de Securitate care l-au urmărit pe episcopul Hossu și care se regăsesc în documentele pe care le-am consultat, adică cele 55 de cadre, situația este următoarea:

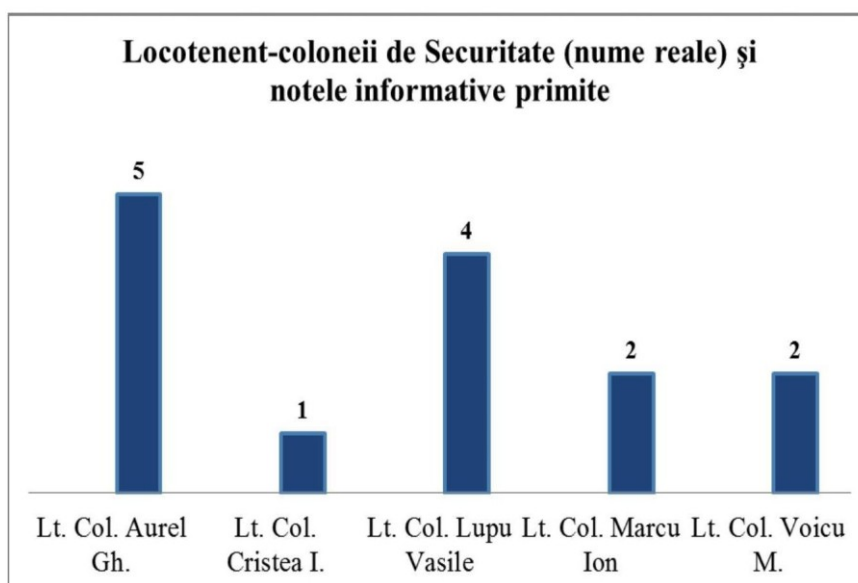
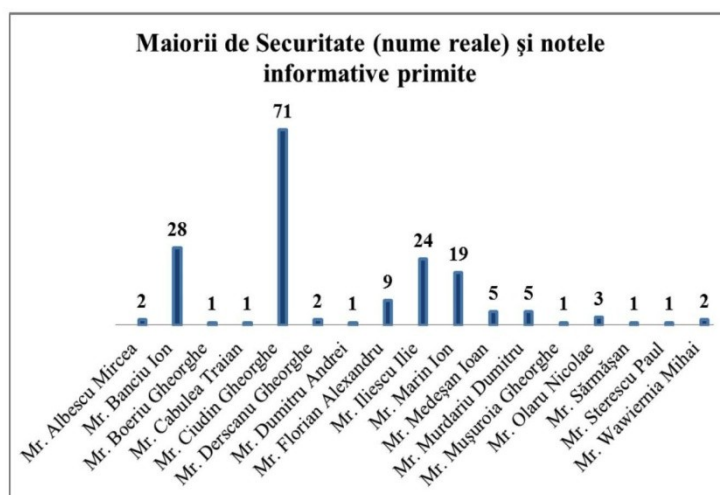
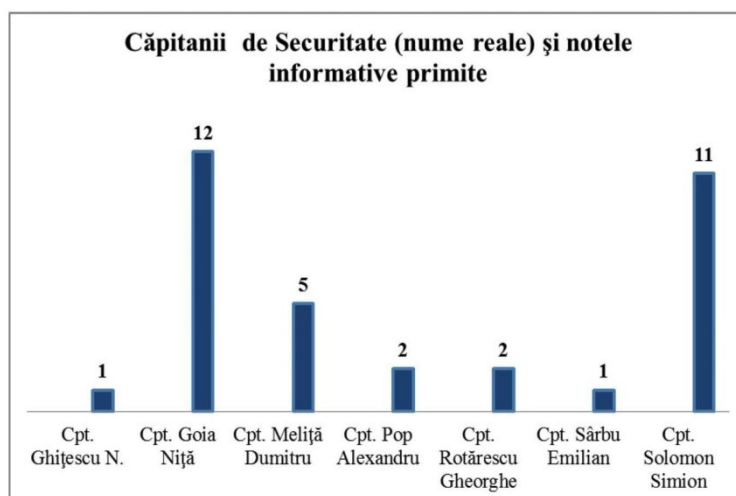

¹ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 7, ff. 218-222.

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

SERGIU SOICA

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

Câteva detalii despre aceste cadre ale Securității în perioada vizată de noi: Albescu Micea, maior, s-a născut la data de 10 ianuarie 1929, în Orhei, URSS, fiul lui Mihai și Maria. În perioada anului 1953 a fost sublocotenent în cadrul Direcției 3, Serviciul 7, Biroul 3. În anul 1958 are gradul de locotenent-major la Direcția a III-a, Serviciul 6, Biroul 1. Între 1961-1963 este căpitan la Direcția a III-a Serviciul 7, Biroul 2. Între anii 1964-1969 este maior la Direcția a III-a, Serviciul 7, Biroul 2, și la Direcția I. Din 1970 este locotenent-colonel la Direcția I, Serviciul 2 și Serviciul 5, Biroul 1, până în 1974. A încetat din viață în 1989, în București¹.

Ciudin Gheorghe, maior, s-a născut la data de 2 februarie 1930, în comuna Dănești, județul Vaslui, fiul Mariei. Parcursul profesional în Securitate este din anul 1950, când este angajat la secretariat. În perioada anilor 1950-1959 nu are menționat nici un grad, dar lucrează la: Serviciul H (cifru), Direcția Cadre, Direcția a III-a (Informații Interne). Din 1959 apare cu gradul de locotenent-major în cadrul Direcției a III-a, Serviciul 4, Biroul 3. În perioada 1960-1965 are gradul de căpitan tot la Direcția a III-a, Serviciul 4, dar Biroul 2 și 1. Din 1965 până în 1971 îl găsim cu gradul de maior, la Direcția a III-a, din 1967 maior la Direcția Securității orașului București, în 1968 maior la Inspectoratul de Securitate al Municipiului București, Serviciul 120. Din anul 1972 este locotenent-colonel tot la Inspectoratul Municipiului București, până în 1979, când devine colonel la același inspectorat, până în 1987, când a fost trecut în rezervă, mai precis la 30 iunie 1987. A decedat în anul 2008, în București².

Cristea Ioan, locotenent-colonel, s-a născut la data de 25 aprilie 1925, în Cănești, județul Buzău, fiul lui Alexandru și Maria. Parcursul profesional: apare în Securitate din anul 1950. Între anii 1950-1958, apare fără a fi menționat gradul, la Comandamentul Trupelor de Securitate. Între anii 1958-1959 este căpitan în cadrul Direcției a 3-a, Serviciul 4, Biroul 1; Maior între anii 1960-1964 tot la Direcția a III-a. A fost locotenent-colonel între 1965-1971 la Direcția a III-a, Serviciul 4, Biroul 1 și 4; la Direcția Regională București și la Inspectoratul de Securitate al Municipiului București. Din anul 1972 a fost colonel în cadrul Inspectoratului Municipiului București Securitate, până la trecerea în rezervă la data de 30 septembrie 1977. A decedat în 2001, în comuna Cernica, județul Ilfov³.

Derscanu Gheorghe, maior, s-a născut la data de 26 decembrie 1925 în Pomârla, județul Botoșani, fiul lui Ioan și Aglaia. Parcursul profesional: apare din 1957, fără grad, la Direcția a III-a. Din 1958 până în 1960, locotenent tot în cadrul Direcției a 3-a. Din 1960 căpitan, până în 1963, la Direcția a III-a; maior 1964-1967, la Direcția a III-a; locotenent-colonel din 1967 până în 1976 în cadrul Direcției a 3-a și Direcția I, Serviciul 3 și 4, iar din 1976, până în 1979 colonel în cadrul Direcției I, Serviciul 3, cu funcția Șef Serviciu. A fost trecut în rezervă la data de 20 decembrie 1979. A decedat în 1998, în București⁴.

Gheorghe Aurel (nume de serviciu Vasilescu Adrian), locotenent-colonel, s-a născut la 24 februarie 1928, în Galați, fiul lui Dumitru și Maria. Parcursul profesional: locotenent în perioada 1949-1951, locotenent-major 1951-1952 în cadrul DGSS. A devenit căpitan, apoi

¹Cf. Cadre ale Securității, accesibil online la adresa:

http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/ALBESCU_MIRCEA.pdf (consultat la 13 iulie 2015).

²Cf. Cadre ale Securității, accesibil online la adresa:

http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/CIUDIN%20GHEORGHE.pdf (consultat la 13 iulie 2015).

³Cf. Cadre ale Securității, accesibil online la adresa:

http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/CRISTEA_ION.pdf (consultat la 13 iulie 2015).

⁴Cf. Cadre ale Securității, accesibil online la adresa:

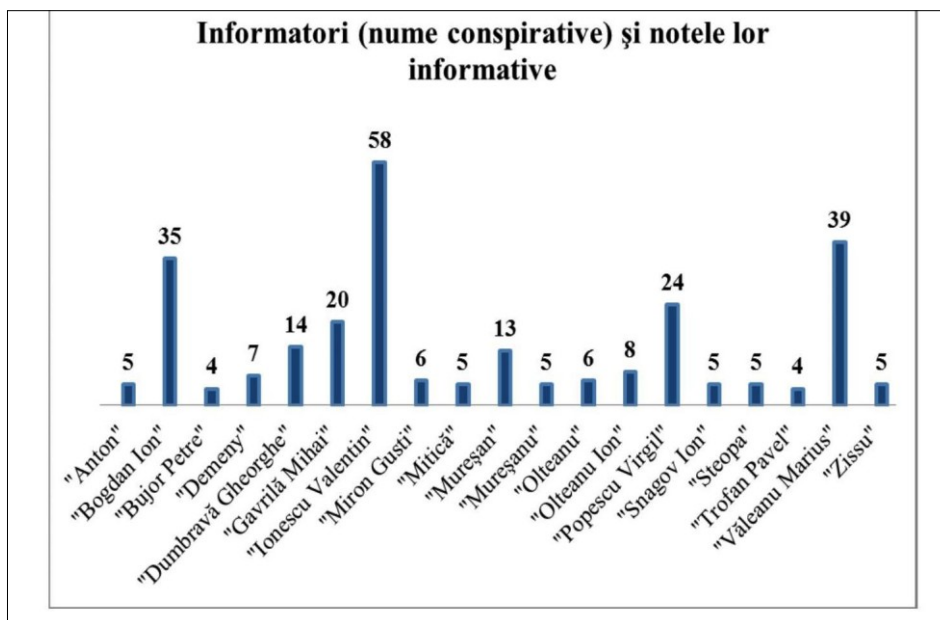
http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/DERSCANU%20GHEORGHE.pdf (consultat la 13 iulie 2015).

SERGIU SOICA

maior (1952-1956) la MSS, apoi în MAI. Din 1956 până în 1963, locotenent-colonel în Direcția a III-a, Direcția Regională București și Direcția Generală de Informații Externe. În perioada 1963-1974 a fost colonel la Direcția de Informații Externe, apoi general-maior, între anii 1974-1978 tot în aceeași Direcție. Trecut în rezervă la 19 mai 1983, cu gradul de general-maior și funcția de ofițer specialist principal la IGM. A decedat în 1989, în București¹.

Iliescu Ilie, maior, s-a născut la data de 26 iulie 1932, în Periș, județul Ilfov. Parcursul profesional: în perioada anilor 1954-1961 apare încadrat, fără grad, la Direcția Regională București. Din anul 1962, tot în aceeași Direcție, apare cu gradul de locotenent-major. În perioada anilor 1963-1972 are gradul de căpitan, apoi maior 1972-1977 la Inspectoratul Județean Ilfov, Serviciul 1, între anii 1979-1981 nu este menționat nici un grad, iar din 1981 până în 1989 Iliescu Ilie are gradul de locotenent-colonel la Inspectoratul Județean Giurgiu. A decedat în anul 2004, în București².

Cei 76 de informatori sunt:

Pe lângă acești informatori, în dosarul episcopului Iuliu Hossu au mai fost identificați informatori care au furnizat câte trei note informative, respectiv două note și câte o notă. Informatorii cu câte trei note informative sunt: „Ardeleanu”, „Badea”, „Blidaru”, „Diaconu Nicolae”, „Dumitrescu Anton”, „Florică”, „George”, „Iliescu Ion” și „Someșan Radu”. Informatorii cu câte două note furnizate sunt: „25 V”, „Barbu”, „Carmen”, „Constantin”, „Eugen”, „Florescu Ioan”, „Grădinaru Ion”, „Ionescu Claudia”, „Lambescu Tudor”, „Marcu Ovidiu”, „N.E.”, „Negrea Plopu”, „Ninescu”, „Pascu Roxana”, „Stoenescu Ion”, „Tudor Popa”, „Vasile” și „Vântu”. Informatorii cu o notă furnizată sunt: „Aldea Filareta”, „Aldea Gabriel”, „Aurel”, „Bogdan”, „Cornescu”, „Cristina”, „Dumbrăveanu”, „Gheorghe”, „Eugen Valeriu”, „Fănel”, „Giurgiu”, „H.V.”, „Ion”, „Ionescu Adrian”, „Lucian I.”, „Marcu Rusalin”, „Marian”, „Miron Octavian”, „Mureșan Gheorghe”, „P.G.”.

¹Cf. Cadre ale Securității, accesibil online la adresa:

http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/GHEORGHE%20AUREL.pdf (consultat la 13 iulie 2015).

²Cf. Cadre ale Securității, accesibil online la adresa:

http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/ILIESCU%20ILIE.pdf (consultat la 13 iulie 2015).

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

„Pădureanu Aurel”, „Pop Otilia”, „Popescu Nicolae”, „Romanov R.”, „Sergiu Vasile”, „Radu Someșan”, „Stoicescu Gh.”, „Traian” și „Vlăsceanu”. Mai menționăm că au fost note informative în care apar nume reale, nu conspirative, cum ar fi: Gherasim Cristea și Zudor Francisc. În ambientul creat de Securitate în domiciliul obligatoriu de la mănăstirea Căldărușani, în care nu putea pleca nicăieri, știind că permanent este urmărit de informatori, episcopul Iuliu Hossu și-a petrecut restul vieții. Singurele bucurii ale sufletului i-au fost oficierea Sfintei Liturghii, clipele în care primea vizite și vestea numirii în demnitatea de cardinal. Episcopul Hossu este numit cardinal de papa Paul al VI-lea, în Consistoriul din 28 aprilie 1969. Dar cum România se găsea în plin regim comunist, numirea în rangul de cardinal a unui episcop greco-catolic aflat în domiciliu obligatoriu reprezenta o problemă mult prea sensibilă pentru autoritățile comuniste. Acest moment important pentru episcopul Hossu și pentru întreaga Biserică Greco-Catolică din România este creionat într-o notă din 4 februarie 1969, de către o sursă a Securității, astfel: „[...] Secretarul general, D. Dogaru a fost chemat în legătură cu problema pusă de Vatican prin ambasada noastră de la Roma – de a i se conferi lui Hossu Iuliu, aflat la Căldărușani, titlul de Cardinal. În nota respectivă a ambasadei se fac referințe asupra vizitei lui Cheli în țară, arătându-se satisfacția manifestată de Papă în legătură cu rezultatele acesteia.

Guvernul român este pus la curent cu dorința Vaticanului în legătură cu Hossu Iuliu. Se precizează că în situația aceasta nu poate fi acceptat în calitate de cardinal în țară, el poate fi lăsat să meargă la Roma. Tovarășul D. Dogaru pare înclinat a fi de acord cu această ultimă formulă. Totuși, acordul că Hossu Iuliu să fie făcut cardinal va constitui o concesie esențială făcută Romei și o încurajare pentru elementele care vor refacerea bisericii greco-catolice din Ardeal. Poate că e bine, cel puțin, să nu ne grăbim”¹.

Atitudinea Episcopului Iuliu Hossu la toate acestea a fost următoarea: „A transmis mulțumiri din inimă Papei Paul al VI-lea, pentru cele comunicate și darurile primite. Hossu Iuliu a fost de acord cu invitarea la Vatican, dar s-a manifestat pesimist, spunând că nu speră să primească actele necesare călătoriei, întrucât el nu prezintă în fața organelor de stat garanții că se mai întoarce în țară. Dacă, totuși, va primi aprobarea respectivă, va răspunde inițiativei Vaticanului”².

În acest ambient, de detenție și domiciliu obligatoriu, urmărit de 76 de informatori, trăiește episcopul Iuliu Hossu până la sfârșitul zilelor sale. Decesul său a survenit la 28 mai 1970 în Spitalul Colentina din București. Nici înmormântarea sa nu a fost lăsată la voia întâmplării, fiind atent monitorizată de către Securitate, după cum se poate observa dintr-un referat³ din 30 mai 1970: „[...] În ziua de 29 mai a.c., orele 14.00 a avut loc în cimitirul romano-catolic «Bellu» înhumarea fostului episcop greco-catolic Dr. Iuliu Hossu, decedat în vârstă de 85 ani. Asupra desfășurării serviciului religios de înmormântare arătăm următoarele: În jurul orei 13.00 au început să vină la cimitir cunoscuți și prieteni ai defunctului, printre care și preoți greco-catolici nereveniți. Majoritatea participanților erau persoane în vârstă. Apreciem că numărul participanților a ajuns în timpul oficierei la circa 300 de persoane. La ora 14.00 mașina mortuară împreună cu membrii familiei a sosit la intrarea în cimitir de unde sicriul deschis cu corpul defunctului îmbrăcat în ornate de episcop, a fost dus cu căruciorul cimitirului până la groapă. În fața căruciorului mergea un ministrant cu crucea și preotul Zudor Francisc, de la biserica romano-catolică Bărăția”⁴.

¹ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 7, f. 122.

²Ibidem, ff. 88-89.

³Ibidem vol. 5, ff. 44-48.

⁴Ibidem, f. 44.

SERGIU SOICA

După terminarea slujbei oficiale, s-au apropiat de sicriu episcopii clandestini Todea Alexandru¹ din Reghin, județul Mureș, și Dragomir Ioan² din județul Satu Mare, care unul lângă altul mișcând numai buzele, fără glas tare, au rostit niște rugăciuni. Episcopului clandestin Todea Alexandru i-au fost prezentate o serie de persoane cu care a întreținut scurte convorbiri, și-au strâns mâinile, s-au sărutat, despărțindu-se cu salutul «să dea Domnul». După acestea, Todea Alexandru și-a manifestat dorința și a vizitat mormintele unor conducători greco-catolici, și anume: Pâclișan, episcopul Bălan, Chira și Aftenie Vasile (episcop de București) [...] făcându-se unele comentarii și aprecieri în legătură cu succesiunea la jurisdicția episcopală³.

Arătăm, de asemenea, că ing. Hossu Vasile a apreciat moartea unchiului său ca fiind grăbită de o alimentație unilaterală sau chiar subalimentație. Spunându-i-se de către pr. Zudor Fr[ancisc] că Hossu Iuliu i-a afirmat că «niciodată n-am mâncat atâtea prăjituri și dulciuri ca la Căldărușani», acesta a replicat «că și dulciurile pot cauza moartea unui bătrân»⁴.

În perioada celor aproape 22 de ani (mai precis 21 de ani și 7 luni) de detenție și domiciliu obligatorii, episcopul Iuliu Hossu a fost la penitenciarul Sighet 5 ani (24 mai 1950 – 4 ianuarie 1955) și în domiciliu obligatorii 17 ani, din care 14 ani la mănăstirea Căldărușani, până la sfârșitul vieții, 28 mai 1970. În această perioadă, Securitatea l-a supravegheat tot timpul pe episcopul Iuliu Hossu. Activitatea Securității se poate observa din „planurile de măsuri” întocmite de ofițerii de Securitate⁵. Prin aceste „planuri” Securitatea a urmărit în special: interceptarea corespondenței, introducerea de informatori pe lângă episcop, introducerea tehnicii operative de a asculta conversațiile episcopului cu diferite persoane care îl vizitau etc. Activitatea Securității se mai poate observa și din numeroasele cadre folosite, informatori și notele lor informative. Cu toate acestea, Cardinalul Hossu a rămas statornic în convingerile sale toată viața. Mai mult era convins că se va stinge din viață și nu va fi

¹ Alexandru Todea s-a născut la 5 iunie 1912, în localitatea Teleac, județul Mureș (părinții Gheorghe și Maria). Motivele arestării au fost: „activitate religioasă împotriva legii”. A avut proces la Tribunalul Militar București, mandatul nr. 260 din 1952. Prin hotărârea judecătorească nr. 104 din 1952 a fost condamnat pentru „crimă de înaltă trădare” (descrierea faptei pe scurt: crimă de înaltă trădare, agitație publică și uz de fals). Durata pedepsei a fost muncă silnică pe viață, cu începere din 31 ianuarie 1951. În 23 ianuarie 1963 i s-a redus pedeapsa, prin Decretul nr. 5 din 1963, de la muncă silnică pe viață la 25 de ani de detenție, pentru perioada 31 ianuarie 1951-24 ianuarie 1976. Episcopul Todea a fost deținut în penitenciarele: Reghin, Târgu Mureș, Jilava, Sighet, Râmnicu Sărat, Pitești, Dej, Văcărești și Gherla, de unde a fost eliberat la 4 august 1964 (cf. AANP, fișă matricolă penală Alexandru Todea, disponibilă online la adresa: <http://86.125.17.36/Fise%20matricole%20penale%20%20detinuti%20politici/Fise%20matricole%20penale%20-%20personalitati%20publice/Todea%20Alexandru/>, consultat la 15.05.2015).

² Ioan Dragomir s-a născut la data de 11 octombrie 1905, în localitatea Ariniș, județul Maramureș. Motivul arestării, conform fișei matricole penale de la Penitenciarul Sighet, era: „nu a vrut să treacă la ortodoxie”. În fișa matricolă penală de la Penitenciarul Râmnicu Sărat motivul a fost: „crimă de uneltire împotriva ordinii sociale”. A fost depus la Parchetul Tribunalului București cu mandatul nr. 12.969 din 1951 pentru „activitate contra revoluționară”, internat de DGSS cu ordinul nr. 405.943 din 1951. A fost judecat de Tribunalul Militar București, cu mandatul nr. 887 din 1952. Prin hotărârea judecătorească nr. 396 din 1952 a fost condamnat pentru „crimă de uneltire contra ordinii sociale” la pedeapsa de 20 de ani, pentru perioada 19 iulie 1950 – 13 iulie 1970. A fost deținut în penitenciarele din: Sighet, Râmnicu Sărat, Jilava, Pitești, Galați și Botoșani, de unde a fost eliberat la data de 24 iulie 1964 (cf. AANP, fișă matricolă penală Ioan Dragomir, disponibilă online la adresa: <http://5.2.132.65/Fise%20matricole%20penale%20-%20detinuti%20politici/D/D%2004.%20Doma%20-%20Dragomiroiu/Dragomir%20Ioan%20S/index.php>, consultat la 15.05.2015).

³ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 5, f. 46.

⁴ *Ibidem*, vol. 5, f. 47.

⁵ Securitatea a întocmit șapte planuri de măsuri: 1 ianuarie 1956, 15 octombrie 1956, 16 martie 1957, 2 aprilie 1957, 30 mai 1957, 25 iulie 1957 și 1 aprilie 1961 (cf. ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 1, ff. 21-41).

EPISCOPUL HOSSU ÎN DOSARELE SECURITĂȚII

eliberat. Astfel, pe când se afla la penitenciarul din Sighet i-a transmis episcopului dr. Ioan Cherteș un mesaj pentru credincioșii lui: „Spune-le, dacă ar fi să rămân aici, în Sighet, spune-le că i-am iubit pe toți până la moarte, spune-le că acesta mi-a fost cuvântul din urmă pentru ei”¹.

Episcopul Iuliu Hossu, detaliu din fotografia realizată cu ocazia semicentenarului Unirii, în anul 1968².

¹Iuliu Hossu, *Credința noastră este viața noastră...*, p. 474.

²ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 736, vol. 7, f. 58.

Final de biografie

Ovidiu Bozgan

Iuliu Hossu, primul cardinal al Bisericii Române Unite, personalitate cu o carieră care a traversat mai multe etape din istoria națională, a beneficiat de un tratament istoriografic privilegiat, marcat în primul rând de monografia consacrată lui în 1995¹. Noi cercetări arhivistice ne permit acum unele contribuții referitoare la ultimii ani ai înaltului prelat, focalizate în principal pe acțiunea sa militantă în favoarea Bisericii sale suprimate.

Iuliu Hossu, singurul supraviețuitor al ierarhiei greco-catolice din 1948, a fost considerat în anii relativei destinderi din a doua parte a deceniului 7, de autoritățile regimului comunist de la București, de Sfântul Scaun, dar și de Biserica Ortodoxă Română drept conducătorul de drept al Bisericii Române Unite². De aici rezulta interesul cunoașterii atitudinii și pozițiilor pe care se plasa ierarhul greco-catolic aflat din 1956 la mănăstirea de la Căldărușani, în contextul relansării mișcării ecumenice revigorată de aderarea Bisericilor ortodoxe autocefale din Europa de Est la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, desfășurării Conciliului Vatican II și a iminentei stabiliri de contacte între statul român și Sfântul Scaun, în cadrul politicii estice a celui din urmă.

Autoritățile știau, în septembrie 1963 din relatările episcopului vicar patriarhal Visarion Ploieșteanul (Vasile Aștileanu) că patriarhul Justinian luase masa la mănăstirea Căldărușani cu Iuliu Hossu, care se afla aici cu domiciliu obligatoriu, și purtase o discuție care a revelat faptul că la prelatul greco-catolic era bine informat și preocupat de evoluțiile internaționale în materie religioasă. Justinian făcea lui Visarion următoarele declarații: „El este încă încrezut ca un papistaș. Mi-a spus: Ei Prea Fericite Patriarh trimiteți la Roma observatori? O să trimiteți cu toții. El și acum gândește că noi toți vom fi obligați să facem curte Romei. Eu i-am explicat că s-au schimbat vremurile și că lucrurile stau altfel decât... crede el”. Visarion era consternat de faptul că Justinian „a propus lui Hossu să i se dea drumul la Roma la sesiunea a II-a a Conciliului” și l-a întrebat pe patriarh în ce calitate: „Patriarhul mi-a replicat: Da, dar să nu fiți obligați să-l trimiteți așa cum a fost trimis Slipjy”. Funcționarul Departamentului Cultelor, Gheorghe Nenciu, viitor vicepreședinte al acestuia, care beneficiase de informarea lui Visarion, comenta cu insatisfacție că vizita făcută de patriarh lui Hossu „a fost nepotrivită”³.

Revenirea episcopului Hossu în politica militantă în favoarea Bisericii Române Unite, de la memoriul din 23 aprilie 1956 care a avut urmările dramatice cunoscute, se pare că a avut loc în 1964. eliberarea deținuților politici, inclusiv a preoților și episcopilor clandestini romano și greco-catolici, declanșarea Ostpolitik vaticană, care lăsa să se presupună că Sfântul Scaun nu va întârzia să ia inițiativa unor contacte diplomatice cu România, au făcut ca autoritățile comuniste, prin instrumentul lor de politică religioasă care

¹ *Cardinalul Iuliu Hossu* (coordonatori Silvestru Augustin Prunduș și Clemente Plăianu), Cluj, 1995.

² Codruța Maria Știrban, Marcel Știrban, *Din istoria Bisericii Române Unite (1945-1989)*, Satu-Mare, 2000, p. 196.

³ Arhivele Secretariatului de Stat pentru Culte (în continuare ASSC), Dosar *Justinian Marina*, vol. 5, Notă din 8 septembrie 1963, s/Gheorghe Nenciu.

OVIDIU BOZGAN

era Departamentul Cultelor, să se intereseze sistematic și obsesiv de chestiunea greco-catolică.

Prima inițiativă a episcopului Hossu în aceste circumstanțe se produce, conform propriilor declarații din memoriul din 29 octombrie 1968 care descrie demersurile sale până la aceea dată, la 10 iunie 1964 când a solicitat o audiență conducerii statului român, pentru a prezenta problema Bisericii Române Unite¹. Un răspuns oficial la solicitarea sa nu primit în schimb autoritățile au reflectat la statutul său juridic și la posibilitatea de a i se ridica regimul de D.O. Aceasta este explicația vizitei pe care i-o face la 10 iulie 1964 Ion Rodeanu, director în Departamentul Cultelor la Căldărușani. Informat de perspectiva anulării regimului de D.O., Hossu apreciază că această măsură „implică posibilitatea pentru el, de a se reîntoarce la reședința lui episcopală de la Cluj și refacerea cultului greco-catolic”. Pentru a-i corecta această percepție, Rodeanu i-a afirmat că eliberarea deținuților politici este o probă a „tăriei regimului nostru” și că ridicarea restricțiilor se referă la libertatea personală și nu la reluarea demnității de episcop. Hossu credea că destinderea în care se angajase regimul de la București va atrage și relegalizarea Bisericii Române Unite și își exprima convingerea că dacă s-ar duce în Ardeal „satele l-ar urma în intenția sa la refacerea cultului greco-catolic și în același timp și-a exprimat îngrijorarea că acest lucru ar putea fi interpretat ca datorându-se agitației pe care ar face-o”. Această poziție demonstrează faptul că Iuliu Hossu înțelegea să-și asume responsabilitatea discutării problemei bisericii sale, ca un drept al ierarhiei, pe cale petiționară desigur pentru a se evita consecințele mișcării din 1956². Interlocutorul său a căutat să-l descurajeze asigurându-l că majoritatea credincioșilor greco-catolici s-au integrat în Biserica Ortodoxă Română dar a admis că ar putea exista „unii preoți nereveniți, câțiva intelectuali reacționari, care să atragă după ei și un număr relativ mic de greco-catolici într-o agitație de nedorit și pentru care fără îndoială domnia sa va fi tras la răspundere și ar suferi urmările”. Hossu asigură că nu dorește să provoace agitații, dar ar dori să confere cu guvernul și cu Dej în problema refacerii Bisericii Române Unite, altfel „libertatea individuală care acum i se acordă nu are nici o rațiune întrucât nu are unde să se ducă”. Directorul din departament îl asigură că va putea fi primit în audiență la sfârșitul lunii iulie și episcopul a acceptat să aștepte realizarea acestei promisiuni la mănăstirea Căldărușani. Concluziile acestei întrevederi, în optica funcționarului guvernamental, erau că Hossu trăise izolat, „interpretează greșit orientarea noastră politică”, nu era la curent cu realizările regimului și propunea ca să fie „condus” în câteva localități din țară pentru a se convinge personal de marile noastre realizări ceea ce ar putea avea un efect pozitiv asupra orientării sale³. Acest voiaj propagandistic nu a avut loc, dar principala consecință a acestui dialog a fost că regimul de D.O. a fost menținut până în 20 aprilie 1968, iar după această dată i s-a trecut pe noul buletin de identitate domiciliul în comuna Moara Sărată, unde era situată mănăstirea Căldărușani⁴.

¹ ASSC, Dosar *Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Memoriu din 29 octombrie 1968.

² Ovidiu Bozgan, *Mișcarea petiționară greco-catolică din 1956*, în vol. „Studii de Istoria Bisericii” (sub redacția lect. univ. Ovidiu Bozgan), București, 2000, pp. 168-184.

³ ASSC, Dosar *Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Referat din 11 iulie 1964, s/Ion Rodeanu.

⁴ Într-o notă din 4 februarie 1965 secretarul general al Departamentului Cultelor, Dumitru Dogaru, aprecia că atât timp cât „el nu insistă, situația fostului episcop Hossu e bine să rămână neschimbată (continuă să domicilieze la Căldărușani în condiții destul de bune)”. Nu credem că insistențele lui Hossu ar fi schimbat atitudinea autorităților. Abia la 20 aprilie 1968 miliția din Gruși comunică verbal lui Hossu că a fost ridicat regimul de D.O. și îl întreabă pe acesta care este noul domiciliu care urmează să fie trecut pe buletinul de identitate. Hossu dă adresa reședinței episcopiei greco-catolice din Cluj și atrage atenția că „nu acceptă alt domiciliu”, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu*, Notă din 24 aprilie 1968, s/Gherasim Cristea.

FINAL DE BIOGRAFIE

Regimul comunist era conștient de autoritatea morală a episcopului și de amploarea impactului pe care l-ar putea avea acțiunile sale publice în cauza relegalizării Bisericii Române Unite. Același Rodeanu l-a avertizat, în anul următor, desigur pe un ton diferit de limbajul perioadei staliniste, să nu întreprindă vreun „gest necugetat” arătându-i că „interesele noastre naționale cer ca cetățenii patriei noastre să nu fie stânjeniți în opera de construire a socialismului prin agitații legate de fostul cult greco-catolic”. În replică, Hossu a afirmat că „deși el continuă să sere în rezolvarea problemelor legate de fostul cult greco-catolic, el este suficient de bun patriot pentru a nu face acte care nu sunt în sentimentul conducerii noastre de stat”¹. Într-adevăr, acțiunea episcopului Hossu care s-a distins deopotrivă prin fermitate și prudență, a fost o ilustrare a tradiției bine stabilite în mișcarea națională românească din Transilvania, petiționalismul.

În viziunea Sfântului Scaun, Iuliu Hossu era o personificare legitimă a Bisericii Române Unite. La 27 aprilie 1964 secretarul de stat, cardinalul Cicognani i-a adresat invitația de a participa la sesiunea a III-a a Conciliului Vatican II, invitație repetată în 1965. În favoarea participării prelatului greco-catolic la lucrările conciliare pleda în octombrie 1965 Iosif Constantin Drăgan, personaj controversat, care va milita constant pentru refacerea Bisericii Greco-Catolice. Motivarea intervenției lui Drăgan ținea de o rațiune de stat pe care regimul de la București și-o asumase, dar nu până la ultimele consecințe: „Românii din Italia roagă respectuos acordarea imediată, în mod excepțional, de pașaport episcopului Iuliu Hossu..., pentru a putea participa în baza gradului său la ultima sesiune a conciliului ecumenic din Roma alături de ceilalți 3000 colegi veniți din toată lumea, marcând astfel prezența românească în Occident unde, din păcate, am fost absenți în istorie secole întregi... Acest frumos gest al guvernului va fi bine apreciat în apus, atrăgând simpatii României și guvernului său”². Tot Iosif Constantin Drăgan insista pentru ridicarea lui Hossu la rang de cardinal, într-un scenariu cumva fantezist în care s-ar fi realizat unirea dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romei și în care patriarhul Justinian ar fi devenit cardinal-primar. Numirea lui Hossu în rândul prinților bisericii ar fi premers această utopie: „Numitul Constantin Drăgan cerea ca patriarhul și ceilalți episcopi ortodocși să nu se opună numirii lui Hossu în gradul de cardinal, ci să vadă aceasta ca un pas premergător care să pună în discuție problema întregirii bisericii române prin unirea totală cu Roma. Pentru a căpăta bunăvoința ortodocșilor se afirma că patriarhul – devenit cardinal primat al României – ar avea autoritate și asupra ungarilor și germanilor catolici din țara noastră, fapt care ar constitui – afirma el – o mare victorie românească”³.

Problema promovării lui Iuliu Hossu în ierarhia Bisericii române, a fost atent urmărită de autorități, care manifestau temeri cu privire la impactul acesteia asupra greco-catolicilor din țară și a fost analizată, din perspectiva posibilelor negocieri cu România, de Sfântul Scaun. În toamna anului 1967 se împlineau 50 de la instalarea lui Hossu ca episcop. Cu acest prilej Paul VI i-a adresat o scrisoare de felicitări la 25 noiembrie 1967, publicată în „Observatore Romano” din 3 decembrie, scrisoare care fusese remisă ambasadei de la Roma cu solicitarea de a fi transmisă interesatului. Cu aceeași ocazie se informa ambasada că Sfântul Scaun are intenția de a-l numi pe Hossu arhiepiscop *ad personam*⁴. Nu avem probă

¹ ASSC, Dosar *Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Referat din 16 iunie 1965, s/Ion Rodeanu.

² *Ibidem*, Telegramă Iosif Constantin Drăgan, octombrie 1965.

³ *Ibidem*, Notă din 4 aprilie 1966, s/Dumitru Dogaru. Drăgan era convins că Hossu dacă ar fi participat la ultima sesiune a conciliului ar fi primit pălăria de cardinal.

⁴ Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (în continuare AMAE), fond *Vatican*, 217/1967, Telegramă Cornel Burtică, Roma, 30 noiembrie, f. 3-4. Burtică recomanda să se remită scrisoarea episcopului, iar în privința acordării titlului de arhiepiscop să se consulte Departamentul Cultelor.

OVIDIU BOZGAN

directă că autoritățile ar fi intervenit împotriva acordării acestui titlu onorific, fapt este că la 1 decembrie 1967 Nunțiatura Apostolică informa ambasada că Vaticanul a renunțat la acordarea acestui titlu. Probabil că regimul de la București transmisese în acest sens semnale la Vatican cum ar lăsa să se întrevadă o notă elaborată de secretarul general al Departamentului Cultelor, Dogaru, la 12 ianuarie 1968 când menționa „sondarea făcută de Vatican cu privire la acordarea rangului de cardinal lui Iuliu Hossu și mai recent acela de arhiepiscop”¹. Termenul sondare presupune intenția de a se verifica reacțiile celeilalte părți. Sfântul Scaun nu a renunțat la intenția de a recunoaște sacrificiile lui Hossu prin promovarea sa la cardinalat, dar era util pentru politica generală a Vaticanului ca această problemă să nu fie bruscată.

În 1968 încep contactele oficiale dintre diplomații pontificali și reprezentanții guvernului român, în vederea reglementării situației Bisericii Catolice din România care, pentru regim, în absența unui statut aprobat legal potrivit mecanismului prevăzut în legea pentru regimul general al cultelor religioase din 1948, avea situația de tolerată. Primul diplomat pontifical care avea până în 1973 responsabilitatea relațiilor cu România, a fost Giovanni Cheli de la Consiliul pentru Afacerile Publice ale Bisericii, colaborator apropiat al arhiepiscopului Agostino Casaroli. Referitor la vizita preconizată a lui Cheli în România și la dorința papei de a-i trimite lui Hossu un dar, ambasadorul român la Roma, Cornel Burtică, transmitea centralei de la București următoarele: „Vaticanul – a arătat Mons. Cheli – a luat act că guvernul R.S.R. nu este de acord ca trimisul Vaticanului să ia contact cu reprezentanții Bisericii Greco-Catolice și nu insistă decât în acest caz este diferit, după părerea respectivă, de altele. Astfel, episcopul Hossu nu face parte din așa-zii episcopi clandestini. După datele deținute de Vatican el se bucură de oarecare considerație din partea autorităților române. Deși se află la Căldărușani, i s-a lăsat libertatea să-și aleagă liber domiciliul și i s-a dat o bună pensie de către stat. Ca atare, papa speră să poată obține din partea guvernului român, un favor, o curtoazie în sensul celor arătate și ca Mons. Cheli să poată să-l viziteze și să discute cu el. problema, a specificat Mons. Cheli, se pune și din punct de vedere umanitar, ținând cont tocmai de vârsta înaintată a lui Hossu². Întâlnirea dintre Cheli și Hossu a avut într-adevăr loc la 31 octombrie 1968, dar detaliile ne sunt necunoscute.

La 24 ianuarie 1969, episcopul Iosif Schubert, după o lungă detenție și câțiva ani petrecuți în clauzura de la Timișul de Sus, unde se pare era în exil voluntar, părăsește România cu destinația München. Înainte de a pleca, episcopul de Alba-Iulia, Marton Aron, îi cere să prezinte papei situația catolicilor din România. Deși grav bolnav, va muri peste câteva luni, Schubert, care considera rugămintea lui Marton ca o ultimă datorie de onoare față de Biserica pentru care acceptase sacrificii imense, se prezintă în audiență la Paul VI la 22 februarie 1969. Schubert pledează în fața papei pentru a nu abandona cauza Bisericii Române

¹ ASSC, Dosar *Consiliul de Stat/1968*, Notă informativă din 12 ianuarie 1968,s/Dogaru. Scrisoarea papei și tentativa de promovare a episcopului Hossu îl alertează pe Dogaru care crede „că se urmărește împingerea la acte de trecere samavolnică la refacerea acestui cult (de felul celor petrecute în 1956)”. Pentru a se preveni asemenea situație secretarul general al departamentului avea o serie de propuneri: „Să se găsească modalitatea de a se lăsa să se înțeleagă de către cercurile interesate, că statului nostru nu-i poate fi indiferentă o acțiune care tinde să provoace frământări în jumătate de țară și care până la urmă tinde să ducă sub influența ideologică a unui centru ca Vaticanul (a) peste 1 milion și jumătate de români. Credem că unele ambasade, cărora li se pune mai des problema (Roma, Viena, Paris, Bonn de pildă) ar trebui să cunoască mai amănunțit istoricul acestei probleme, starea de fapt, poziția Bisericii Ortodoxe (a cărei problemă internă este în primul rând). De asemenea, Departamentul Cultelor să cheme la ordine unele elemente ce se manifestă sau creează condiții agitării problemei. Conducerea Bisericii ortodoxe să intensifice acțiunile de consolidare pe care le are în curs... Față de cei care ar trece la acte samavolnice să se ia măsuri”.

² AMAE, *Vatican 217/1968*, Telegramă Burtică, Roma, 10 septembrie 1968, f. 24-25. Cheli ar fi trebuit să ajungă în România la 20 septembrie 1968.

FINAL DE BIOGRAFIE

Unite și pentru a-i promova la cardinalat pe Iuliu Hossu și Marton Aron¹. La mai puțin de o lună Giovanni Cheli descinde din nou la București și la 19 martie 1969 are o discuție îndelungată cu episcopul Hossu. Informații despre acest lung conciliabil provin chiar de la Iuliu Hossu care îi declara starețului mănăstirii Căldărușani: „Dragă i-am spus Mons. Cheli să-i comunice Sfântului Părinte că eu nu pot pleca, eu rămân aici. Doresc ca problemele bisericii mele să le discut cu conducerea țării. Am scris un nou memoriu domnului Ceaușescu (se referea la memoriul din 29 octombrie 1968 – n. n.) și aștept să fiu chemat”². De aici se poate deduce că i se propusese episcopului Hossu să se stabilească la roma unde ar fi primit rangul de cardinal³.

Intenția Vaticanului de a promova la demnitatea de cardinal ierarhi din Europa de Est, inclusiv din România, devenise notorie. Preoții „nereveniți” din Cluj comentau acest lucru, dar în acest stadiu erau simple presupuneri asupra persoanelor vizate. Se confruntau mai multe opinii. Una dintre ele considera ca certă promovarea lui Hossu în vreme ce alta aprecia „că Vaticanul nu va face acest pas deoarece ar însemna o înrăutățire a relațiilor interstatale (între România și Vatican n. n.) și că în mod sigur promovarea îl va viza pe episcopul Marton Aron⁴. Din mai multe motive promovarea nu l-a vizat pe Marton Aron, ci și pe Iuliu Hossu, care a fost numit la 28 aprilie 1969 cardinal în același timp cu episcopul slovac Ștefan Trochta⁵. Numirea a fost făcută *in pectore*. Abia la 5 martie 1973 papa Paul VI a făcut publică promovarea la cardinalat a lui Hossu⁶. Este dificil de stabilit cu exactitate care au fost motivele care au determinat această întârziere. În schimb ar fi posibilă avansarea unor ipoteze pentru a explica anunțul public din martie 1973. Acesta a survenit în momentul în care fusese programată vizita lui Ceaușescu în Italia și șansele pentru o audiență la papă a conducătorului statului român erau mari. Deja din februarie 1973 a fost elaborat un consistent dosar despre Vatican și raporturile româno-vaticane care urma să ghideze delegația românească în această ocazie. Vaticanul ar fi putut să se fi orientat după unul din următoarele două raționamente. Pe de o parte, anunțarea publică a promovării din aprilie 1969, ar fi putut reprezenta o flatare a României și o valorizare a prestigiului său zonal, în raport de exemplu cu Ungaria, Sfântul Scaun fiind foarte bine informat asupra trecutului și prezentului relațiilor româno-ungare. Pe de altă parte, papa ar fi putut dori să transmită un semnal că, în pofida unor poziții și declarații conciliante, sfântul Scaun nu este dispus să abandoneze cauza Bisericii Române Unite și să accepte situația de după 1948, considerată la București ca definitivă. În acest din urmă caz exista riscul ca partea română să fie iritată și audiența la papă

¹ *Cardinalul Iuliu Hossu*, pp. 255-256.

² ASSC, Dosar Vizita Mons. Giovanni Cheli, martie 1969.

³ Fapt confirmat și de autorii monografiei din 1995. Potrivit acestora, Cheli l-a informat pe Hossu că papa a decis să-l promoveze în rândul cardinalilor, iar guvernul este de acord numai dacă episcopul va merge la Roma și se va stabili acolo. Hossu a refuzat să părăsească România (*Cardinalul Iuliu Hossu*, p. 256.).

⁴ ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Informare Horia Țepeș Hoinărescu către Departamentul Cultelor, Cluj, 7 aprilie 1969.

⁵ Ștefan Trochta s-a născut la 26 martie 1905 la Francova Lhota. Intră în ordinul salezian în 1923 și studiază la Institutul filozofic al ordinului de la Torino și la Athenaeum salezian din același oraș. Hirotonit preot la 29 iunie 1932 la Torino. În anii treizeci, reîntors în Cehoslovacia, Trochta fondează institutele saleziene de la Praga și Ostrava. În perioada războiului este deportat, împreună cu numeroși membri ai ierarhiei catolice cehoslovace și clerului, la Terezin, Mathausen și Dachau. La 27 septembrie 1947 este numit de papă episcop de Litomerice, consacrat la 16 noiembrie același an. Între 1949-1968 este împiedicat de autoritățile comuniste din Cehoslovacia să-și exercite atribuțiile episcopale, pe care și le poate relua abia la 1 septembrie 1968 ca efect al primăverii de la Praga. Constant hărțuit de poliția politică cehoslovacă (STB), Trochta decedează la 6 aprilie 1974.

⁶ Cu acest prilej papa arăta că numirea s-a făcut *in pectore* la solicitarea episcopului Hossu care a justificat această cerere invocând „motive care vedeau o înaltă demnitate și dovedeau o pildă însemnată a unui bărbat care uitându-se cu totul pe sine, se gândea numai la servirea din tot sufletul a bisericii sale”.

OVIDIU BOZGAN

să nu producă efectele scontate. De fapt întrevederea dintre papă și Ceaușescu din 26 mai 1973, în cursul căreia Suveranul Pontif a evocat problema greco-catolică, nu a avut decât rezultate minore.

Simultan cu problema promovării episcopului de la Căldărușani în ierarhia Bisericii romane, personalitatea lui Iuliu Hossu s-a impus atenției autorităților de la București și în contextul pregătirii aniversării semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România, când participarea sa la festivități, în calitate de eminent actor al Adunării naționale de la Alba-Iulia de la 1 Decembrie 1918, a fost luată în considerație. Acest fapt se proiectează pe tentativa conducerii statului de a realiza o nouă solidarizare a întregii societăți cu regimul lui Ceaușescu pe baza încriminării regimului anterior și a reconcilierii cu fostele sale victime. Semnificativă în acest sens a fost primirea de către Ceaușescu, la 29 februarie 1968, a tuturor șefilor cultelor din România, printre invitați aflându-se și episcopul de Alba-Iulia, Marton Aron, opozant ireconciliabil al comunismului, căruia i se ridicase regimul de D.O. abia la 22 noiembrie 1967. Încă și mai spectaculoasă a fost invitația adresată lui Marton Aron de a lua cuvântul cu această ocazie. Realizarea unanimității în jurul unui regim care revalorizase trecutul istoric și-l celebra intens pentru a-și construi o nouă legitimitate și o origine onorabilă, explică tatonările autorităților în chestiunea participării lui Iuliu Hossu la festivitățile grandioase care se prefigurau.

Directorul din departament, Ion Rodeanu, a primit misiunea de a întreprinde primele sondaje și la 19 februarie 1967 se deplasează la Căldărușani pentru a evalua „dacă prezența sa (a lui Iuliu Hossu – n. n.) eventuală la aniversare ar fi sau nu indicată, ținând seama de faptul că el este unul dintre participanții cu rol activ la actul Unirii”¹. Comentând noile orientări politice ale regimului, Hossu a admis că „ne-am eliberat de sub influența U.R.S.S. și ne apropiem de statele din Apus”² și că în aceste condiții România, după exemplul Iugoslaviei, ar trebui să își reglementeze raporturile cu Vaticanul, „reglementate în cadrul căreia își exprima speranța sa de reînființare a Bisericii Greco-Catolice”. Rodeanu a intervenit în sensul că nu poate fi acceptat un amestec extern în problema reunificării religioase care „a fost și este o problemă a poporului român”. Solicitat să ofere informații despre evenimentele la care a participat în 1918, Hossu refuză după cum se pronunță și împotriva menționării numelui său în posibilele scrieri omagiale „deoarece el este ostracizat și ca atare nu vrea să aibă nici un fel de contribuție la nici un eveniment politic până când el și biserica sa nu vor fi repuși în drepturi”. „În această situație, raportează Rodeanu, am încheiat discuția cu episcopul Iuliu Hossu, subsemnatul ajungând la concluzia că o eventuală participare a sa la serbările aniversării nu este indicată”³. Pe de altă parte, neobositul militant pentru relegalizarea Bisericii Române Unite, Silvestru Augustin Prunduș trimitea lui Ceaușescu un memoriu în care pledează cauza reabilitării lui Iuliu Hossu, considerat „martirul Ardealului”. Reabilitarea sa ar fi „dorința fierbinte a veteranilor Adunării de la Alba-Iulia” și Prunduș sugera ca episcopul să fie alături de secretarul general al partidului cu ocazia aniversării de la 1 decembrie 1968. vizibil scandalizat, împluternicitul Departamentului Cultelor pentru regiunea Cluj, aprecia că „prin unele comparații făcute și idei exprimate... memoriul este cam îndrăzneț și supărător”⁴.

¹ ASSC, Dosar *Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Referat din 21 februarie 1967, s/Ion Rodeanu.

² *Ibidem*, Notă, s/Dumitru Dogaru.

³ *Ibidem*, Referat din 21 februarie 1967, s/Ion Rodeanu. Același lucru este consemnat de Dogaru în nota sa care descria acest demers și anume că Hossu a declarat „că nu vrea să aibă nici un fel de contribuție până ce biserica sa nu va fi refăcută”.

⁴ ASSC, *Dosar BDS/1968*, vol. 1, Împluternicitul regiunii Cluj către Dumitru Dogaru, Cluj, 8 februarie 1968, f. 292-293.

FINAL DE BIOGRAFIE

Tatonări au fost întreprinse și de Biserica Ortodoxă Română prin ierarhii săi, începând cu Întâi Stătătorul acesteia. Se pare că la 7 aprilie 1968 patriarhul a luat masa cu episcopul Hossu, abordând și chestiunea participării la festivitățile semicentenarului și „când a venit vorba de o eventuală participare la aniversarea de 50 de ani, el a declarat categoric că nu poate veni decât dacă până atunci se reface Biserica Greco-Catolică”. Cu acel prilej patriarhul Justinian constata că episcopul Hossu nu intrase niciodată în biserica mănăstirii. Documentul care relatează demersurile patriarhului consemna și dorința lui Hossu de a rămâne în continuare la Căldărușani, lucru care ar corespunde „și dorinței familiei sale”¹. La fel de infructuoasă a fost misiunea unuia dintre foștii săi colaboratori apropiați. La 13 aprilie 1968 episcopul vicar patriarhal, Visarion Ploieșteanul, îl vizitează pe Iuliu Hossu, evocând aceeași problemă a participării la festivități. Visarion, în informarea sa reproduce declarațiile vehemente ale ierarhului greco-catolic: „Nu voi participa... la 1 decembrie 1968, să nu creadă nici patriarhul fiindcă mi-a făcut aluzie că acolo ne vom îmbrățișa. Nu... Cer mai întâi *restitutio in integrum* pentru biserica mea, pe urmă putem sta de vorbă. Să se știe că pe crimele lui Stalin și pe rănirea constituției țării, nu se poate clădi nimic... Astăzi când toate triburile din Africa și toate confesiunile mici strigă după libertate, care li se acordă, Biserica mea care a dat viață poporului român să nu aibă dreptul de a fi complet reabilitarea? Acest lucru nu este posibil. Eu aștept cu răbdare. Dar decât concesiile mai bine închisoare din nou, mai bine moarte”².

Participarea episcopului Iuliu Hossu la aniversarea de la 1 decembrie 1968 căreia i-ar fi conferit prestigiu și legitimitate nu era agreată de conducerea Departamentului Cultelor, constant situat pe poziții mai conservatoare decât alte instituții ale regimului. Acest lucru explică redactarea de către departament, în cursul anului 1968, a unei scurte biografii a episcopului Iuliu Hossu³, un text care deborda de calomnii, defăimări și realități parțiale, care trebuia să demonstreze rolul nociv, antipatriotic și anticomunist pe care l-a avut ierarhul de la Căldărușani în istoria recentă a țării. Tot astfel se explică aberațiile într-un document normativ elaborat de departament și care avea ca unic scop demonizarea Bisericii Române Unite pentru a risipi și ultimele dispoziții conciliante care mai puteau subsista la nivelul instanțelor superioare de decizie. Documentul, care reflectă ideile lui Dumitru Dogaru, care s-a identificat peste un sfert de veac cu politica religioasă a regimului comunist din România, are, pentru politica departamentului, valoare de paradigmă. Biserica Română Unită nu era altceva decât o instituție antinațională, dispusă să pactizeze cu adversarii națiunii române. Evident acest lucru se putea demonstra numai printr-o mistificare grosolană a istoriei: „aproape toți episcopii greco-catolici s-au făcut uneltele acestei politici antinaționale... Subordonarea Bisericii Greco-Catolice din Transilvania față de cea Romano-Catolică din Ungaria a culminat cu crearea Episcopiei Greco-Catolice maghiare de Hajdudorog, în anul 1912, făcută cu consimțământul și colaborarea unora dintre persoanele cu răspundere în conducerea Bisericii Greco-Catolice din Transilvania și cu scopul vădit de deznaționalizare atât a românilor, cât și a ucrainenilor greco-catolici. În 1918 conducerea Bisericii Greco-Catolice din Transilvania în frunte cu episcopul Iuliu Hossu, s-a situat pe poziția unirii condiționate a Transilvaniei cu patria mamă și a preconizat o largă acțiune de catolicizare a tuturor românilor căutând să adâncească din ce în ce mai mult deosebirile dintre ortodoxie și

¹*Ibidem*, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Notă din 8 aprilie 1968. aceeași notă consemnează faptul că Hossu a declarat la 7 aprilie „că el nu înțelege să participe decât ca episcop al cultului său refăcut” și că „în prezent eu nu reprezint pe nimeni și în această calitate nu am ce căuta acolo”.

²*Ibidem*, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Visarion Ploieșteanul către Dumitru Dogaru, 15 aprilie 1968.

³Vezi Anexa.

OVIDIU BOZGAN

greco-catolici... Cu ocazia dictatului de la Viena..., episcopii greco-catolici din Transilvania au executat, împotriva intereselor românești, instrucțiunile Vaticanului, adoptând o atitudine de pasivitate față de acest act. De asemenea în timpul stăpânirii hortyste, ei au avut aceeași atitudine pasivă față de acțiunile de trecere forțată la romano-catolici a românilor greco-catolici în scopul deznaționalizării lor. În 1945-1946 episcopul Iuliu Hossu intrase în tratative cu grofii unguri (Teleki, etc.) (pentru) crearea unei republici autonome ardeleno președinte urmând să fie însuși Iuliu Hossu”¹. Demersurile în vederea repunerii în drepturi a Bisericii Române Unite sunt și ele calificate drept antipatriotice și ca atare autoritățile statului român „nu îngăduie ca libertatea religioasă să fie folosită ca mijloc pentru subminarea unității moral-politice a poporului și pentru știrbirea suveranității sale”. „Orice încercări de tulburare a vieții pașnice a poporului nostru, continuă sentențios textul, pentru pretinse revendicări cu caracter religios, nu sunt altceva decât acțiuni puse la cale de dușmanii poporului nostru”².

Problema participării lui Iuliu Hossu la festivitățile de la 1 decembrie 1968 a fost condiționată de influența contradictorie a mai multor factori. Unul dintre aceștia, atitudinea Departamentului Cultelor, a fost tocmai ilustrată prin incriminările care i se aduceau lui Hossu pentru a-l descalifica pentru o eventuală prezență la aniversare.

Un alt factor care inhiba autoritățile și care le dicta un comportament extrem de suspicios a fost repunerea în drepturi a Bisericii Greco-Catolice din Cehoslovacia în timpul primăverii de la Praga, dar trebuie consemnat faptul că după intervenția statelor Organizației Tratatului de la Varșovia din 20 august 1968, chiar unii militanți greco-catolici au acceptat faptul că acum nu este oportună agitarea problemei greco-catolice³.

La Roma, emigrația greco-catolică pregătea propria aniversare a 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România⁴ or prezența lui Hossu la festivitățile oficiale ar fi putut cel puțin contraria manifestările de la Roma și ar fi discreditat inevitabilele referiri critice la situația actuală a Bisericii Române Unite.

În fine, în 1968 se împlineau 20 de ani de la reunificarea religioasă din octombrie 1948 și de la decretul 348 din 1 decembrie 1948 care consacra dispariția Bisericii Române Unite. Cu acest prilej Biserica Ortodoxă Română stabilise un program aniversar care debutase în septembrie 1968. În cadrul conferințelor de orientare din aceea lună s-a dezbătut tema „Unificarea Bisericii Ortodoxe Române” la care se constata că mulți preoți reveniți au avut o participare pozitivă. La 20 octombrie 1968 în predicile lor duminicale, preoții ortodocși s-au referit la acest eveniment⁵, iar a doua zi la 21 octombrie 1968 la Alba-Iulia s-a desfășurat o ceremonie religioasă cu participarea patriarhului Justinian, membrilor Sfântului Sinod, preoților foști greco-catolici semnatari ai actului din 1 octombrie 1948 și membrilor adunărilor eparhiale din episcopiile care aveau credincioși foști greco-catolici. Este de remarcat intervenția masivă a autorităților, prin Departamentul Cultelor, în organizarea

¹ASSC, *Unificarea B.O.R.*, 13 iunie 1968.

²*Ibidem*, Documentul trasează și sarcini împluternicilor departamentului: supravegherea preoților reveniți, nereveniți și romano-catolici, „evidența nominală pe fișe” a tuturor clericilor reveniți și nereveniți cu menționarea activității lor și atitudinii față de Biserica Ortodoxă Română, impulsionearea centrelor eparhiale ortodoxe la noi acțiuni de consolidare a reunificării religioase, antrenarea organelor locale în realizarea acestor misiuni.

³Episcopul, considerat clandestin de către autorități, Ioan Dragomir, a trimis o telegramă conducerii statului prin care își manifesta adevărul la declarația M.A.N. din 22 august 1968.

⁴Cum informa Cornel Burtică ambasadorul României la Roma, care știa că printre cei evocați se va afla și episcopul Hossu pentru rolul său în 1918, AMAE, Vatican/1968, Telegramă Cornel Burtică, Roma, 19 iulie 1968, f. 19.

⁵Tema acestor predici era „Despre unitatea noastră bisericească”.

FINAL DE BIOGRAFIE

acestor festivități. Schițele de plan și bibliografia pentru referatele care urmau să se țină în cursul conferințelor de orientare, elaborate de Sfântul Sinod, au fost avizate de departament care a indicat preoților să nu se refere la recenta relegalizare a Bisericii Greco-Catolice din Cehoslovacia „ca un indiciu al unei iminente refaceri a uniunii în țara noastră”. Împuterniciții departamentului urmau să supravegheze derularea conferințelor de orientare și să raporteze în detaliu conducerii instituției. De asemenea, îndrumarul elaborat de Sfântul Sinod pentru predicile din 20 octombrie 1968 a fost la rândul său aprobat de departament¹. Însoși secretarul general al Departamentului Cultelor va participa, cu acordul lui Bodnăraș, la ceremoniile de la Alba-Iulia. Desigur, aceste ceremonii nu puteau decât să aibă un efect nefericit asupra memoriei traumatizate a greco-catolicilor din România².

În aceste circumstanțe are loc ultima acțiune petiționară a episcopului Iuliu Hossu pentru recuperarea libertății Bisericii Române Unite pierdute în condiții dramatice, în urmă cu două decenii. „Rămânând singurul supraviețuitor mi-a revenit mie greaua sarcină de a purta mai departe cererea de reabilitare a Bisericii noastre” scria Iuliu Hossu în memoriul din 29 octombrie 1968 adresat lui Nicolae Ceaușescu³. Acest memoriu încheia seria inaugurată la 3 octombrie 1965 când adresase un memoriu lui Maurer prin care solicita și audiențe la Ceaușescu și Chivu Stoica, gratulați cu titlul de „codificatori ai libertății”. Episcopul își fundamentase memoriile pe prevederile constituției din 1965 care deschisese „era nouă de deplină libertate”. Asupra memoriului din 3 octombrie 1965 revine cu scrisorile din 1 decembrie 1966 și 1 decembrie 1967⁴ prin care solicita conducerii statului să acorde atenție problemelor evocate în primul memoriu, astfel încât considerăm că nu este corectă calificarea acestora din urmă drept memorii. Documentul din 29 octombrie 1968, deși conține doar referiri la garanțiile constituționale din 1965 și mai ales apeluri patetice la repararea unei dreptăți, fiind un text relativ lung poate fi considerat memoriu. Episcopul aflat în exil interior amintea că acum 20 de ani „Biserica noastră, luptătoarea pentru dezrobirea și cultura poporului român pe care l-a slujit 250 de ani, cu credință și dragoste de mamă, a fost aruncată în marea încercare, legată și amuțită cu toate durerile calvarului”. Iuliu Hossu plasa memoriul său „în ceasul reabilitărilor, a tuturor viilor și a morților scumpi, care au luptat și s-au jertfit pentru libertatea și drepturile neamului în cursul veacurilor” scontând pe o reacție pozitivă într-un moment ce părea propice actelor de justiție. Patetismul episcopului sugera transformarea lui Ceaușescu în omul providențial capabil de reparații istorice. „Domnule

¹ASSC, *Dosar C.C. al P.C.R.*, vol. IV/1968, Notă din 16 octombrie 1968, s/Dumitru Dogaru.

²La 9 octombrie 1968 episcopul Hossu a fost vizitat de Gheorghe Nenciu, director în Departamentul Cultelor, însoțit de scriitorul, atunci redactor la Scânteia, Paul Anghel. Hossu și-a exprimat nedumerirea că paralel cu aniversarea unirii din 1918, Biserica Ortodoxă Română aniversează 20 de ani de la suprimarea Bisericii Române Unite. Paul Anghel a căutat să obțină de la episcop unele mărturii despre participarea sa la unire. Inițial reticent, Hossu a furnizat câteva informații și, poate mai interesant s-a referit la anul 1948: „În 15 august 1948 la Nicula au fost și mi-au ascultat predica 50.000 de oameni. Erau zvonuri că Biserica Greco-Catolică va fi desființată. Eu i-am asigurat că acest lucru nu se poate întâmpla. Dar în octombrie a venit ca un trăsnet”, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Notă, s/Gheorghe Nenciu.

³La 10 martie 1969 Hossu îl informa la Aloise Tăutu de trimiterea acestui memoriu care rămânea fără răspuns: „Ceasul se pare că nu a sosit dar nu ne îndoim nici o clipă că el va sosi”, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*. Câteva luni mai târziu ordinarul de Iași, Petru Pleșca îl vizitează la Căldărușani pe Hossu care era surprins de lipsa de reacție a autorităților la memoriile sale. Pleșca constată în fața conducerii Departamentului Cultelor, că episcopul unit „vorbea senin și destins, fără ură și patimă, dar totuși nu împăcat cu ideea resemnării, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Notă de convorbire din 29 noiembrie 1969.

⁴Doar la această intervenție a primit un răspuns din partea secretariatului general al guvernului la 12 decembrie 1967 care îl informa că scrisoarea sa a fost transmisă Departamentului Cultelor care-i va da un răspuns. Evident, acest răspuns nu a venit niciodată.

OVIDIU BOZGAN

Președinte, îmbrăcați în haină de lumină aniversarea semicentenară, nu lăsați în situația de Biserică a tăcerii, Biserica noastră română unită... E ceasul istoric al semicentenarului, ceasul tuturor reabilitărilor, este ceasul Excelenței Tale, Domnule Președinte... Dați ascultare acestui Libellus, Suplex Libellus al vremurilor noastre, scrieți cu lumină ceasul Excelenței Voastre în istorie, ceasul semicentenarului Adunării Naționale de la Alba Iulia 1 decembrie 1918 cu aureola tuturor reabilitărilor”¹. Memoriul nu a avut nici un efect, iar mai târziu episcopul Iuliu Hossu și-a exprimat amărăciunea de a nu fi participat la festivitățile de la 1 decembrie 1968, desigur nu ca o recunoaștere personală a meritelor sale, ci în calitate de lider al unei Biserici repusă în libertate².

La 4 iunie 1969 Prunduș îl vizitează pe cardinal imediat după o nouă audiență la patriarh care, spre deosebire de audiența din 1967, se arătase mult mai rezervat față de fanteziile acestuia. Călugărul basilian, care nu a amintit nimic lui Hossu despre nouă său demers, a putut constata că episcopul „nu vrea să stea de vorbă nici cu patriarhul, nici cu Sinodul Bisericii Ortodoxe în problema Bisericii Greco-Catolice, ci numai cu guvernul și cu conducerea statului”. Deceționat că Hossu îl califică, pentru acțiunile sale de până atunci, „naiv sau chiar exaltat”, Prunduș a avut impresia că ierarhul „stă pe o poziție mult mai rezervată și mai rigidă față de anii trecuți când după anularea decretului din 1948 de desființare a Bisericii Greco-Catolice și reșezarea ei în drepturi (dacă aceste lucruri s-ar fi produs – n. n.) vorbea de iertare, uitare a tot ce a fost și îmbrățișare cu patriarhul pentru ca apoi, de comun acord cu guvernul, să plece împreună la Roma și să rezolve toate problemele”³.

Controlul exercitat de autorități în timpul vieții a fost extins și asupra morții și posterității cardinalului Iuliu Hossu. Vârsta și, desigur, traumele suferite în ultimele decenii ale vieții sale au avut consecințe implacabile asupra stării de sănătate a ierarhului. În 1968, 1968 și ianuarie 1970 Hossu fusese deja spitalizat la Colentina. La 8 mai 1970 survine criza finală. Debutul său este surprins într-un document elaborat la 9 mai 1970 care avea la bază relatările preotului Nițșor Cazacu, secretarul cabinetului patriarhal: „Ieri dimineață, în timpul plimbării sale obișnuite, episcopul Hossu s-a simțit subit rău și a căzut. După ce și-a recăpătat cunoștința, crezând că a fost vorba de un moment de slăbiciune trecător, a încercat să-și reia plimbarea. Dar la puțin timp după aceasta a leșinat din nou și a fost dus în casă unde și-a revenit destul de greu. În timp ce se afla în apartamentul său, a intervenit cea de a treia criză, de pierdere a cunoștinței. După ce și-a revenit s-a constatat că vorbește destul de greu, având evidente dificultăți în articularea cuvintelor. Asupra tuturor celor survenite, starețul Gheorghe Cristea... a raportat imediat telefonic la cabinetul patriarhului. Din partea lui Iuliu Hossu s-a transmis rugămintea sa de a fi chemate rudele cele mai apropiate ale episcopului, fratele său Traian Hossu din București și un nepot. Anunțarea sa s-a făcut prin intermediul cabinetului

¹ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Memoriu din 29 octombrie 1968 către Nicolae Ceaușescu.

²Ibidem, Notă din 19 decembrie 1968, s/Gherasim Cristea. Starețul mănăstirii Căldărușani înregistra amărăciunea exprimată de ierarh față de vizitatorii săi, dar „fără ca să informeze pe interlocutorii Prea Sfinției sale că a fost întrebat de atitudinea Prea Sfinției Sale de a participa sau nu la sărbătorire”.

³ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Referat din 20 iunie 1969, s/Silviu Augustin Prunduș. Utilizarea naționalismului față de care regimul comunist era tot mai receptiv a fost prezent în numeroase demersuri petiționare întreprinse de greco-catolici din țară sau din emigrație, nu numai pentru a face mai acceptabilă pentru autorități revendicarea refacerii Bisericii Române Unite, dar și datorită memoriei istorice a acestei biserici. În documentul citat, Prunduș apreciază, în condițiile în care regimul de la București acceptase negocieri cu Sfântul Scaun doar în chestiunile Bisericii Romano-Catolice din România, că „separarea problemei romano-catolice din țară de problema greco-catolică consolidează în cercurile Vaticanului și în lumea catolică tot mai mult poziția grupului etnic maghiar din Transilvania cu tendința potrivnică intereselor statului român”.

FINAL DE BIOGRAFIE

patriarhal, iar respectivii s-au deplasat imediat la Căldărușani pentru a da bolnavului asistența medicală necesară. Patriarhul Justinian a dat dispoziție starețului Gheorghe Cristea de a sprijini în măsura posibilităților toate doleanțele rudelor episcopului Hossu privind îngrijirea sa¹. Cum starea sănătății sale nu se ameliorează, la 12 mai 1970 Hossu era internat la spitalul Colentina. Asistența religioasă în timpul spitalizării a fost asigurată de preotul romano-catolic Francisc Zudor de la Bărăția căruia la 22 mai Hossu i-a cerut să fie înhumat la Cluj, în cavoul familiei sale, serviciul religios să fie efectuat de preoți greco-catolici, iar dacă acest lucru nu este posibil să nu se officieze nici o slujbă.

Cardinalul Iuliu Hossu moare la spital în ziua de joi 28 mai 1970, între orele 9,30-9,45. Autoritățile, care doreau să evite ample manifestații ale clerului și credincioșilor greco-catolici², n-au respectat ultimele dorințe ale decedatului și au decis ca înmormântarea să aibă loc a doua zi la cimitirul Bellu catolic, iar ceremonia funebră să fie efectuată de preotul Zudor. Într-adevăr, înmormântarea cardinalului a avut loc la Bellu catolic la 29 mai 1970 orele 14, în prezența a circa 300 de persoane. Slujba a fost oficiată de Francisc Zudor³, iar episcopii Alexandru Todea și Ioan Dragomir, care sosiseră la București la 25 și respectiv 26 mai, au rostit scurte rugăciuni lângă sicriu. Participarea clerului greco-catolic din fosta sa dieceză a fost limitată de inundațiile din acea primăvară care perturbaseră grav transporturile feroviare. Hossu a fost înmormântat în veșmintele arhieresti ale lui Ioan Dragomir⁴. De semnalat că nu s-au ținut cuvântări omagiale⁵. Două zile mai târziu, Ion Rodeanu director al

¹ ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Notă din 9 mai 1970, s/Eugen Munteanu. Tot la 9 mai 1970 Ion Rodeanu, director în departament vine la Căldărușani unde constată că Hossu este „în afară de pericol și este deplin lucid”.

² Imediat după aflarea veștii morții lui Hossu, rudele sale de la Cluj au solicitat lui Prunduș să meargă la București pentru a oficia serviciul religios, dar din cauza calamităților acesta nu a putut părăsi orașul de pe Someș. În plus „rapiditatea cu care fostul episcop a fost înhumat, cât și întreruperea circulației ca urmare a inundațiilor, au frânat tendința unor asemenea fanatici de a se deplasa la București, la înmormântare”. Același document susține, deși pare neverosimil, că rudele apropiate ale episcopului au insistat ca acesta să fie înmormântat la București și nu la Cluj unde familia dispunea de două cavouri, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Informare din 15 iunie 1970, s/ Horia Tepeș Hoinărescu.

³ Despre prestația lui Francisc Zudor, împuternicitul departamentului pentru București, Niță Pascu nota: „Acesta pe lângă că a respectat toate indicațiile date, reușind să officieze un serviciu religios care a mulțumit numeroasa asistență, a ajutat la preîntâmpinarea unor acțiuni neprevăzute. De asemenea a fost de un real sprijin în stabilirea unor aspecte care interesau. Este binecunoscut că preotul Zudor s-a dovedit un om serios și corect în colaborarea cu organele Departamentului Cultelor, se situează pe poziții sănătoase și de înțelegere atunci când i se solicită sprijin”. Funcționarul propune acordarea unei recompense bănești lui Francisc Zudor, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Raport din 2 iulie 1970, s/ Niță Pascu. Funcționarul avea dreptate în privința caracterizării și atitudinii lui Zudor. Într-o discuție cu doi preoți vest-germani la începutul anului 1971, Zudor declara că Hossu „era mult prea dur, n-a vrut să audă de ecumenism”. „Mentalitatea episcopilor Hossu și Schubert este depășită și fără rezultate practice” susținea același cleric, ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Notă din 25 februarie 1971, ss/ Francisc Zudor.

⁴ În Occident parveniseră informații conform cărora înmormântarea lui Iuliu Hossu ar fi fost „deplorabilă”. Preotul Albert Rauch, secretarul episcopului de Regensburg Rudolf Graber, îl chestionează pe Zudor chiar în primăvara aceluiași an, care îi relatează următoarele: „La cererea familiei am făcut slujba de înmormântare în limba română și limba latină în capela cimitirului Bellu Catolic... a fost înmormântat în odăjdii de arhieru, cu crucea pectorală trimisă de papa Paul VI, cu inelul de la conciliu trimis tot de papa Paul, deci a fost înmormântat cu toate insignele episcopale. De altfel părintele Todea și familia episcopului Hossu au fost mulțumiți de felul cum a decurs înmormântarea”, ASSC, *Dosar greco-catolici*, Notă vicar substitut Francisc Zudor, București, 22 iunie 1970.

⁵ ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Referat din 30 mai 1970, s/ Niță Pascu și Ladislau Vișan. Cu prilejul ceremoniei, funcționarii Departamentului Cultelor prezenți la eveniment au aflat că Ioan Dragomir se consideră succesorul lui Iuliu Hossu la conducerea Bisericii Române Unite „fiind mai vârstnic și mai vechi hirotonit”. „În cercurile de rezistență greco-catolice, consemnează cei doi funcționari, Dragomir este

OVIDIU BOZGAN

Direcției Împuterniciților din departament, s-a deplasat la Căldărușani pentru a asista la predarea obiectelor personale ale cardinalului către fratele său, medicul Traian Hossu. Misiunea lui Rodeanu era de a verifica dacă există „documente, jurnal intim, memorii sau corespondență care ar putea interesa Departamentul Cultelor”, dar nu a fost găsit nimic susceptibil de a fi depus la numita instituție¹.

Înmormântarea cardinalului Iuliu Hossu la București a prevenit ca, în cazul înhumării sale la Cluj, mormântul său să devină loc de pelerinaj pentru greco-catolicii din zonă. Dar oricum vizitarea mormântului de la București de către persoane oficiale putea fi interpretat de către regimul comunist ca un gest simbolic, nu doar de omagiere a memoriei unei personalități importante din istoria contemporană a României. Permisivitatea de a vizita mormântul de la Bellu catolic a fost o miză în raporturile româno-vaticane din acei ani. Diplomații Vaticanului, deși știau că guvernul de la București este dispus să trateze doar reglementarea situației Bisericii catolice de rit latin considerând problema greco-catolică intangibilă, doreau să transmită un semnal clar că Sfântul Scaun nu abandonase Biserica Română Unită. Contactele cu episcopii greco-catolici clandestini erau greu de imaginat, cu toate că emisarii Vaticanului au încercat sistematic să obțină permisiunea autorităților de la București pentru a conferi cu aceștia. Atitudinea guvernului a fost un refuz constant și iritat. În schimb vizitarea mormântului lui Hossu, act semnificativ care limpezia implicit poziția Sfântului Scaun, ar fi putut fi o solicitare rezonabilă. Intransigența regimului s-a manifestat și în acest caz. În noiembrie 1973 cu prilejul primei sale misiuni în România, arhiepiscopul Luigi Poggi a cerut să meargă la mormântul cardinalului. Francisc Augustin, conducătorul arhiepiscopiei de la București și colaborator ireproșabil al regimului a primit sarcina de a-l atenționa pe Poggi „cu toată stăruința că un asemenea gest nu ar fi de dorit, deoarece ar fi interpretat ca un afront adus autorităților de stat române”. De fapt autoritățile comuniste se pretau la un șantaj explicit: „Să-i atragă atenția lui Poggi că buna impresie lăsată de vizita sa ar putea să fie anulată de o asemenea hotărâre (de a vizita mormântul – n. n.) care ar periclita grav perspectivele misiunii sale viitoare în România. Să-i declare categoric lui Poggi că în calitate sa de conducător al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, nu dorește câtuși de puțin să fie asociat în acțiuni care nu pot avea decât repercusiuni negative asupra situației și intereselor Bisericii catolice din România”².

Această mărunță istorie reconstituită pe baza unor noi fonduri arhivistice confirmă imaginea cardinalului Iuliu Hossu deja existentă în literatura de specialitate. Cardinalul a rămas până la decesul său un intransigent militant al reînființării Bisericii Române Unite, manifestând repulsie față de orice manevră drapată în amabilitate față de o instituție eclezială care continua să fie reprimată³. Desigur, intransigența nu este echivalentă cu soluțiile radicale

socotit un om mai ponderat, iar despre Todea se spune că ar fi nervos și inhibat”. De altfel Ioan Dragomir a fost cel care a informat telegrafic Sfântul Scaun despre moartea lui Iuliu Hossu.

¹ ASSC, *Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)*, Referat din 2 iunie 1970, s/ Ion Rodeanu. În realitate însemnările episcopului Iuliu Hossu, care acoperă anii 1947-1961, fuseră încredințate de autor deja de la sfârșitul anului 1961 fratelui său Traian Hossu. Recent ele au fost publicate sub titlul *Credința noastră este viața noastră: memoriile cardinalului dr. Iuliu Hossu*, Ediție îngrijită de Silvestru Augustin Prunduș, Editura Viața Creștină, Cluj, 2003.

² ASSC, *Dosar episcopul romano-catolic Petru Pleșca*, vol. II, Notă din 29 noiembrie 1973.

³ În epoca aniversării semicentenarului Unirii din 1918, autoritățile de la București puneau problema aducerii în țară a rămășițelor pământești ale episcopului Inochentie Micu Klein, mort în 1768 la Roma. Acesta avusese un rol pionier în enunțarea temelor principale ale mișcării naționale române în secolele XVIII-XIX și reabilitarea lui istorică, în pofida statutului său de ierarh, a fost total realizată sub regimul comunist. Atât emigrația greco-catolică de la Roma, cât și Hossu s-au opus. Cardinalul ar fi acceptat acest lucru dacă s-ar fi legalizat biserica sa, altfel consideră de neconceput reînhumarea lui Micu într-o biserică ortodoxă. Papa Paul VI ar fi

FINAL DE BIOGRAFIE

și inutil riscante. Meritul lui Iuliu Hossu a fost menținerea în același registru al intransigenței și moralității nu doar în epoca confruntării și persecutării deschise, ci în cea a destinderii în care festivismul ecumenic, efuziunile în relațiile Est-Vest, capitulările și compromisurile deveniseră exerciții mondene.

ANEXĂ

Biografia cardinalului Iuliu Hossu redactată de
Departamentul Cultelor în 1968

Dr. Iuliu Hossu fost episcop greco-catolic al Episcopiei Cluj-Gherla, cu domiciliul actual la mănăstirea Căldărușani. Primește o îndemnizație lunară de 1150 lei, de întreținere asigurată din fondul misionar al Bisericii Ortodoxe Române.

S-a născut în anul 1885 în comuna Milaș, jud. Cluj, fiind fiu de preot și nepot al canonicului Vasile Hossu, devenit ulterior episcop de Lugoj. A urmat studiile teologice la Colegiul pontifical „Propaganda Fide” din Roma, obținând titlul de doctor în teologie și filozofie. Revine în țară în 1910 și după ce ocupă o serie de funcțiuni clericale este numit profesor la seminarul greco-catolic de la Lugoj.

În timpul primului război mondial a fost confesor militar la Viena, reușind să-și creeze relații în cercuri influente de la curtea imperială austro-ungară¹. Cu sprijinul direct al contelui Tisza, pe atunci prim-ministru al Ungariei, obține în anul 1917 scaunul episcopal de la Gherla.

Deși avea o poziție favorabilă colaborării cu autoritățile de la Budapesta, sub impulsul precipitat al evenimentelor care anunțau prăbușirea iminentă a imperiului habsburgic, dr. Iuliu Hossu s-a declarat adept ideii de unire a Transilvaniei cu România, la aceasta contribuind și faptul că fruntașii Partidului Național, V. Goldiș, I. Maniu, Vaida Voievod și alții își propuseseră să colaboreze activ cu ierarhii celor două biserici, ortodoxă și greco-catolică, pentru înfăptuirea unirii.

La Adunarea de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918, din partea bisericii greco-catolice au participat episcopii Radu din Oradea, Frențiu din Lugoj și Iuliu Hossu din Gherla. Fiind cel mai tânăr dintre ierarhii prezenți la Alba-Iulia, dr. Iuliu Hossu a fost desemnat să dea citire proclamației de unire și să facă parte din delegația românilor ardeleni care au remis actul unirii, regelui Ferdinand și guvernului de la București. Desemnarea dr. Iuliu Hossu pentru citirea proclamației și cooptarea sa în delegația ardeleană, a produs o vie surpriză în cele mai largi cercuri ale românilor transilvăneni, deoarece el nu se afirmase ca un militant activ în lupta pentru unirea Ardealului la patria mamă. Se pare că preferarea sa celorlalți 2 episcopi greco-catolici a fost determinată de rivalitatea dintre ei, fiecare considerând că desemnarea pentru a îndeplini acest oficiu ar însemna o serioasă opțiune pentru alegerea ca mitropolit greco-catolic al Ardealului. Ori, dr. Iuliu Hossu, mult mai tânăr, nu ar fi putut emite asemenea pretenții și ca atare a fost preferat colegilor săi mai vârstnici.

Menționăm că Iuliu Hossu și ceilalți episcopi greco-catolici nu au participat la festivitățile de încoronare de la Alba-Iulia, sub pretextul că regele Ferdinand von Hohenzollern și-ar fi botezat fiul cel mare, moștenitorul tronului, în religia ortodoxă, deși era

declarat în această problemă: „Să le dăm trupul episcopului ca să le câștigăm sufletul”. Desigur, Suveranul Pontif se gândea la autoritățile comuniste de la București cărora, într-un alt gest de bunăvoință, le remisese copia columnei lui Traian, de mai mult timp conservată de Sfântul Scaun.

¹ Într-o altă biografie realizată de aceeași instituție adresată la 9 februarie 1967 lui Paul Niculescu-Mizil, se menționează că Hossu ar fi avut relații cu împărăteasa Zita „ale cărei moravuri erau destul de ușoare”. Acest subiect cu iz de scandal monden fusese tratat în ziarul „Credința” în anii 1935-1936.

 OVIDIU BOZGAN

catolic. De altfel, prin aceasta, Vaticanul a exercitat un adevărat șantaj asupra statului român, a cărui situație după unirea Ardealului, n-a recunoscut-o decât condiționând-o de anumite avantaje create bisericii romano-catolice. Sub amenințarea acestui șantaj, a fost semnat și Concordatul cu vaticanul din mai 1927.

În timpul revoluției din Ungaria (1919), cât și ulterior, Iuliu Hossu a avut o atitudine fățiș ostilă mișcării muncitorești, pe care a condamnat-o, ori de câte ori i s-a ivit prilejul. El a făcut politică național-liberală, ceea ce i-a creat o atmosferă în general defavorabilă, în rândurile clerului greco-catolic, care în majoritatea cazurilor era alături de național-țărăniști. Atitudinea episcopului I. Hossu poate fi pusă pe seama planurilor sale de a ocupa scaunul de mitropolit de la Blaj, cu sprijinul liberalilor, care erau atunci la putere.

Dar aceste intenții nu s-au realizat, spre deziluzia lui Hossu. În schimb, politica sa pro-liberală i-a adus însemnate faloase, devenind împreună cu familia sa, printre cei mai importanți acționari ai uzinelor Reșița. De asemenea a primit de la I. C. Brătianu, pe când era prim-ministru, o moșie în satul Milaș, în dauna țăranilor, care niciodată nu i-au iertat acapararea pământurilor ce li se cuveneau.

În anul 1940, cu prilejul semnării dictatului de la Viena, dr. Iuliu Hossu a adoptat o poziție pasivă și echivocă, iar după instaurarea ocupației hortyste asupra Transilvaniei de nord, a încercat prin toate mijloacele să-și dovedească loialitatea și devotamentul slugarnic față de guvernul maghiar. Ales ca membru în Casa magnaților de la Budapesta, singurul român din Ardealul de nord ocupat, care acceptat acest lucru, Hossu a desfășurat o politică de sprijinire fățișă a intereselor hortyste, trădând astfel cauza poporului român.

În 1943, fiind convins că soarta războiului s-a schimbat în defavoarea Germaniei hitleriste și a aliaților săi, a adresat un memoriu Vaticanului, în care s-a referit la nedreptățile ce se făceau românilor ardeleni. Memoriul său interceptat de guvernul de la Budapesta i-a cauzat unele neplăceri, dar aceasta și urmărirea de fapt Hossu să poată apare în postură de „persecutat” de către autoritățile hortyste.

După eliberarea Transilvaniei de nord și instaurarea regimului democrat popular, episcopul I. Hossu a desfășurat o activitate dușmănoasă, fiind implicat într-o serie de acțiuni antistatale, de sprijinire financiară a unor organizații subversive și de spionaj, care acționau pe teritoriul Transilvaniei. El a întreținut legături cu ofițerii din misiunile militare americană și engleză, fiind intermediar în împărțirea „ajutorului american”, destinat legionarilor și altor dușmani ai regimului. A sperat că având sprijinul lui Gh. Tătărescu (cu care era prieten) va fi ales mitropolit al Ardealului în 1946¹. Eșuând în tentativa sa, mai ales după căderea lui Tătărescu în noiembrie 1947, Hossu și-a exprimat în diferite ocazii ura împotriva regimului nostru. Astfel în toamna lui 1947, adresându-se sutelor de preoți participanți la exercițiile spirituale de la Cluj, a afirmat printre altele: „Ne așteaptă vremuri apocaliptice. Datoria noastră sfântă este de a rezista până la martiraj”.

A amenințat cu excomunicarea pe preoții care doreau să activeze în partidele politice de stânga, declarând că în acest sens „are ordine categorice de la Sfântul Scaun”.

El a adoptat o poziție ostilă revenirii greco-catolicilor la biserica ortodoxă, dovedindu-se încă o dată refractar aspirațiilor legitime de unitate religioasă ale românilor ardeleni. În anii 1947 și 1948 a opus o rezistență îndârjită revenirii uniților la ortodoxie, folosind în acest scop mijloacele bănești de care dispunea și tot felul de pedepse spirituale, mergând până la excomunicare.

¹ În biografia purtând data de 9 februarie 1967 se menționează că Hossu ar fi obținut doar 11 voturi. Același document indică faptul că „nu a fost iubit de preoți”.

FINAL DE BIOGRAFIE

Pentru activitatea sa dușmănoasă antistatală, episcopul dr. Iuliu Hossu a fost judecat și condamnat¹. În 1955 pedeapsa i s-a suspendat și împreună cu ceilalți episcopi Alexandru și Ioan Bălan, li s-a fixat domiciliu obligatoriu la Curtea de Argeș. De aici însă el a continuat acțiunile de subminare a unificării, considerând că evenimentele și frământările din nordul Ardealului din 1956 ar fi momentul prielnic pentru aceasta².

Dr. Iuliu Hossu și foștii episcopi greco-catolici Alexandru Rusu și Ioan Bălan au adresat de altfel, în 1956, un memoriu către conducerea superioară de partid, prezidiului Marii Adunări Naționale, Președinției Consiliului de Miniștri și ministerului cultelor de atunci, prin care au cerut să se revină asupra actului de unificare din octombrie 1948 și să se reînființeze biserica greco-catolică din România. În memoriul respectiv s-a căutat să se conteste temeiul legal al unificării bisericești, acest act fiind prezentat ca o emanație a administrației de stat. Semnatarii memoriului din 1956 au contestat de asemenea, valabilitatea acțiunii celor 36 de preoți, care reprezentând pe cei 450 de clerici greco-catolici care au semnat actul, au cerut revenirea la ortodoxie. În memoriu se fac aprecieri contrarii în legătură cu opresiunile ce s-ar fi exercitat asupra preoților respectivi de a semna pentru revenire, susținându-se că încetarea activității bisericii greco-catolice ar fi fost rezultatul direct „al perioadei staliniste”, căreia i-ar fi căzut victimă această biserică. În concluziile memoriului lor, Hossu și ceilalți au căutat să prezinte cererea de reînființare, ca pe un act de justiție, merit să îndrepte unele „greșeli și nedreptăți”.

Pentru nerespectarea legilor și dispozițiilor primite și încercările sale de instigație printre foștii uniți din Ardeal, Hossu a fost transferat cu același regim la mănăstirea Căldărușani, lângă București, unde se află și astăzi.

În ultima vreme a stat mai retras, nu mai este atât de activ și nu ni s-au semnalat acțiuni directe împotriva actului revenirii greco-catolicilor la ortodoxie. Nu a renunțat însă la ideea de a cere audiențe la forurile superioare de stat, pentru a cere refacerea fostei biserici unite.

În anul 1965, unele cercuri ale greco-catolicilor români din emigrație, acționând la indicațiile Vaticanului, au lansat zvonuri în legătură cu posibilitatea unei pretinse „integrări” a bisericii ortodoxe române în cultul romano-catolic, având în frunte un cardinal primat, post care s-ar oferi patriarhului Justinian.

Pe linia realizării acestui țel, se propunea ridicarea episcopului Iuliu Hossu la rangul de cardinal, afirmându-se că totul ar fi pregătit pentru aceasta. Astfel, (Iosif) Constantin Drăgan din Italia, a scris soției fostului dirijor George Georgescu, în legătură cu acest proiect, lansând presupunerea că patriarhul Justinian și ceilalți ierarhi ortodocși nu se vor opune numirii lui Hossu în gradul de cardinal, considerând această numire ca un pas premergător pentru „realizarea întregirii bisericii ortodoxe române, prin unirea totală cu roma”. S-a crezut că un prilej nimerit pentru aceasta ar fi participarea lui Hossu la cea de a IV-a sesiune a Conciliului Vatican II, desfășurată între 14 septembrie – 7 decembrie 1965. A fost invitat la Roma, dar invitația nu i-a parvenit³.

Deși trăiește retras la Căldărușani, episcopul Hossu primește din când în când corespondență din străinătate, de la greco-catolicii din emigrație, printre care amintim pe Mons. Tăutu Aloisie. De asemenea este des vizitat de frații săi și de alte rude.

¹ Este greu de crezut că funcționarii Departamentului Cultelor nu știau că episcopii greco-catolici, cu excepția lui Alexandru Rusu, nu au fost implicați în nici un proces, fie secret, fie public.

² Nu știm la ce evenimente și frământări se referă autorii, anterioare declanșării mișcării petiționare greco-catolice.

³ Autoritățile de la București dădeau drept sigur faptul că odată la Roma pentru conciliu, Hossu ar fi primit bareta roșie de cardinal.

OVIDIU BOZGAN

Episcopul Hossu are un aparat radio, ceea ce îi permite să urmărească asiduu emisiunile posturilor Vatican și Europa Liberă, fiind astfel la curent cu ultimele indicații ale Romei și cu unele aprecieri ce se fac în legătură cu viața religioasă din țară.

Din atitudinea episcopului Hossu rezultă că el nu a renunțat la speranța unei schimbări de atitudine din partea statului în privința fostei biserici greco-catolice. În perioada 1964-1967 el a trimis scrisori tovarășului președinte al Consiliului de Miniștri Ion Gheorghe Maurer, încercând să obțină o audiență în care să ridice problema reînființării fostei biserici unite din țara noastră.

În ziua de 19 februarie 1967 a fost vizitat la Căldărușani de un delegat al Departamentului Cultelor, care a căutat să-i afle părerea în legătură cu o eventuală participare a sa la festivitățile de la Alba-Iulia cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la actul unirii Transilvaniei cu România din 1 decembrie 1918. episcopul Hossu a declarat că „este ostracizat și ca atare nu vrea să aibă nici un fel de contribuție la vreun eveniment politic, până când el și biserica sa nu vor fi repuși integral în drepturi”, dovedind astfel că nu înțelege să detașeze sărbătoarea națională a semicentenarului unirii Transilvaniei, de problema religioasă care îl preocupă.

El a refuzat să furnizeze unele informații necesare Muzeului Unirii de la Alba-Iulia. Cu același prilej, episcopul Hossu a făcut unele aprecieri asupra politicii externe a țării noastre, afirmând „că îl bucură eliberarea ei de sub influența URSS și apropierea de statele occidentale”.

La începutul lui decembrie 1967, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de episcopat a dr. Iuliu Hossu, papa Paul VI i-a adresat un mesaj de felicitare, în care s-a arătat plin de compasiune „pentru suferințele sale în apărarea credinței și în aplicarea neabătută a indicațiilor Vaticanului”. Papa Paul VI îl laudă pentru curajul său și îl îndeamnă să-și păstreze speranța.

Mesajul papei reprodus de presa Vaticanului și de alte publicații din Occident a avut un puternic ecou, prilejuind noi atacuri și denigrări asupra vieții religioase din țară. S-a urmărit desigur să se contracareze efectele pozitive pe care le-ar fi putut trezi declarațiile făcute de cardinalul König după vizita sa în România, care se refereau la libertățile religioase pe care le asigură statul român bisericii ortodoxe române și romano-catolice.

Pe de altă parte, mesajul lui Paul VI a constituit o dovadă în plus, că Vaticanul nu a renunțat la planurile sale de reînființare a bisericii greco-catolice. Este adevărat însă că unele cercuri ale „rezistenței uniatiste” din țară și-au exprimat dezamăgirea pentru faptul că Vaticanul nu i-a conferit lui Hossu titlul de cardinal, cu prilejul aniversării semicentenarului activității sale ca episcop.

Pr. nerevenit Prunduș Silviu din Cluj, cunoscut pentru fanatismul său în problema fostei biserici greco-catolice, a considerat că ar fi momentul potrivit pentru trimiterea, la începutul lui ianuarie 1968 a memoriului adresat conducerii superioare de partid și de stat, prin intermediul comitetului regional PCR Cluj, în care a intervenit pentru reabilitarea episcopului Hossu și reînființarea fostei biserici. Memoriul abundă de termeni ditirambici la adresa „patriotismului” lui Hossu și a rolului său de „înfăptuitor al unirii Ardealului”, care ar „trebui să-și găsească locul legitim alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu la serbările jubiliare de la Alba-Iulia”.

Același Prunduș este autorul unui memoriu adresat patriarhului Justinian și unor ierarhi ai bisericii ortodoxe române, în care propune „unirea ortodocșilor români cu Roma” și acceptarea de către patriarh a titlului de cardinal primat al bisericilor de rit latin și ortodox din

FINAL DE BIOGRAFIE

România¹. Aceste acțiuni reflectă starea de spirit care a cuprins anumite cercuri ale așa-zisei „rezistențe” greco-catolice de la noi și speranțele aberatorii (sic!) pe care le nutresc asupra „posibilitățile de reînființare” a fostei biserici, chiar în cursul acestui an, înainte de serbările de la Alba-Iulia.

La 13 aprilie a. c. episcopul Iuliu Hossu a fost vizitat la Căldărușani de episcopul revenit Visarion Aștileanu, vicar patriarhal, în legătură cu propunerea ce i se făcuse anterior de a i se ridica domiciliul obligatoriu. Hossu a declarat că această măsură o consideră un paleativ atâta timp cât nu se ia o hotărâre în problema bisericii greco-catolice și nu are posibilitatea de a locui la Cluj la sediul episcopiei de unde a fost arestat. A mai afirmat că speră că în curând va putea să vorbească și cu autorități mai mari, lăsând să se întrevadă că ar fi vorba de cineva de la Vatican. A ținut să repete față de episcopul Visarion Aștileanu că nu va participa la serbările de la 1 decembrie 1968 și că „nu se va îmbrățișa cu patriarhul”, fără o prealabilă „restitutio în integrum” în ceea ce privește biserica sa. El a mai afirmat „că știe că pe crimele lui Stalin și pe rănirea constituției țării nu se poate clădi nimic”.

Despre el a mai spus că din cei 50 de ani de episcopat, 20 i-a petrecut în detenție ca „legat al Domnului” și că înțelege să aștepte cu răbdare, preferând închisoarea sau moartea oricărei concesi.

În cursul lunii aprilie a. c. a fost ridicat domiciliul obligatoriu al episcopului Iuliu Hossu, căruia i s-a dat un buletin de populație cu domiciliul în comuna Moara Săracă (zona în care se află mănăstirea Căldărușani).

ASSC, Dosar Iuliu Hossu (fost episcop greco-catolic)

¹ Silvestru Augustin Prunduș a încercat constant să-l antreneze pe patriarhul Justinian spre o soluție unionistă, speranță alimentată și de unele poziții favorabile raporturilor cu Biserica Catolică pe care cel puțin în particular le exprima patriarhul. La 1 iunie 1969 Prunduș scrie lui Dumitru Stăniloae solicitându-i intervenția în acest sens și relatându-i audiența pe care patriarhul i-a acordat-o la 18 august 1967, care simulase temporar optimismul naiv al monahului basilian: „Mi-am exprimat regretul profund pentru faptul că reîntregirea bisericească rămâne neisprăvită câtă vreme cei ce n-au voit să rupă legăturile cu Roma obârșiei noastre rămân în așteptarea reînvierii Bisericii Unitee. Mai ales acum când în țară se depun atâtea eforturi pentru ridicarea materială, morală și culturală a poporului român și în afară mulți pervertitori de adevăruri râvnesc la bunuri și ținuturi românești ar trebui găsită calea cea mai potrivită ca toți, cot la cot, și în țară și în afară să lucrăm sub oblăduirea Prea Fericirii Voastre pentru Biserica și poporul român, ca să fiți cu adevărat patriarhul tuturor românilor spuneam eu”. Patriarhul Justinian, conform lui Prunduș, ar fi declarat frust: „Aveți răbdare! Eu nu spun că unirea-i aproape, dar nici departe nu-i. Acum vine aici Athenagoras, apoi va veni cardinalul König. Pe urmă va merge Athenagoras la Roma, apoi vom merge și noi. Noi vom face unirea (între ortodoxie și catolicism – n. n.), iar teologii și canoniștii să-și bată capul să rezolve problemele. Cum și-au bătut capul să facă schisma în Biserica, acum să-și bată capul s-o rezolve”. Convingerea lui Prunduș era că patriarhul era gata „de un act de mare curaj” în condițiile în care „guvernul român, înțelegând că prin aceasta interesele sale și ale poporului român sunt mai bine servite și în țară și în afară, își va da asentimentul”, vezi și Codruța Maria Știrban, Marcel Știrban, *op. cit.*, p. 440.

De vorbă cu episcopul dr. Iuliu Hossu prezent la Marea Unire

Petronela Negoșanu și E. Bocșa-Mălin

1968, Cernica

Săptămânile trecute, într-o după amiază de majestoasă toamnă, un grup de condeieri ardeleni ne-am dus la mănăstirea Cernica pentru a sta de vorbă cu episcopul dr. Iuliu Hossu de Cluj-Gherla, unul dintre marii făuritori ai Unirii din 1918.

Episcopul Iuliu Hossu a rămas indestructibil unit de biserica românească a Blajului, depozitara unui bogat tezaur de luptă românească pe linia afirmărilor trasate de întâiul episcop-martir Inocențiu Micu. De existența acelei biserici este legată înființarea și funcționarea întâilor școli ardeleni din Blaj, Oradea, Beiuș și Năsăud, care au revărsat lumina culturii românești în întreaga Transilvanie începând din secolul al 18-lea. Păstrând ritul răsăritean s-a încurajat și ocrotit limba română în fața încercărilor de deznaționalizare, sub oblăduirea ei formându-se o falangă de vajnici luptători pe teren social și național.

Numele lui Hossu se înșiruie în rândurile marilor luptători pentru biserică și eliberarea poporului.

Investit cu funcția de episcop al diecezei de Gherla în timpul Primului Război Mondial, după ce își definitivase studiile la Viena și Roma, Iuliu Hossu s-a făcut cunoscut mergând îndrăzneț pe drumul afirmării milenarei dorințe de descătușare a poporului nostru. Fără să tranzacționeze cu conștiința, n-a ocolit cărările ce-l duceau spre temniți, ori spre moarte pentru vina că rostul său duhovnicesc îl confundă cu oamenii satelor transilvane robite.

Stăpânit de orgoliul înalt-de care nu-i place să-i amintiți, dar care a rămas! – orgoliul neamului său, nu s-a lăsat prins în cătușele tăcerilor impuse de oficialitate, ci a rostogolit întotdeauna – în fața Casei Magnaților, a marilor demnitari politici ori în a habsburgului înșelător – granitul adevărilor despre neamul ce dorea „acum ori niciodată” să-și „croiască altă soartă”.

Atitudinea sa, lupta purtată, i-au impus prezența activă la făurirea actului de la 1 decembrie 1918, act nibat de legendare străluciri. Alături de atâția alții azi dispăruți, dr. Iuliu Hossu a oficiat la altarul eternității românești, în fața milioanei de ardeleni prezente cu gândul ori aieva: a rostit dogma supremă a Unirii, a dat măreție epică acelor zile pline de lumină.

Mai târziu, în anii cedărilor fără nume din 1940, vlădicul¹ a rămas sub ocupația horthystă, lângă poporul și intelectualii credincioși drumurilor de sacrificii, menținând

¹Episcopul

Petronela Negoșanu și E. Bocșa-Mălin

nestinsă flacăra speranțelor pentru întregirea ce a venit în vârful baionetelor eliberatoare. A cutreierat neobosit toate satele rămase sub ocupație, atrăgându-și ura claselor stăpânitoare care pun la cale, în 1942, un atentat împotriva sa, iar în primăvara lui 1944 un grup de tineri șoviniști, îl atacă în plin centru al Clujului, scuipându-l, maltratându-l.

Fruntea senină pe care o regăsim azi după două decenii a înfruntat atunci puhoiul fanatismelor horthyste, privind cu încredere spre viitor.

Suntem azi la Cernica, în chilia de retragere, de odihnă, în fața aceleiași frunți. Ne simțim intimidați. Nu știm să deschidem portița vorbei spre îndeplinirea dorinței colectivului de redacție al revistei. Știm din pățania altora că bătrânul vlădică este ostil povestirii amintirilor din anul Unirii – pâine sfântă care nu se cuvine atinsă de vorbă profană. Încercăm:

- Ați împlinit o jumătate de veac de episcopat, preasfinte...

- Sunt într-al 51-lea. Am fost investit în scaunul vlădiciei de Gherla în noiembrie 1917, când am părăsit cu inima sfârtecată misionarismul din spitalele monarhiei, unde timp de trei ani am fost preot militar pentru zecile de mii de români răniți pe fronturi. De acolo, ca și de acasă, știam supremele dorințe ale neamului: „unirea cu Țara, prin voința Supremului Stăpân”. Comunicam mereu aceasta, în taină, conducătorilor noștri politici de atunci, în frunte cu Pop de Băsești, Mihali, Vaida, spunându-le că toți așteaptă doar semnalul, care nu a întârziat să vină. „Să stăm tare, să stăm cu smerenie! Să luăm aminte!” – ne erau vorbele.

După investitură am văzut pe împăratul. Eram episcop tânăr: 32 ani. Iam vorbit: poporul nostru este sortit nimicirii de stăpânirea maghiară; Vrea dreptate! M-a ascultat. Dreptate nu i-a făcut. Și-a luat-o singur!

- Acum 50 ani!

- Da, în anul Domnului 1918, anul împlinirilor.

- Cum îl rețineți?

- Întâi decembrie a fost ceas al împlinirii Dreptății de veacuri așteptată, rostită de Dumnezeu prin poporul său fericit că se unea pe veci cu România. Ceas de lumină revărsată din veacuri, de biruință a Adevărului, ceas al supremei bucurii a unui neam ridicat din suferința mileniului cu credința tare în dreptatea lui.

Este ziua sfântă a sufletelor românești, semn al înălțării României, una și nedreptățită, pe temei de Dreptate și Adevăr. Ziua Unirii reabilitează pe toți aceia care au luptat, care au fost stigmatizați cu vorba de „trădători de Patrie”, dar care s-au sacrificat pentru Unirea Românească din cetatea lui Mihai Viteazul, marea apoteoză a martirilor.

- Preasfinte părinte, noi am recitat nu de mult cuvântarea rostită de Sfinția Voastră la Alba Iulia și...

- A, da... Am cuvântat și eu la împlinirea voinței Domnului în mijlocul elanului anonim...

- Veneați, ca toți cei de atunci prezenți la marea adunare, din lumea de energii, de conspirații și suferințe, cerând cuvânt istoriei.

- Asistam, optimiști și senini, la încheierea dezbaterilor din sala, zisă de atunci, a Unirii. Da... îmi amintesc.... Afară, cât era întinsul, sta poporul românesc, peste o sută de mii, așteptând vestea mare. Îi spun lui Miron Cristea, episcopul Caransebeșului:

- La ce zăbovim aici? Hai în mijlocul poporului să-i dăm bună veste.

- Că bine spui frăția ta! a fost răspunsul. Pe masă erau câteva foi cu hotărârea ce trebuia votată. Iau un exemplar și ieșim braț la braț să luăm contact cu vijelia de afară. Ne oprim cutremurați lângă steagul cel mare și sfânt al Neamului, în mijloc de adâncă, de liturgică, tăcere. Cuprind cu o privire cerul senin și omătul imaculat de pe dealurile de

De vorbă cu episcopul dr. Iuliu Hossu prezent la Marea Unire

dincolo de câmpul furcilor, pe care fuseseră căsniți¹ Horia și Cloșca; fac semn de Sfântă Cruce peste frunțile senine ale imensei mulțimi, apoi încep cu inspirație de dincolo de mine, robul:

- Acesta-i ceasul Dreptății! fraților întru neam! Brațele îmi erau ridicate să cuprindă și cerul și pământul. În slăvi, dincolo de frunți spre mine îndreptate, mi-au răsărit scene din spitalele de campanie. Am întrebat deci frunțile:

- Vă amintiți de zilele de întunerice, când vă vesteam prin sutele de spitale că Dreptatea va învinge?

- Vă aduceți aminte că vă spuneam că se apropie ceasul bucuriei noastre?

- Da Sfinția Ta, te știm, te cunoaștem! mi-au răspuns sute de glasuri.

- Ei bine, ceasul acela a sosit!

- Unire, unire! legăna valul viu.

Părintele Hossu se oprește din vorbă, iar noi încercăm să reconstituim, din puținele fragmente fotografice știute, peisajul izbucnirilor entuziaste ale istoriei de atunci, îmbrăcată în haină țărănească, stârnit de un popă românesc, sprijinit în cârja vlădicească, rostea prin vorbă biblică, împlinirea destinului transilvan.

- M-am gândit, continuă episcopul, la Hristos, la spusa lui adresată apostolilor și am rostit pentru mulțime: - Da, fraților, Unire! Mulți au dorit să vadă ceea ce vedeți voi și n-au văzut, să audă ceea ce voi auziți acum și n-au auzit. Ochii voștri lăcrimează fericiți că văd și urechile că aud buna-vestire, a unirii noastre pe veci. Ascultați!

Și le-am citit apăsător actul Unirii.

La sfârșit le-am spus că Hotărârea este judecata lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească. Auzindu-mă, cerul se răsturna de urale:

- Ne unim! Ne unim! Și plângeau a bucurie neamurile noastre toate. Ne unim! Binecuvântă Părinte!

- Eu le-am spus iarăși:

- Fericiți sunteți voi fiilor care pentru vecie pecetluiți Unirea cu România, o Românie întemeiată pe Dreptatea lui Hristos, pe credința poporului său. Dreptatea și Adevărul sunt la temelie României unite!

Așa a fost...

- Îngăduiți-ne o întrebare: Ce semnificație avea hotărârea?

- Hotărârea este magna-charta libertatum: arată sufletul generos al românilor, este rezultatul unui examen luminos de conștiință a unui popor întreg. Ea - și e bine să știți aceasta! este izvorul luminos al principiilor pe care azi le găsim solemn codificate în constituție. Vă amintiți ce se hotărâse - între altele - la Alba-Iulia?

Noi bătrânii o știm ca pe un text biblic: „Egala îndreptățire și deplină libertate confesională pentru toate confesiunile din Stat”. Era unul dintre principiile fundamentale la alcătuirea noului Stat Român proclamat de Adunarea Națională de la 1 Decembrie 1918.

Constituția noastră spune că libertatea conștiinței este garantată tuturor cetățenilor. Oricine este liber să împărtășească, sau nu, o credință religioasă. Exercițiul cultului este garantat de Constituție.

- Eu, Episcopul de Cluj-Gherla, vă spun acum, când am 84 ani, că sunt mândru de România de azi! Ea a căpătat numele mare și cinstit pe care nu-l are nici o altă țară latină de baștină, cum suntem noi. Sunt mândru că România nu mai este adverb, ci substantiv: România, republică socialistă...

¹Trași pe roată.

Petronela Negoșanu și E. Bocșa-Mălin

Spun asta și pentru paginile publicației din Cluj - Steaua.

Și vă mai spun – pentru că n-am ascunziș în inimă – că acest întâi decembrie este – după părerea mea – întunecat de măsura din 1 decembrie 1948 luată după 250 ani de la Unirea cu Roma, 100 de ani de la Revoluția din 1848 și 30 ani de la aceia din 1918 – acestea acțiuni de mare curaj la care au contribuit din plin credincioșii luptători ai Bisericii. Convingerea mea este că nu va trece mult până când lumina bucuriei semicentenarului de acum va fi totală.

La aniversarea solemnă din 1968 nu se cuvine să fie absentă Biserica Blajului, Biserica tăcerii, să fie rănită Constituția Țării în ceea ce are mai profund, mai uman.

Aniversarea trebuie să îmbrace deplina haină a luminii, să poarte adevărata pecete a autenticității erei pe care noua constituție o consfințește, să fie îndreptată nedreptatea.

- Care sunt factorii determinanți ai Unirii?

Poporul! El a pregătit Unirea. Toți, până la unul, știau că sunt români, că România liberă este doar peste crestele Carpaților, că toți românii trebuie să fim la un loc.

Îmi vine în gând o întâmplare din timpul unei vizitații canonice din 1917. Apăsa greu prigonirea întunericului. Gemeau temnițele și lagărele sub strânsori de lanțuri. Noi încercam să ducem mângâiere și tărie de speranță în puterea Dreptății divine.

Într-un sat cu fii de ai mei, mă întâmpină în fața bisericii o tânără cu rugămintea înlăcrimată de emoția vorbeii rostite tare:

- Binecuvântă-ne părinte, pe noi cele tinere fete cu bobul lacrimii în colțul de năframă pentru Unirea cu România.

- Taci, fiica mea, i-am spus o duhovnicească dojană.

- Nu pot! Tăcerea îmi frânge inima. Dacă o închid doare. În fața preasfinției tale ea, inima, trebuie să se deschidă!

Aveam deci – și trebuie să avem! – cu toții inima deschisă și azi. Unirea e a noastră, a tuturor Românilor. Așa era poporul! Îmi vine aminte și o altă întâmplare:

Unchiul meu, Vasile, fusese trimis la Tisa Pișta¹, împreună cu Toader Mihaly, la Carol I spre a stăruia ca România să rămână neutră. La ieșirea de la rege, unchiul întâlnește pe Nicu Filipescu:

- Ce să spunem d-le ministru, lui Pișta?

- Nimic! Vom trimite vorbă prin 600.000 baionete!

- Așa? Apoi Dumnezeu să le dea sănătate. Noi vom tăcea molcom!

Așa erau popii în misiuni diplomatice!

Zâmbim la înțelesul adânc al vorbelor rostite de antecesorul în scaunul Episcopiei de Gherla, dr. Iuliu Hossu.

Îndrăznim apoi o nouă întrebare:

- Vă amintiți de împrejurările prezentării actului Unirii la București?

- Eram patru: Goldiș, cu Alexandru Vaida, Miron Cristea episcopul de la Caransebeș și cu mine. Ne-am urcat într-un tren special compus dintr-un vagon de clasă tras de o locomotivă mânată cu stânjeni de lemne așezați în tenderul care ne adăpostea de fumul gros al coșului ce înfrunța urcușul spre Predeal. Era în ziua de 12 decembrie. La Ploiești ne-au oprit câteva ceasuri lungi spre a obține drum liber spre capitala izolată de restul țării de trupele germane în retragere. Întârzierea noastră se datora între altele și unei schimbări pripite politice: căzuse guvernul Coandă, preluând puterea Ion Brăteanu.

A doua zi, la București, ne-a așteptat noul guvern. Ni s-au spus vorbe pentru istorie: sunteți așteptați să sosiți de 1.000 de ani. Să nu ne mai despărțim niciodată. Bucuria nu era a

¹István Tisza, prim-ministru al Ungariei 1901-1905, 1913-1917.

De vorbă cu episcopul dr. Iuliu Hossu prezent la Marea Unire

unei generații, ci a întregului popor din toate veacurile, neam care a rămas neclintit în credința de unire.

Bătrânul episcop Hossu continuă cu vorba domoală povestirea din anii aceia. Din spusa lui, reconstituim înaintarea delegației pe ulițele capitalei de atunci. Nu erau doi popi însoțiți de doi laici, ci Transilvania cu prestigiul imens al suferințelor, al speranțelor și al prorocirilor; înaintau pe drumul istoriei aducând zornăit de lanțuri sfărmate prin mijlocul poporului cuprinse de frenezia triumfului. Mulțimea era alături de cei în modeste reverenzi și sărăcăcioase surtuțe. Cortegiul înainta flancat, nevăzut de umbrele eroilor Transilvaniei românești prăbușiți năprasnic în nemurire.

Priveam în adâncul ochilor albaștri ai episcopului: păstrează lumini de jeratic peste fior de amintire. Cei prezenți au dispărut parcă din chilia mănăstirii. El îngenunche în fața crucifixului pierzându-și sufletul în elan de mistică pietate.

După câteva momente continuă ca la un sfârșit de dramă, o sfielnică rugă:

- O, doamne! Cum trăiește în mine marea și sfânta ta bucurie. Eram în Ierusalimul aspirațiilor naționale, în cetatea de scaun a voievozilor țării românești! Cât de intense erau entuziasmele care azi nu-și pot găsi loc în vorbă: strigăte ca de osana – osana pentru Transilvania; vedeam lacrimi care îngenuncheau pe unii; alții presărau flori cine știe de unde aduse din Bucureștiul plin în 1918 doar de petalele inimilor; unii aruncau pălăriile; cu toții răbufneau în strigăte de neconținută bucurie.

Venea Transilvania!

Ardealul, Ardealul ne cheamă! Noi cei patru duceam pentru vecie voința de Unire.

Totală!

Stăteam toți patru încremeniți. Priveam cerul senin a pierdută, a mistică binecuvântare și – doamne, doamne! – curgeau și lacrimile noastre din căldura de nesecat izvor. Osana, ne-am eliberat!

Episcopul pare obosit. Nu îndrăznim să-i punem vreo întrebare. Dar el continuă cu voce șoptită, pentru noi numai:

- Veșnicia îmi ia și mie paharul bucuriei. Sunt recunoscător lui Dumnezeu și neamului. Azi, de aici din locul de singurătate, binecuvânt pe toți cei din viață, participanți la marele act din 1918, pe nepoții și strănepoții lor; binecuvânt satele și orașele iertând greșiților și nevoind să supăr pe nimeni nici în vis. Dumnezeu să-i împărtășească pe toți din jertfa milei și laudei.

Îmbrățișez fierbinte pe toți în acești ani de pe urmă ai vieții mele, prin smeritele mele rugăciuni. Păstrați-vă cu toții credința în Adevăr și Dreptate.

Anul 1918 în județul Bistrița-Năsăud - Contribuții documentare, Coordonatori: Adrian Onofreiu Ioan Pinteș Cornelia Vlașin Colaboratori: Ana Maria Deak, Dorin Dologa, Ana Carmen Pop, Nicoleta Preda, Ioan Roșu, Andreea Salvan, Dana Văran, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2018, pp. 360-366; Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud, Fond personal Bocșa Mălin-Emil, d. 7/1968, ff. 5-13; o copie a interviului se află la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, fondurile: (FI) Fond informativ Emil Boșca-Mălin, SRI 83696/1- 6, CNSAS I123315/1-6; (FM) Fond manuscrise Emil Boșca Mălin, volumele 1-17; apud. Emil Boșca-Mălin, *Restituiri*, ediție îngrijită, note de lectură, Viluț Cărbune, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 29, ca și textul interviului, în *Ibidem*, pp. 188-194.

Iuliu Hossu, Vestitorul Marii Uniri

Dezvelirea bustului Cardinalului greco-catolic la Sângeorz-Băi, ceremonie militară și religioasă

În anul Centenar al Unirii și anul omagial Iuliu Hossu, Episcopul greco-catolic Florentin Crihălmeanu a făcut tuturor protopopiatelor Eparhiei de Cluj-Gherla invitația de a înălța monumente comemorative, prin care să fie omagiată memoria Eminentei Sale Dr. Iuliu Hossu, Episcop român unit a cărui personalitate este strâns legată de evenimentul Marii Uniri. Urmând acestui îndemn, pr. Nicolae Jarda, protopop de Rodna, împreună cu autoritățile orașului Sângeorz-Băi, au organizat duminică, 2 septembrie 2018, o ceremonie militară și religioasă, care a marcat dezvelirea, în fața bisericii protopopiale din Sângeorz-Băi, a unui bust al Cardinalului Iuliu Hossu. O impresionantă festivitate militară, participarea Brigăzii 81 Mecanizată „General Grigore Bălan”, de la Bistrița, dând momentului un caracter solemn.

Au fost prezenți PS Florentin, pr. Nicolae Jarda, protopop de Rodna, pr. Ioan Frișan, protopop de Bistrița, numeroși preoți din protopopiatele Rodna, Bistrița și alte protopopiate ale Eparhiei de Cluj-Gherla, preoți din Biserica Ortodoxă, și, între autorități, Traian Ogâgău, primarul orașului Sângeorz-Băi, și Vasile Puica, vicepreședintele Consiliului Județean, primari din alte localități. Au participat persoane consacrate: Maica Marcela Runcan, Superioară provincială și Surori Baziliene, Surori din Congregația Maicii Domnului, pr. ierom. Laurian Daboc, Superior provincial, și Călugări Bazilieni, membre ale Reuniunii Mariane, tineri, în total, în jur de 400 de participanți la eveniment.

În cadrul unei ceremonii oficiată împreună cu preoții și diaconii prezenți, Episcopul greco-catolic de Cluj-Gherla a binecuvântat monumentul, și, în acest context a prezentat câteva linii biografice a mării personalități omagiate, „Iuliu Hossu, eminent student, cu două doctorate de Roma, cu o cunoaștere enciclopedică, o profundă intuiție istorică, mare iubitor și apărător de Biserică și de Neam, Senator de drept în Parlamentul României, membru al Academiei Române, participant activ la Actul de întregire de la 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia, martir și mărturisitor pentru fidelitatea în credință, cel dintâi Cardinal al neamului românesc, spirit conciliant, ecumenic și iertător, care avea o relație foarte bună cu Ierarhii ortodocși din acel timp, dar și cu cei romano-catolici și reformați. Era un om deschis tuturor, pentru că, dincolo de confesiune sau etnie, a primat pentru el credința”.

Episcopul Iuliu Hossu, hirotonit și instalat, în 1917, în Catedrala din Gherla, în Anul Marii Uniri, „prin mesaje și scrieri pastorale către cler și credincioși, încurajează participarea la Marea Adunare de la Alba Iulia. Are legături directe cu mării artizani ai Unirii, cu Iuliu Maniu, Alexandru Vaida Voevod, Vasile Goldiș, participă la întrunirea Marelui Sfat Național de la Alba Iulia și i se încredințează onoarea de a da glas Rezoluțiunii Marii Adunări Naționale în fața celor cca. 100.000 de români de pe Câmpul lui Horea. Sunt memorabile cuvintele rostite atunci și am dorit să rămână înscrise și aici, la fundamentul acestui bust comemorativ”, a spus Ierarhul clujean. Înainte de citirea Rezoluțiunii, tânărul Episcop de doar 33 de ani, spunea: „astăzi, prin hotărârea noastră, se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită, rostind fericiti, toți românii de pe aceste plaiuri, ne unim pe veci cu Țara Mamă, România”.

În fața celei dintâi sculpturi a Cardinalului Iuliu Hossu inaugurată la nivelul Eparhiei de Cluj-Gherla în acest an comemorativ, Preasfinția Sa a adresat mulțumiri sculptorului Vlad Prună, artist din Sângeorz-Băi, „care cu multă măiestrie a realizat acest bust prin propria cheltuială”, explicând faptul că „statuia nu este o «fotocopie» a chipului tânărului Episcop, ci este o împletire a chipului tânărului Episcop de numai 32 de ani, plin de zel apostolic, cu cel al Cardinalului de 85 de ani, care, «cu neîmbătrânită dragoste», privește cu speranță și încredere spre viitorul Bisericii și al Neamului Românesc pentru care s-a jertfit”. A mulțumit totodată autorităților locale, primarului, tuturor celor care au sprijinit această nobilă inițiativă.

Iuliu Hossu, Vestitorul Marii Uniri

Luând cuvântul, primarul orașului Sângeorz-Băi a mulțumit la rândul său celor care au depus eforturi pentru amplasarea acestui monument. A invitat, cu emoție, la „un exercițiu de imaginație: să ne întoarcem în timp cu 100 de ani”, în momentul când Episcopul român unit „a citit Actul Unirii la Alba Iulia, după care l-a înmănat Regelui Ferdinand”. Vicepreședintele Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Vasile Puica, a transmis în continuare salutul președintelui CJ și și-a exprimat bucuria de a fi prezent la acest eveniment „important pentru comunitatea locală, pentru județul Bistrița-Năsăud, pentru România”. Au fost amintite cuvintele adresate de Episcopul Iuliu Hossu, la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, Episcopului ortodox Miron Cristea: „pe cum ne vedeți pe noi îmbrățișați, așa să rămână pe veci îmbrățișați toți frații români!”, în aplauzele întregii asistențe. A afirmat că „este o responsabilitate și o onoare de a cinsti memoria celor care au contribuit la Marea Unire” și acest monument este o dovadă că Episcopul Hossu nu a fost uitat și că jertfa sa nu a fost în zadar.

În acordurile fanfarei militare, au fost depuse coroane de flori, din partea Primăriei orașului Sângeorz-Băi, a Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, a Garnizoanei Bistrița și a Bisericii Române Unită cu Roma, Greco-Catolică. Ceremonia s-a încheiat cu defilarea Gărzii de onoare. Armata și-a adus în mod solemn omagiul, în fața personalității celui care a fost, cum a subliniat PS Florentin, „adevărat erou al neamului românesc pe câmpul de luptă al vieții spirituale și al credinței, dar și, ca preot militar, pe câmpul de luptă efectiv, chiar dacă în spatele frontului, pentru a acorda asistență spirituală”.

Impresionanta ceremonie religioasă și militară, a fost urmată de Pelerinajul la Cormaia care se organizează anual cu ocazia hramului bisericii parohiale, această ediție fiind dedicată, cum era firesc, Episcopului martir și mărturisitor Iuliu Hossu. S-a făcut pe jos și în rugăciune drumul de la biserica din Sângeorz-Băi până la biserica din Cormaia, situată la o altitudine de unde poate fi contemplată întreaga regiune muntoasă împădurită. Aici, în curtea bisericii, s-a celebrat Sfânta Liturghie arhierescă la care au participat în jur de 600 de credincioși – cei veniți în procesiune din Sângeorz-Băi și cei care veniseră deja direct al Cormaia. Au dat răspunsurile liturgice tinerii parohiei greco-catolice din Sângeorz-Băi, îndrumați de Surorile CMD, sr. Dominica și sr. Ștefania.

La final, PS Florentin a oferit diploma și medalia „Iuliu Hossu” sculptorului Vlad Prună, artistul care a realizat bustul Cardinalului, precum și câteva diplome de excelență: lui Traian Ogăgău, primarul orașului Sângeorz-Băi, și pr. protopop Nicolae Jarda. A fost acordată și o medalie omagială „Iuliu Hossu”, vicepreședintelui CJ Vasile Puica. În încheiere, pr. protopop Nicolae a rostit un emoționant cuvânt de mulțumire pentru memorabila sărbătoare care va rămâne ca un moment de referință în viața protopopiatului de Rodna. Cei prezenți au fost invitați și la o agapă fraternală oferită tuturor, cu generozitate, ca în fiecare an. A fost o zi de duminică, zi a Învierii, zi de întărire în credință, care a adus în fața tuturor modelul Cardinalului Iuliu Hossu, cel ce și-a trăit întreaga viață cu sufletul plin de lumina iubirii și, la 100 de ani de la Marea Unire pe care a vestit-o tuturor românilor și pe care, împreună cu marile personalități ale vremii, a înfăptuit-o, revarsă acum aceeași lumină din înălțimile cerești peste Biserică și Neamul său.

N.R: Mulțumim pe această cale părintelui protopop greco-catolic Nicolae Jarda, Biroului de presă al Episcopiei Greco-Catolice de Cluj-Gherla, d-lui Traian Șorecău, secretarul primăriei, precum și d-lui Silviu Albu de la postul local de televiziune Sângeorz TV pentru realizarea acestui material privind acest moment solemn pentru orașul Sângeorz-Băi.

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 - 8229